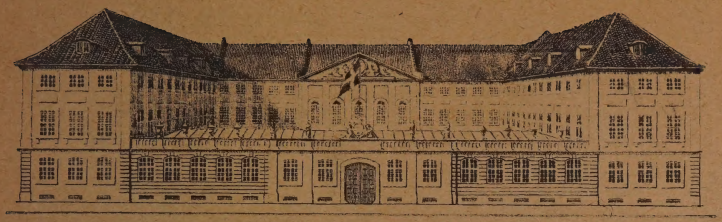

NATIONALMUSEET.

DEN ETNOGRAFISKE SAMLING.

VEJLEDNING FOR BESØGENDE.

KJØBENHAVN.

H. H. THIELES BOGTRYKKERI.

NATIONALMUSEET.

DEN ETNOGRAFISKE SAMLING.

VEJLEDNING FOR BESØGENDE.

Skab 62 – 63. Øst-Grønland.

124.

254.

Det af Kong Frederik III oprettede Kunstkammer indeholdt mange værdifulde og nu meget sjældne Sager af etnografisk Art, de ældste fra Midten af det 17. Aarh. Efter Kunstkammerets Opløsning dannede Christian Jürgensen Thomsen heraf, i Aarene efter 1840, en »etnografisk Samling«, der hurtig forøgedes, saaledes at »det etnografiske Museum« i 1849 kunde aabnes i det gamle, saakaldte Prinsens Palais.

Under Thomsens Styrelse, indtil 1865, udvikledes Museet stærkt fornemlig ved Gaver, især fra Danske, der vare bosatte eller rejste i fremmede Verdensdele; ogsaa senere ere bestandig de fleste Forøgelser modtagne paa denne Maade. Under I. I. A. Worsaaes Ledelse, indtil 1885, optoges i Museet det af Kgl. Nord. Oldskriftselskab tilvejebragte »Amerikanske Kabinet« og Kong Frederik VII's Samling; Lokalet udvidedes, og der foretoges en indgribende Omordning. Fra 1879—1897 virkede Kristian Bahnson ved Museet. Da Nationalmuseet oprettedes i 1892, blev »den etnografiske Samling« en Afdeling heraf; ved Siden af Antiksamlingen og den danske Samling, og med denne sidste som Midtpunkt, danner den etnografiske Samling nu et Led i en stor og uadskillelig Helhed til Oplysning om Folkene, deres Liv og ældre Historie, over hele Jorden. Det bliver bestandig tydeligere, at hele Menneskehedens Kulturudvikling har en indre Sammenhæng, og at Bevægelsen ofte

er udgaaet fra den oldklassiske Kreds i For-Asien og Ægypten, og senere fra den europæiske Kultur.

Lokalet fik paany i 1892 en betydelig Udvidelse, saaledes at ethvert Rum i Bygningen nu er benyttet. Samtidig foretoges en fuldstændig Omordning; alt bragtes under Glasdække, og Samlingen forsynedes med trykte Etiketter. Alt, hvad Museet ejer, er nu bragt i Opstilling, og hele dets Indhold er fremlagt for de besøgende; hvad der i øvrigt havdes, er afgivet til forskellige Provinsmuseer. Samlingen er opstillet i c. 50 Værelser fordelte i 3 Etager. Paa Pladsmanglen, der bestandig bliver føleligere under den fortsat stigende Forøgelse, søges der bødet ved meget dybe Opstillinger, fra Gulv til Loft. Et Eksempel herpaa giver det foranstaaende Billede.

Samlingen er opstillet efter Verdensdele og derefter etnografisk inddelt, efter Folk og Stammer; kun hvor dette ikke var gennemførligt, ere Sagerne sammenstillede efter Landomraader. Under den etnografiske Ordning findes atter geografiske Grupper. Saavidt muligt er der fremdeles indført kronologiske Delinger, mellem ældre og yngre Kulturer paa samme Omraade. Endelig ere de større Grupper ordnede efter de forskellige Sider af Menneskets Liv og Virksomhed, fremadskridende fra det første materielle Grundlag til det højere Aandsomraade.

Den her foreliggende »Vejledning« er bestemt til Brug i Museet og beregnet paa den almindelige besøgende. Under hvert Skabsnummer anføres kort det vigtigste Indhold af Skabet, med Tilføjelse af nærliggende Oplysninger. Fuldstændige Angivelser maa ikke søges nogensteds; for Fagmanden har »Vejledningen« saaledes kun den Betydning, at den i de store Træk giver en Oversigt over Samlingens Indhold og Omfang.

AUSTRALIEN OG SYDHAVSØERNE.

Australiere.

De oprindelige Beboere af Australlandet høre til Jordens ringest udviklede Folk. De strejfe om i Smaaflokke og leve af Vildt, især Kænguru og Emu, af Rødder, Frugter, og hvad andet spiseligt der kan findes i det ufrugtbare Land. Hungersnød rammer dem ikke sjælden; de ere hæslige og magre. Boligerne ere usle Hytter af Greneværk og Blade. Befolkningen er delt i i Klasser, hver med sit Mærke efter et Dyr eller en Plante, i Lighed med Indianernes »Totem« (se 106). Religionen bestaar i en Dyrkelse af de afdødes Aander. -– Australlandet opdagedes i Begyndelsen af det 17. Aarhundrede. Den gamle Befolkning er trængt stærkt tilbage af de indvandrede Europæere og i store Dele af Landet helt udryddet.

1. Kappe af Pungdyrskind; den bruges i visse Egne ved koldt Vejr; sædvanlig gaar Australieren nøgen, kun med et Bælte, hvortil Vaaben og Redskaber fæstes. Raat tildannede Økser med tyndt Træskaft; de ere det vigtigste Redskab. Stenknive, især brugte til at skære Kød med. Fyrtøj, dannet af to Pinde; Ilden frembringes ved Drejning. Kastetræer, hvormed Spydet udslynges. Fjerprydelser, der bruges ved Fester.

2. Køller, anvendte som Slag- og Kastevaaben til Kamp og Jagt. »Bumeranger«: flade, krumme Kastevaaben af Træ, de sværere til Kamp, de lettere til Jagt paa Smaavildt; nogle ere saaledes formede, at de, hvis Maalet fejles, vende tilbage til Udsenderen.

3. Træskjolde, de brede til Værn mod Spydkast, de smalle og svære til at afbøde Kølleslag. Træsværd, formede i Lighed med Europæernes Sabel.

4. Lystre med Modhager; Harpun med løs Spids, til Jagt paa Søkoen. Fiskenet af Bast.

5. Fra Vest-Australien, samlet af Konsul R. Strelitz 1903. Spyd med Spids af Flaskeglas, der er tilhugget som ellers Flinten. Perlemorsplader med Stregornamenter; de vare Armsmykker for en Troldmand. Trug, hvori Moderen bærer Barnet paa sin Ryg.

6. Baad af sammensyet Bark, tættet med Græs; anvendt ved Fiskeri paa Floder og ved Kysten. Paa et Lag Tang i Bunden af Baaden tændes Ild, hvorved Fangsten tilberedes.

Melanesiere.

Folkene paa Sydhavsøerne henføres til to Hovedracer: Melanesiere (»sorte Øboer«) og Polynesiere. De første bebo Ny Guinea, Øgrupperne nærmest derved, Ny Kaledonien og Fiji; paa Ny Guinea og nærmeste Øer kaldes de sædvanlig Papuaer. Agerbrug og Dyrkning af Frugttræer er Hovederhvervet; paa mange af Øerne drives stort Fiskeri. Af Husdyr holdes Svin og Høns, paa Ny Guinea og Salomonsøerne tillige Hunden. Folkene ere delte i Smaasamfund, der styres af Høvdinge. Menneskeæderi er almindeligt, til

Dels som Følge af Stammernes stadige indbyrdes Krige. Religionen indskrænker sig til en Dyrkelse af de afdødes Aander. — Ny Guinea opdagedes 1526, de øvrige Øer i Løbet af det 17. og 18. Aarhundrede.

7—10. Fra Ny Guinea. — **7.** Kvindeskørter af Palmeblade; de farvede ere Festdragt. Smalle Bælter med smaa Skiver af Muslingeskal; de bæres af Mænd ved festlige Lejligheder; til daglig anvendes kun en smal Tøjstrimmel, fæstet med en Snor. Armsmykker. Næseprydelse, udskaaren af Muslingeskal. Brystsmykke af Vildsvinetænder og røde Frugtkærner; Hovedprydelse af sorte Kasuarfjer; begge bæres af Mændene i Kamp og ved Fest. — **8.** Stenøkser i sammensat Træskaft; som hos Australierne det almindelige Arbejdsredskab. Store Ceremoniøkser med Bevikling af Spanskrør. Snitværk til Baadstævne. Cylindriske Daaser med indbrændte Ornamenter, til Opbevaring af Kalk, der sammen med Betel tygges som Skraa overalt i Syd-Asien og paa Øerne Sydøst derfor. Bendolke. Tasker og Skaale. Nakkeskamler, anvendte for under Søvnen at beskytte den kunstfærdige Haaropsætning. Lette Kastespyd. — **9.** Udskaarne Billeder af afdøde, hvis Aand antages at bo i Billedet og er Genstand for Dyrkelse. Træskjold med udskaarne og malede Ornamenter. Trommer overspændte med Firbenskind; anvendes under Mændenes Danse. Store Masker, behængte med Konkylier og Træfrugter (se Afbildning); de ere fra Øerne i Torresstrædet og anvendes under Dansene ved unge Mænds Optagelse i de voksnes Samfund. — **10.** Kastespyd, Buer og Pile. Ketserformet Fiskenet.

9.

11. Fra Admiralitetsøerne. Spyd med Blad af den haarde, flintlignende Obsidian; Dolke af samme Stenart, med Skaftet formet som en Menneskefigur. — Fra Hermitøerne. Hovedskaller af afdøde, hvis Slægtninge opbevare dem som Talismaner.

12. Fra Ny Hannover. Køller og Spyd med Linieornamenter, dels paamalede, dels indskaarne og fyldte med Kalk.

13—17. Fra Ny Britannien og Ny Irland. — **13.** Smykker, fortrinsvis dannede af Muslingeskal og Konkylier. De smaa Skalperler tjene tillige som Betalingsmiddel. Fløjter og Mundharper. — **14.** Køller: med aareformet Blad, fra Ny Irland; med Hoved af Sten, fra Ny Britannien. De fjerprydede Køller vare Høvdinges Ceremoni-

vaaben. Slynger og Slyngestene. — **15—16.** Ny Irlands mærkelige Billedkunst og brogede Ornamentik: Dansemasker, brugte ved den aarlige Sammenkomst mellem Stammerne, hvorved man søger at overgaa hinanden ved Maskens Ejendommelighed (se Afbildning); udskaarne Stave, som føres under Dansen; gennembrudt og malet Snitværk med Menneske- og Dyrefigurer, opstillet i Mændenes store Forsamlingshuse. Fremdeles: Masker, dannede af Forsiden af et Menneskes Hovedskal, der er belagt med en Kitmasse og malet; brugte ved Dansefester for de afdøde. Bemalede Hovedskaller, som de afdødes Slægtninge opbevare i Hytterne til Brug ved Forfædrenes Dyrkelse. Figurer af Kridtsten, saavidt vides, Billeder af Forfædrene. — **17.** Kastespyd, der ere det vigtigste Vaaben; Buen er ukendt. Nogle særligt udstyrede ere kun til Festbrug.

15.

18—21. Fra Salomonsøerne. — **18.** Kamme til Haarprydelse. Kunstfærdige Smykker, navnlig af Muslingeskal og Koral; ejendommelig for Øerne er Perlemorsindlægningen. Den store, flade Armring er et værdifuldt Høvdingesmykke. Sirlige Pandesmykker, dannede af en Skive af Muslingeskal, dækket af Skildpadde i gennembrudt Mønster. Skibssnabler, udstyrede med Konkylier og Perlemor; Baadene ere store og byggede af Planker. — **19.** Skjold, ellers i Sydhavet kun anvendt paa Ny Guinea. Aarer; de aarelignende Redskaber med udskaarne Figurer ere vistnok Ceremonistave til Brug ved Fester. Køller af smukt Arbejde og ligesom Aarerne af forskellige Former, særegne for de enkelte Øer. — **20.** Spyd med lange Rækker af Modhager, det almindelige Kampvaaben. — **21.** Udskaarne Anebilleder med Perlemorsindlægning, hvori de afdødes Aander menes at tage Bolig. Taktstave, brugte ved Mændenes Danse.

22. Fra Ny Hebriderne. Billeder af afdøde Høvdinge, med Hue af Spindelvæv; opstillede ved Mindefester (se Afbildning). Kvindebælte, flettet af Plantetrevler og med paamalet Mønster. Køller, Buer og Pile.

23. Fra Ny Hebriderne. Spyd med talrige Spidser, dannede af Splinter af Menneskeknogler. — Fra Ny Kaledonien. Spyd, formede som spidse Stager.

24—28. Fra Ny Kaledonien. — **24.** Arbejdsøkser af Sten. To sjældne Økser af en haard Stenart, hvis Tildannelse tager mange Aar; de ere meget kostbare og ejes kun af Høvdinge. Kurve og Beholdere. Fiskekroge af Perlemor og Skildpadde. Slynger og Slynge-

39—40. Tonga og Nive. Beboerne af Tonga (Venskabsøerne) høre til de mest udviklede af Polynesierne; Nive er en enkelt større Koralø. — **39.** Fra Tonga. Tatoveringsredskaber; med et skarptandet Stykke Muslingeskal indslaas i Huden Liniefigurer, der blive uudslettelige ved Indgnidning med Trækul og Olie; Tatovering bruges især af fornemme Mænd. Stridskøller, Buer og Spyd. Nakkeskammel. — Fra Nive. Fiskelystre med kredsstillede Odde. Store aareformede Køller, vistnok anvendte som Ceremonitegn. — **40.** Fra Tonga. Træskaal, brugt ved Tilberedning af Kava, en let berusende Drik, der nydes ved alle Fester.

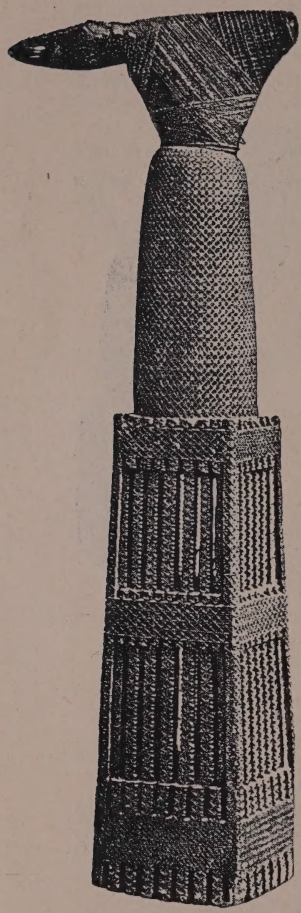

44.

41. Fra Samoa. Stenøkser, Spyd og Køller. Basttøjer, nogle tæt besatte med Frynser, andre glatte og med farvede Mønstre, begge Slags anvendte baade til Skørter og til Sovetæpper. Vifter, Kamme, Smykker. Pandebaand af sølvglinsende Konkylier; indførte og kostbare, bæres de kun af Høvdinges Hustruer.

42—43. Fra Tahiti. — **42.** Overdragt af malet Basttøj, for en fornem Mand. Halskrave med Hajtænder og Fjer, en Prydelse for Høvdinge. Lav Træstol fra en Høvdings Hus, kun brugt ved Fester og af Hædersgæsten; ellers sidder man paa en Maatte. Lang Nakkeskammel. Skaale til Fødevarer. — **43.** Kjole og Overstykke af Basttøj og besatte med Plantestrimler; Efterligning af en europæisk Damedragt.

44. Fra Paaskeøen. Groft tilhuggede Obsidianstykker, hidrørende fra en ældre Kultur, der navnlig har efterladt mærkelige, store Stenbilleder. Fjerkranse til Hovedet, baarne af Anførerne i Dansen. Gudebillede af Form som et Firben. Høvdingekøller af lyst Træ, med et udskaaret Ansigt, hvis Øjne dannes af Obsidian og Muslingeskal. — Fra Marquesasøerne. Køller, hvis Slagende viser den for disse Øer ejendommelige Ornamentik, der navnlig dannes af Menneskehoveder og Ansigter. Figurligt udskaarne Knægte til Stylter, benyttede til Væddeløb, der ere en Hovedfornøjelse. To sammenhængende, udskaarne Træfigurer; de opstilles til Minde om Stammefrænder. — Fra Herveyøerne. Stenøkser, fastbundne til et stort og kunstfærdigt

udskaaret Skaft; saaledes anbragt bevaredes den afdødes Økse til Minde om ham (se Afbildning). Aarelignende Redskaber, dækkede af Øernes ejendommelige Ornamentik; af ukendt Bestemmelse.

45. Fra Marquesasøerne. Stor Trætromme. Spyd med udskaaret Træblad. Fiskeredskaber.

46—47. Fra Hawaii. — **46.** Mærkelig Kappe og en Hjælm efter europæisk Mønster (se Afbildning), dækkede af smukt Fjerværk. Saadanne Dragter, der vare kostbare ved Fjerenes Sjældenhed, bares kun af Høvdinge og Konger. Høvdingestave med Fjerdusk foroven, anvendte som Værdighedstegn. Firkantet Fletværk med tætstillede Hundetænder; ved Dansen bandtes de under Knæene for at rasle. Ejendommelige Halssmykker af talrige Snore af Menneskehaar og med en stor Perlemorsplade eller en svær Benkrog. Økser og andre Redskaber af Sten. Hele den mærkelige gamle Kultur opløstes ved Midten af det 19. Aarhundrede. — **47.** Basttøj og Redskaber til dets Tilvirkning. Overdragt, bestaaende af et langt Tøjstykke med Halsaabning ved Midten. Gudebillede af Træ; det aabne Gab er Symbol paa Guddommens Graadighed; dens Føde er Menneskesjæle, som skulde sluges af Guden og derefter selv blive til guddommelige Væsener. Beholdere af udhulede Græskar. Bambusspyd.

46.

Mikronesiere.

Mikronesien omfatter fire Grupper af smaa, lave Koraløer, der ere spredte over den vestligste Del af Sydhavet. Beboerne staa Polynesierne nær i Skikke og Samfundsforhold. Agerbruget er lidet udviklet og yder kun ufuldkommen Ernæring; Skildpadder, Fisk og Muslinger ere en vigtig Del af Føden.

48. Fra Marshallsøerne. Tæpper, flettede af farvet Bast; de bæres som en Del af Dragten, over et Skørt af Palmebladsstrimler.

49. Fra Gilbertsøerne. Krigsrustninger af flettet Kokosbast, med høj Nakkeskærm til Værn mod Fejlkast fra de bagved kæmpende; til Hjælmen er anvendt Huden af en Kuffertfisk (se Afbildning). Hugvaaben med indsatte Rækker af Hajtænder. Hals- og Armsmykker, de mest skattede af Mennesketænder.

50. Fra Gilbertsøerne. Spydformede Vaaben med Ægge af Hajtænder. — Fra Karolinerne. Bambusspyd, nogle med Modhager, andre med Od af Pilrokkens Halepig.

51. Fra Karolinerne. Økseformet Jordhakke, Fiskekroge og Slynger af Kokosbast. Aareformede Taktstokke, der bruges ved

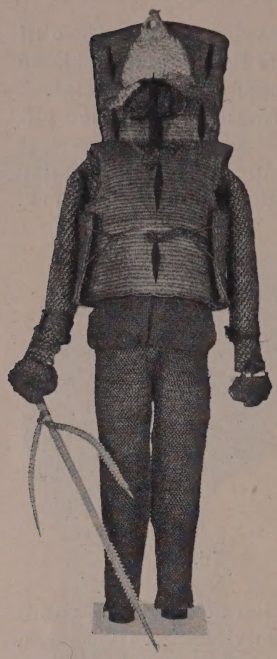

49.

Dansen. Smykker. Skive af Kalksten, der brydes paa Pelau og udføres til Øen Yap blandt Karolinerne, hvor saadanne Stene i vekslende Størrelser tjene som Betalingsmiddel. — Fra Pelau. Gamle, venetianske Glasperler, ligeledes anvendte som Penge. Arbejdsøkser af Muslingeskal. Skørter af Pælmeblade, der bæres af Kvinderne. Smykker og Tatoveringsredskaber.

52—53. Fra Karolinerne. — **52.** Bælter af Bast, vævet i fine Mønstre; de smalle for Mænd, de bredere for Kvinder. Kun paa Karolinerne er Vævning kendt; et smalt Bælte er en hel Maaneds Arbejde. — **53.** Baad med Udligger og Sejl. Model af en lignende Baad.

54. Fra Mattyøerne ved Ny Guinea, opdagede 1767, men først nylig mere kendte. Økse med Blad af Muslingeskal. Ejendommelige Slagvaaben, deraf eet med tresidet Blad af Skildpaddens Benskjold. Fiskelystre. Aaben, vinkelformet Tromme af Træ. Armringe af Horn. Fade og Skaale.

AMERIKA.

Nord-Amerikas Forhistorie.

Stenalderen har været af lang Varighed: begyndt ved Istiden, mulig tidligere, har den strakt sig til efter Europæernes Ankomst, paa Steder indtil vor Tid (se 121). En Bronzealder har man ikke haft; men hvor Kobber fandtes rent, brugtes det, koldt udhamret, samtidig med Stenen; Smeltning var ukendt. Palæolitiske Fund ere flere Steder fremdragne i Flodgruslag som i Europa. Skaldynger kendes baade fra Øst- og Vestkysten og de nedre Flodløb. Klippebjergene danne Skel mellem en større østlig og en mindre vestlig Gruppe; kun i Østgruppen findes Gravhøje, talrigest Vest for Alleghanybjergene.

56. Spyd- og Pilespidser samt Knive af Sten. I Form minde de om de europæiske; men Tilhugningen er oftest grovere; den mindre rene Flint og Kvartsit er daarligt Materiale; fra Oregon haves dog en Række fine, smaa Pilespidser. Bopladsfund fra Delawareflodens venstre Bred, nær Easton, New Jersey. Fund fra forskellige Skaldynger ved Floderne Potomac og Wicomico i Maryland.

57. Lerkar; to afsluttes med et Menneskehoved med vidt aaben Mund. Smaaredskaber af Sten: Bor og Skrabere. Stenskive med konkave Flader, anvendt som Kasteskive. Pibehoveder. Smykker

af Sten og Muslingeskal; de sidste hovedsagelig fra Kalifornien. Gravfund, bl. a. fra Fall River, Massachusetts: Pilespidser af Kobber, Rester af Basttøj og et Bælte med Kobberfrynser. Dele af Votivfund: flere Hundrede ensartede Stykker ere fundne sammen. Værkstedsfund, bl. a. fra Piney Branch i Østkystens Lavland, hvor de Stenmasser, som Floderne i ældre Jordperioder have nedslæbt, afgav rigt Materiale, og fra Flint Ridge i Ohio, hvor Flinten i Mils Længde træder frem i Overfladen og kunde brydes i Gruber.

58. Stødere til Kornknusning; Køllehoveder. Økser med Skafthul, antagelig Værdighedstegn; til Vaaben ere de for spinkle. Økser og Mejsler, anvendte som Vaaben og Værktøj; en Række smukke Hulmejsler fra Maine og Massachusetts. Svære Arbejdsøkser med Rille til Fastbinding paa Skaftet. Stenkar, ejendommelige for Kalifornien.

59. Kværne og større Kar af Sten.

Øst-Grønlænderne

ere de østligst boende Eskimoer (se 101—104). De leve nu væsentligst i Egnen om Angmagsalik (65—66° nordlig Bredde), først besøgt af G. Holm 1884—85; der forefandtes da c. 400 Mennesker. Herfra hidrører Hovedmængden af Museets østgrønlandske Sager. Paa den sydligste Østkyst talte Befolkningen samtidig c. 100; disse Egne affolkes stadig, paa Grund af Vestkoloniernes lokkende Nærhed. Den øvrige Del af Østkysten er nu ubeboet; men Minder om ældre Bebyggelse ere fundne helt op til Nordkysten, derimod ikke paa det nordligere Pearyland. Kendskabet til Østkysten er det sidste Hundredaars Værk: 1829 naaede Graah op til 64½°; senere er Udforskningen fortsat af de danske Søofficerer Garde, Ryder og Amdrup og 1908 fuldført af Danmark-Ekspeditionen under Mylius-Erichsen. En mindre Del er berejst af andre Nationer.

Øst-Grønlænderne ere et fredeligt Jægerfolk, henvist som alle Grønlændere til Havjagt, da kun Kysten af den 40000 □ Mil store Ø er tilgængelig; det indre er isfyldt. Sælen er det vigtigste Fangstdyr. Fiskeriet har mindre Betydning; af Landdyr jages Bjørn og Hare.

60. To sammenhørende Kort over det sydligere og det nordligste Grønland med Angivelse af en Del eskimoiske Bopladser, de danske Kolonier og de to gamle Islænderbygder. 985 opdagedes Grønland af Islændere, og to Bygder, Øster- og Vesterbygden, anlagdes. I den senere Middelalder tabtes Forbindelsen med de andre nordiske Lande; den fornyedes i 17. Aarhundrede, men blev først varig fra Missionæren Hans Egedes Ankomst 1721. Fra da til 1775 grundedes de 13 danske Hovedkolonier paa Vestkysten; paa Østsiden anlagdes først 1894 Kolonien Angmagsalik.

61.

61—63. Dragter, kun lidet forskellige

for Mand og Kvinde. Den indre Pels vender Haarsiden indad; den udadtil lodne Pels bæres i Kulde over Inderpelsen. Pels af mørkt, afhaaret Skind, brugt af Kajakroeren i daarligt Vejr; den snøres forneden fast til Baaden. Halvpelse med Seler til Kajakbrug om Sommeren. Bjørneskindsdragt til Sælfangst paa Isen (se Afbildning). Tynde Overtrækspelse af Tarmskind; for begge Køn, til fugtigt Vejr. Kvindedragter; de med vid Pels og stor Hætte forsynede yde Plads for Barnet paa Moderens Ryg. Mandshuer. Øjenskærme og Snebriller mod Sollys og Sneskær. Haarbaand, der holde Mandens lange Haar borte fra Panden. Kvindesmykker til Haar, Hals, Arme og Øren. Syredskaber og Materiale til Skindarbejde. Poser; de større til Klæder under Rejsen. — **63.** Fra Amdrups Ekspedition 1900: Smaasager fra forladte Bopladser mellem Angmagsalik og Scoresby Sund. Et Hus ved Nualik har i Mands Minde været beboet af Folk, komne fra Angmagsalik; de nordligere Pladser viste ældre Beboelse.

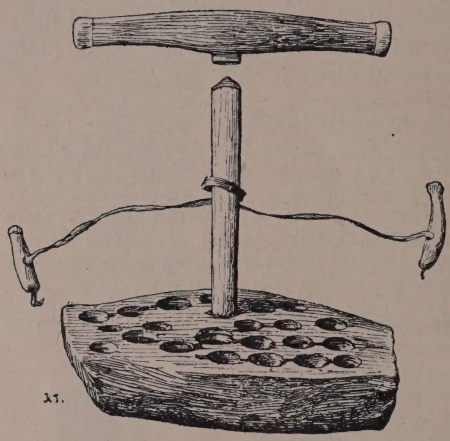

68.

64—66. Smalle Slæder af sammenbundne Brædder; Seletøj og Piske. Hunden er eneste Trækdyr. Fangstredskaber, anvendte fra Kajak og udslyngede med Kastetræ; Harpunens løse Spids er ved en Rem forbunden med en Svømmeblære, der hindrer den saarede Sæl i at undslippe; med et andet Spyd (Lænser) tilføjes nye Saar. Blærespyd, der bruges mod smaa Sæler, og Fuglespyd med fremadvendte Spidser ud fra Stagen, tjenende til at spidde Fuglen, hvis Spidsen glider forbi. Til Isfangst: Harpuner, bagtil forsynede med Mejsel til at hugge Hul paa Isen; Stol, paa hvilken Fangeren, varmt klædt (se 61), venter ved Sælens Aandehul. Smaaredskaber til Jagt og Fiskeri. Mandens Værktøj. Trommer, brugte ved Aandemaning og ved de Sangkampe, i hvilke Modstanderne smæde hinanden. Amuletter: Genstande af forskellig Art, der ved Trylleord have faaet magisk Kraft. Figurer af Dyr og Mennesker. Masker, anvendte til Leg. Legetøj for Børn (Rangle, Snurre o. a.). — **66.** Smaasager fra gamle Bopladser ved Scoresby Sund (Ryders Ekspedition 1892); kun eet Redskab havde Jernblad. Fra talrige gamle Bopladser mellem 75 og 81° nordlig Bredde, besøgte af Dan-

mark-Ekspeditionen 1906—08: smukke Redskaber af Skifer; en stor Fangststol (se 64); Jern fandtes ikke.

67—68. Telt, Sommerbolig; i Baggrunden Sovebriksen for hele Familien; foran den Lampe, Kogekar, Baller og andet Husgeraad. Kajak, overdækket Skindbaad, bygget over et Tremmeskelet. Aabningen i Dækket er beregnet for Fangeren; Pelsen surres fast om Hullets Rand. Fangstredskaberne ere fastgjorte paa Dækket; Harpunlinen ligger oprullet paa Kajakstolen fortil; Blæren har Plads bag Manden; den tobladede Aare haandteres med venstre Haand, mens Harpunen føres i højre. Madkar af Træ. Stenlampe til Kogebrug; over Stengryden hænger en Trærist til Tørring af Tøj. Fyrtøjer, der frembringe Ild ved hurtig Gnidning af Træ mod Træ (se Afbildning).

69. Konebaad fra Angmagsalik: aaben Skindbaad til Rejsebrug; den ros af Kvinder; Husfaderen styrer, de øvrige Mænd ledsage den i Kajak og udsøge de farbare Render i Isen.

70. Rævefælde, hjembragt af Danmark-Ekspeditionen fra en forladt Boplads ved Baadskær ($76^3/_4{}^0$ nordlig Bredde). En flad Sten over Fældens Aabning sættes ved en Snor i Forbindelse med Lokkemaden inderst i Rummet.

Vest-Grønlænderne

bebo i et Antal af c. 11 000 det koloniserede danske Vest-Grønland fra Øen Kuk Nord for Upernivik (c. 74° nordlig Bredde) til Landets Sydspids. De ere forlængst kristnede og efter c. 200 Aars Kolonisation stærkt blandede. Erhvervet er som paa Østkysten; men de gamle eskimoiske Fangstmaader have oftest maattet vige for Brugen af Riflen. Til Jernet havde man allerede paa Egedes Tid Kendskab gennem Tuskhandel med hollandske Hvalfangere. Hvalfangst er ophørt. Renen jages gærne, men er mange Steder udryddet.

71. Maleri af fire Eskimoer fra Egnen om Godthaab, hjembragte 1654 af Kapt. Danell; Billedet er udført samme Aar i Bergen. De bære Jagtvaaben uden Jernod; de to voksne Kvinder ere tatoverede paa Hagen ved Hjælp af sværtet Senetraad, der blev trukket under Huden.

72. Maleri af to Mænd fra Godthaab, der af Hans Egede sendtes til Danmark; malet af B. Grodtschilling 1724. Manden til venstre bærer Overtrækssko, hvilket nu ikke bruges.

73. Maleri af en Grønlænderinde fra Godthaab, der 1746—48 opholdt sig i Danmark og Norge. Haaret

74.

er opsat i den for Kvinderne ejendommelige Top; hun er tatoveret paa Hagen og Hænderne.

74. De ældste fuldstændige Jagtvaaben, der haves i Samlingen. De fleste hidrøre sikkert fra 17. Aarhundrede. Den lange, svære Benspids uden særskilt Od er ejendommelig for den gamle Tid; Fuglespydets er stump for ikke at gennembore Skindet (se Afbildning). Senetraadsbelægningen paa Buen øger Spændkraften.

75—77. Ældre Mandsdragter af Sælskind. Gammel Hvalfangerdragt (Springpels) af afhaaret, mørkt Skind (se Afbildning); hele Dragten er i eet Stykke; Manden iføre sig den gennem en Aabning paa Brystet, der derefter snøres tæt sammen; falder han i Vandet, bærer Luften inden for Pelsen ham oppe. Kajakdragt. Ældre Kvindedragter af Ren- eller Sælskind; de have, i Modsætning til Nutidens Kvindedragt, Hætte. Dragter for Mødre (se 61—63). Fangstvaaben til Kajakbrug (se 64—66). Gammelt Net og Snører af Hvalbarde. Lille Slæde med Sejl, i Skjul af hvilket Jægeren nu skyder Sælen paa Isen. Stor Skindspand til Samling af Bær. Smaa Fiskeredskaber, Værktøj og Syrekvisitter. Figurer, Trommer.

75.

78. Fra forskellige gamle Bopladser. Ældst er Fundet fra den lille Ø Kikertak, i hvilket Metal ikke forekommer; de fleste andre Fund røbe mere eller mindre Forbindelse med europæisk Kultur (Jern, Glasperler).

79—80. Sommertelt og Kajakker i Lighed med de østgrønlandske. Den store Baad med fladt Dæk er fra Syd-Grønland; den mindre, af mørkt Skind, viser de for Nord-Grønland ejendommelige, opadbøjede Stævne; den er bestemt for en Dreng; Sønnerne uddannes tidlig til Fangere. Hundeslæder fra Nord-Grønland, større og bredere, end de bruges ved Angmagsalik (se 64—66); Syd for Holsteinsborg forekommer Slæden ikke, da Kajakken her kan bruges hele Aaret. Lamper med Kogekar og Tørrerist. Øser. Vinduer af Tarmskind til Vinterhuset.

81. Model af et ældre Vinterhus. Huset opførtes af Sten og Græstørv; Taget dannedes af sammenbundne Træstykker, dækkede af Skind, hvorover Jord og Stene. Der var kun eet Rum; en lang, lav Gang med Aabning yderst paa den ene Side bidrog til at holde Kulden ude. I Stuens Baggrund var Sovestedet, afdelt til hver Familie. Foran hver Families Briks fandtes en Kogelampe som enesteVarmegiver. Nu har Huset ofte Bræddevægge, Glasruder og Kakkelovn.

82. Konebaad fra Nord-Grønland, væsentligst overensstemmende med den østgrønlandske (69), men mere primitiv i Bygning;

Træskelettet, der i Angmagsalik delvis falses sammen, er her kun sammenholdt af Remme.

84. Jordfundne Sager: Trækar med Benrand. Kvindeknive; ældst ere de brede Former; de yngste have indførte Jernblade med Stilk. Mandsknive; nogle ældre nordgrønlandske ere forsynede med en Rille, i hvilken der indsættes smaa Stykker indenlandsk Jern (se 93). Syredskaber. Legetøj. Skrabere af Sten, anvendte til Skindberedning. Økseblade af Sten, der have været skæftede som Tværøkser; eet er indsat i et Mellemstykke af Ben, der blev bundet til Skaftet. Fyrtøjer som de endnu østpaa brugte. Lamper af ældre Former.

85. Jordfundne Sager: Øser af Træ. Buepile. Svære Benspidser til gamle Kastevaaben (se 74). Fangststole til Isfangst; Fangeren sad paa den enbenede Stol med den lave trebenede som Skammel. Harpunspidser af forskellige Former; de meget store til Hvalfangst. Forskellige Smaaredskaber og Redskaber af Sten og Ben.

Smithsund-Grønlænderne,

nordligt paa Vestkysten, ere de nordligst boende Mennesker. Mellem Kap York og Kap Aleksander (76—78° nordlig Bredde) leve c. 200 Mennesker uden Samkvem med de danske Vest-Grønlændere, fra hvilke de ere skilte ved den c. 80 Mil lange, ubeboede Kyst af Melvillebugten. Over det kun c. 6 Mil brede Smithsund ere Eskimoer endnu i Mands Minde indvandrede fra Amerikasiden, antagelig kommende fra Baffinsland; Rejsen tog flere Aar gennem ubeboede Egne. De udstillede Eskimosager ere hjembragte af den litterære Grønlandsekspedition (1903—1904).

86. Portrætbilleder, udførte af Grev Harald Moltke under hans Ophold ved Agpat (Saunders Ø). Den enøjede Mand hører til de fra Amerika indvandrede (se ovenfor).

87. Mandsdragter: een har Pels af Blaaræveskind og dertil Bjørneskindsbukser. Slæder, nærmest af den østgrønlandske, smalle Form, men betydelig længere. Kogekar. Skindsokker til Hundene. Udskaarne Benfigurer. Amulethalsbaand af Skind, fyldt med Lampesod: »Soden har Kraft, thi den er stærkere end Ilden«.

Grønlandske Gravfund.

90. Fra Øst-Grønland, hjembragte fra Graah's, Ryders, Holms og Amdrups Rejser og fra Danmark-Ekspeditionen: Smaasager, der medgaves den døde; de findes dels i selve den stensatte Grav, dels oven paa den eller i et særlig dertil bygget Rum i dens Nærhed.

93. Fra Vestkysten (Nord-Grønland). Et righoldigt Fund fra Ekaluit i Umanak Distrikt, optaget af K. J. V. Steenstrup, indeholdende bl. a. Knive og en Harpunspids med Skærpe af indenlandsk Jern (se 84); smaa Kugler af Raamaterialet vare nedlagte i Graven. Fra Pitorkek: Fangststole (se 85). Fra Ikaresak: kort Bue af Hvalbarde.

94. Fra Vestkysten (Syd-Grønland): Fundene ere færre end de nordgrønlandske og gennemgaaende af yngre Præg. Fra Illuidlak

103.

i Julianehaab Distrikt: et velbevaret Kar, udhulet af eet Stykke Træ og prydet med Benrand.

Eskimoer uden for Grønland.

Alaskas Kyster og hele Amerikas Nordkyst mod Ishavet med de foran liggende Øer beboes af Eskimoer, geografisk delte i følgende Hovedgrupper: Labradorerne, paa den nordøstlige Kyst af Labrador; Central-Eskimoerne, paa Amerikas Fastland fra Hudsonbugten til Mackenziefloden og paa de nordlige Øer; Vest-Eskimoerne, paa Alaskas Kyster mod Ishavet, Beringsstrædet og det stille Hav. Trods den vide Spredning vise de forskellige Stammer sig nær beslægtede indbyrdes og med den grønlandske Befolkning. Redskabsformerne og de huslige Indretninger ere hensigtsmæssigt afpassede efter Naturforholdene og det Livserhverv, hvortil Folkene ere henviste: Fiskeri og Jagt paa Havpattedyr. De bære Præg af at være fastholdte i samme Form lange Tider igennem. Vest-Eskimoerne ere dog i mange Henseender paavirkede af deres Naboer, de indianske Kenaifolk.

101. Fra Labradorerne. Fangstredskaber som de grønlandske. Hundepisk med lang Snert, til Brug ved Slædefart. Snesko, en Opfindelse, der er modtaget fra Indianerne (se 123); ukendte i Grønland. Skier, som Eskimoerne have lært at kende af Europæerne.

102. Fra Central-Eskimoerne; en stor Del Vaaben, Redskaber og Dragter (se 104) ere fra King Williams Land, hjembragte af Gjøa-Ekspeditionen (1903—1906). Værktøj, Redskaber og Bohave, i Form og Brug som de tilsvarende grønlandske Sager: Drilbor, Snittekniv, Kvindekniv, Borefyrtøj, Lampe, Kogekar o. a. Buer og Pile med Od af Ben, Kobber og Jern, navnlig anvendte ved Jagt paa Moskusokser og Rensdyr. Laksespyd med en spids Pig mellem to Lystergrene. Flintskraber, indsat i et omhyggeligt forarbejdet Træhaandtag; til Rensning af Skind. Tobakspiber af en Form, som er indført fra Nord-Asien over Beringsstrædet.

103. Fra Vest-Eskimoerne. Harpuner, Spyd og Pile, slankere og lettere end de østligere Stammers Vaaben; Spidserne af forskellige Former, til Jagt paa forskellige Dyr. Hvalharpuner med lang, smal og tynd Skiferspids, som brydes over og bliver siddende i det ramte Dyr. Fugleslynger, af sammenbundne Klumper af Hvalrostand; kastes ind mellem Fuglene, naar de skræmmes op, for at slynge sig om dem. Pilekogger af rødmalet Træ og

Træbuer af ejendommelig, flad Form; paa een af dem Billeder af Jagt til Lands og til Vands (se Afbildning). Baad, ligesom den grønlandske Kajak dannet af et Træskelet med Overtræk af Sælskind; Aarerne enbladede.

104. Fra forskellige Eskimostammer (samt to Stykker fra de nordamerikanske Indianere). — Fra Vest-Eskimoerne. Skiferspidser til Hvalharpuner (se 103). Redskaber af Ben med indskaarne Figurer, der danne en Art Billedskrift. Svære Økseblade af Sten, med Furer til Læderremme, der fastholdt dem til Skaftet; af lignende Form som Athapaskernes Stenøkser (se 112). Dyre- og Menneskefigurer, udskaarne i Hvalrostand. Læbesmykker af lignende Art som Tlinkiternes (se 106). Dragter og Klædningsstykker: Tarmskindspelse; to Kvindekjortler af Fugleskind; Mandspels af Murmelskind. — Fra Central-Eskimoerne. Fuldstændig Mands- og Kvindedragt samt flere Pelse, mest af Renskind, fra King Williams Land (jfr. 102). — Fra Labradorerne. Fuldstændig Mands- og Kvindedragt af Sælskind, af Form som de grønlandske. Lang Hundeslæde med Seletøj til 6 Hunde. — Fra Chipewayerne i Kanada. Kano af Birkebark, sammensyet med Basttrevler. Slæde af tynde Brædder uden Meder, en Form, som er almindelig hos de nordligste Indianerstammer.

Nordamerikanske Indianere.

Før Europæernes Komme var hele Nord-Amerika, med Undtagelse af Ishavets Kyster, hvor Eskimoerne leve, beboet af Indianerne, vidt adskilte og meget forskellige, men oprindelig beslægtede Folkegrupper, som vare delte i mange Folk og Stammer, hver med sit Sprog og sine Ejendommeligheder. Ud for den nordlige Del af Klippebjergene, paa den barske Vestkyst med dens mange Fjorde og Øer Nordvest-Indianerne (Tlinkiter o. a.), den eneste Indianergruppe, som væsentlig hentede sin Føde fra Havet. I Indlandet inden for dem og videre mod Nord indtil Eskimoernes Kystegne Athapaskerne eller Tinnefolkene, der strakte sig mod Vest ud i Alaska (Kenai-Stammerne), mod Øst indtil Hudsonbugten. Syd og Øst for disse, omkring den sydlige Del af Hudsonbugten og de store kanadiske Søer Algonkinfolkene og Irokeserne, hvis Omraade mod Vest naaede til Klippebjergene, mod Øst til Atlanterhavet, mod Syd strækkende sig til Ohiofloden; fra disse Egne rummer Museet navnlig Sager, som stamme fra Chipewayerne ved Øvre-Sø og Sacs-Indianerne Vest for Michigan-Sø. I den midterste Del af Nord-Amerika, paa de store Prærier Vest for Mississippi, levede Dakotaerne og Pawnierne. Landet Vest og Syd for dem indtil Meksiko optoges af forskellige Stammer, for en Del beslægtede med Aztekerne: Shoshonier, Yumaer, Puebloer, Komanchere o. a. Folk; største Delen af Museets Sager fra dette Omraade hidrører fra Moki- og Zuñi-Stammerne i Arizona og Ny-Meksiko. Overalt, hvor Europæerne have bosat sig, ere Indianerne udryddede eller trængte stærkt tilbage. I de forenede Stater leve nu kun ringe Rester i de begrænsede Omraader (Reservationer), der ere forbeholdte dem.

Kun i de østlige og sydlige Dele af de forenede Stater var Agerdyrkningen, der dreves i meget ufuldkommen Form, af væsentlig Betydning for Ernæringen. Paa Prærierne og i Skov- og Bjergegnene mod Nord og Vest levede Indianerne næsten udelukkende af Jagt, til Dels strejfende omkring efter Vildtet inden for det Omraade, der tilhørte Stammen; saaledes ydede den vilde Bøffel,

der før den europæiske Kolonisation færdedes i uhyre Flokke paa Prærierne, Dakotaerne næsten alle deres Livsfornødenheder: Føde, Klæder og Redskaber af forskellig Art. Mellem Stammerne herskede stadig Krigstilstand, under hvilken en fremmed var det samme som en Fjende; højest Anseelse tilfaldt den dygtige Jæger og den listige Kriger. Af Husdyr kendtes oprindelig kun Hunden. Vaaben og Værktøj gjordes af Sten og Ben og vare gennemgaaende af faa og simple Former. Kun hos Nordvest-Indianerne naaede Haandværk og Kunst en højere Udvikling: de tilvirkede vævede og udskaarne Sager af fortræffelig Udførelse og med en ejendommelig, rig Dyreornamentik.

106—110. Fra Nordvest-Indianerne, navnlig Tlinkiterne. — **106.** Hatte, flettede af Skovtræernes Rodtrævler og dekorerede med

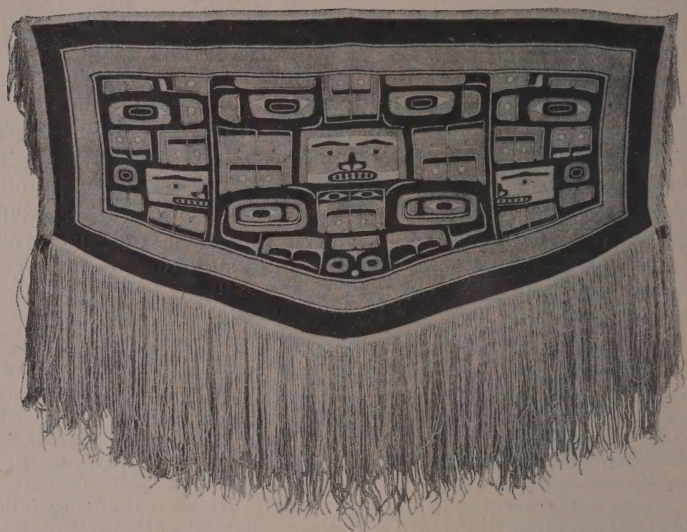

108.

malede Dyreøjne o. lign. Brystharnisk af sammenbundne Træstykker, med Ejerens Klan-Mærke (Totem), et stiliseret Dyrehoved. Kapper, vævede af Cederbast; een af dem med indvævede Fugledun. Svøb til spæde Børn; Hovedet snøredes fast mellem Puder og Fletværk for at blive fladtrykt, mens Benmassen endnu var blød. Kranie af en Chinuk-Indianer, visende den ejendommelige, ved Kunst fladtrykte Pande. Læbesmykker af Ben og Træ, som Kvinderne bare indstukne i et Hul i Underlæben. — **107.** Fiskekroge af Træ med Benspids, til Fangst af Helleflynder, som er et af de vigtigste Fødemidler; Snøren dannes af Blæretang. Dolke af ejendommelig Form, med et kort og et længere Blad paa hver sin Side af Haandtaget; allerede før Europæernes Ankomst var Metallet ved Byttehandel over Beringsstrædet tilført Tlinkiterne fra Øst-Asien. Redskaber til Bearbejdelse af Cederbast (jfr. 106). Kar af Træ og Horn med ud-

skaarne Dyre- og Fuglehoveder. — **108.** Danseudstyr, anvendt ved Maskedansene, som dels ere almindelig Vinterfornøjelse, dels udføres af hemmelige Selskaber, der spille en stor Rolle blandt Tlinkiterne. Nogle af Dansene have til Formaal at besværge de onde Aander, som bringe Sygdom over Mennesket. Til Danseudstyret hører: vævede, uldne Kapper med geometriske Mønstre eller forskellige Totem-Mærker (se Afbildning); Hovedtøj, flettet af Cederbast; Masker af Træ, forestillende Menneskeansigter med karikerede Træk eller Dyre- og Fuglehoveder; Rangler af Træ, formede som Fugle med frit udskaarne Figurer paa Ryggen. — **109.** Skeer, dannede af Bjerggedens og Bjergfaarets Horn; Haandtaget som oftest rigt dekoreret. Tobakspiber af Skifer, i udskaaret Arbejde, hvori Dyre- og Menneskefigurer ere sammenslyngede til en barok, overlæsset Ornamentik; Skiferen er blød og let at skære straks, efter at den er brudt, men bliver snart efter haard under Luftens Paavirkning. — **110.** Udskaaren og malet Træstøtte, som de sædvanlig opstilles ved Husenes Indgang; Fugle- og Dyrefigurerne gengive Ejerens og hans Slægts Klan-Mærker (Totem).

111. Fra forskellige Indianer- og Eskimostammer. Modeller af Kajakker, Konebaade og Kanoer; Tlinkiternes Baade kendelige ved den malede Dekoration, hvori Dyreøjet er et hyppig anvendt Motiv.

112. Fra Kenaifolkene. Fuldstændig Mandsdragt af Hjortelæder med Broderi af spaltede Fjer. To gamle Økser af Rensdyrtak, indrettede til at optage et lille Blad af Sten; lignende kendes fra Danmarks Stenalder. Svært Økseblad af Sten, ved Læderremme fæstet til et bøjet Træskaft for at benyttes som Tværøkse.

114. Fra Algonkinfolkene. Masker af Træ og Rishalm, benyttede af et hemmeligt Selskab hos Irokeserne, der ved Maskedanse og Besværgelser fordrev de onde Aander, som efter Folkets Tro vare Ophav til Sygdom; Maskerne forestillede Aandernes Ansigter. Simpel Baandvæv fra Chipewayerne: et lille buet Træstykke, hvis Spænding holder Traadene fast. Bælter, vævede af europæiske Stoffer (farvet Uld og Glasperler), men med Ornamenter, der ere upaavirkede af europæisk Smag.

116—118. Fra Dakotaerne. — **116.** Forskellige Smykker: Hovedprydelser af brogede Haar og Fjer, Udmærkelsestegn for Krigere; Halssmykke for Høvdinge, sammensat af den graa Bjørns Kløer, som efter Folketroen kunde meddele Bæreren Bjørnens Styrke; Knærangler til Brug ved Dansen, dannede af talrige, raslende Dyreklove. Bæreseler, benyttede af Kvinderne: den smalle Del vikledes om Byrden, der hvilede paa Ryggen, det brede Midtparti lagdes tværs over Panden. — **117.** Korte Buer, af Asketræ og Ben, og Pile med Jernod, trods den ringe Størrelse meget virkningsfulde Vaaben, som Indianerne benyttede med stor Skudsikkerhed baade paa Jagt og i Krig. Stridsøkse (Tomahawk) med Blad af Sten, fæstet til et Træskaft, besat

med smaa, slebne Stykker Muslingeskal (se Afbildning); gammelt, sjældent Stykke, der har været i Museet siden c. 1750. Tomahawker med Jærnblad af europæisk Fabrikat, der i de sidste Aarhundreder ganske havde fortrængt de ældre Stenvaaben. — **118.** Tobakspiber med langt Rør af Asketræ; Hovedet udskaaret af en rød Skiferart, der kun brydes ved Øvre Mississippi paa et Sted, der gjaldt for helligt og fredlyst; Tobakken var i almindelig Brug før Europæernes Komme. Lange Tobakspunge af Læder og Odderskind. Amuletter, Tryllemidler, Rangler til Brug ved Danse og Aandebesværgelser. Krigsfløjte, hvis Lyd kunde skære gennem Kamptummelen; formet af en Dyreknokkel, som er fæstet til et Halsbaand af spaltede og farvede Pindsvinepigge. Skalpe ɔ: et Stykke af Issehuden med paasiddende Haar; i Stammekampene skar Sejrherren dem af sine faldne Fjender for at tage dem med som Sejrstegn; en Krigers Anseelse maaltes ved Tallet paa de Skalpe, han havde taget.

117.

120—121. Fra Uto-Shoshonier (Moki, Zuñi m. fl. Stammer). — **120.** Haandgjorte Lerkar med en ejendommelig Ornamentik, lineære Mønstre og Plantemotiver, udført i mørkebrun Maling oven paa et hvidt Dæklag, hvormed Karret er overtrukket. Flettede Bakker, Kurve og Beholdere af forskellig Form; nogle af de sidste tættede med Harpiksmasse for at bruges som Vandflasker. — **121.** Kløvede Træpinde, hvormed Kaktusplanternes Frugt plukkes. Simple Spinde- og Væveredskaber. Dansesmykker af broget malede Træstykker; Siksaklinien paa det ene Stykke skal forestille Lynilden. Korte Buer; Pile med Spids af Flint og Obsidian. Forskelligt Værktøj: Drilbor, Hammer, Kniv, af simpel, gammel Form og forfærdiget alene af Træ og Sten.

123—126. Fra forskellige Stammer. — **123.** Mandsdragt af Hjortelæder, broderet med Glasperler, med tilhørende ulden Kappe, Hue og Halssmykke af Bjørnekløer (se 116); baaren af en Sacs-Høvding, der levede c. 1825. Ulden Mandsdragt fra Chipewayerne. Begge de nævnte Dragter væsentlig forarbejdede af indført Materiale; Frakken, der hører til Chipeway-Dragten, af almindelig europæisk Form. Snesko, dannede af et Fletværk af Skindstrimler, som er udspændt over en Ramme af Træ; i Brug hos alle Indianerstammer ved Færdsel over den løse Sne. Bærekurv til Smaabørn, som Kvinderne bar hængende paa Ryggen; fra Dakotaerne. — **124—125.** Dragter fra Dakotaerne, forfærdigede af tilberedt Dyrehud; til de

broderede Prydelser brugtes oprindelig kun spaltede og farvede Pindsvinepigge, som senere fortrængtes af de indførte Glasperler. Mandsdragter (se Afbildning foran i Vejledningen): en kort Kjortel, aaben langs begge Legemets Sider, Benklæder i to adskilte Stykker, eet til hvert Ben, og Sko (Mokkasiner) af vekslende Snit og Sammensyning hos de forskellige Stammer; til Krigernes fulde Udstyr hørte ogsaa en Krone af Ørnefjer, stundom tillige en langt nedhængende Manke af Ørnefjer. Kvindekjortler af lignende Form som Mandens, kun meget længere, naaende omtrent til Anklerne; Hovedet dækkedes med et nedhængende, broderet Klæde. Store Kapper af Bøffelhud, afhaarede eller baarne med Haarsiden indad; paa Ydersiden malede Ornamenter eller Billedskrift. — **126.** To Mandsdragter af Hjortelæder, fra Uto-Shoshonierne, af lignende Snit som Dakotaernes, men afvigende i Udsmykning og i flere Enkeltheder. Ridetøjer af Læder, med Broderier af lignende Art som paa Dragterne, fra Dakotaerne; Hesten indførtes af Europæerne, blev tidlig forvildet og formerede sig stærkt; Prærie-Indianerne lærte snart at fange og tæmme den og blev dygtige og dristige Ryttere.

127. Portrætter af Indianerhøvdinge, malede i Washington 1825—1827.

Antillerne.

Den talrige Øgruppe i den meksikanske Havbugt var oprindelig beboet af de fredelige Aruaker. Kort før Kolumbus's Ankomst 1492 indvandrede de krigerske Karaiber fra Syd-Amerika og gjorde sig til Herrer over Øerne. Begge Folk uddøde hurtigt under Spaniernes Herredømme.

129. En stor Samling ensartede Stenredskaber fra Guadeloupe. Økser af Sten og Muslingeskal samt Lerkarskaar fra en Skaldynge paa St. Croix.

130. Væsentlig fra de danske Besiddelser. Spidsnakkede Stenøkser af den hele Jorden over almindelig forekommende Form. Mærkelige Stenredskaber, deriblandt Køller og et Pibehoved i Form af en Fugl. Gudebilleder af Sten. Store Stenringe; antages baarne af Høvdinge som et Udmærkelsestegn.

Meksiko og Central-Amerika.

I det frugtbare meksikanske Højland havde i Amerikas Oldtid flere nordfra indvandrede Folk bosat sig. Et af dem, Aztekerne, underlagde sig hele Meksiko og udviklede Landets gamle Kultur videre. Frygtede Krigere vare de ogsaa flittige Agerdyrkere; de havde en udviklet Industri, en storstilet Bygningskunst, en mærkelig Billedskrift. Dog levede de væsentlig i en Stenalder og anvendte kun sparsomt Kobber, Sølv og Guld. De vare delte i Stammer under Høvdinge. Religionen bestod mest i en Dyrkelse af Naturmagterne, der krævede talrige Menneskeofringer. 1519 erobrede Spanierne Landet og udryddede fuldstændig den gamle Kultur. — Lignende Kulturkredse fandtes i Central-Amerika, hvor der navnlig i Yukatan er bevaret store Bygningsværker.

131. Fra Meksiko. Vaaben og Redskaber af Sten. Materiale hertil: regelmæssig tilhuggede Blokke af Obsidian, en flintlignende, af

Meksikanerne hyppig anvendt Stenart, og deraf udspaltede Flækker. Økseblade af Kobber. To mærkelige Masker af Træ med paalagt Mosaik af haarde, slebne Stene og Muslingeskal; Masker spillede hos Meksikanerne ligesom hos mange andre Folk en vigtig religiøs Rolle. Smukke malede og ornamenterede Lerkar. Figurer af Ler, deriblandt Fløjter i Form af en Menneskefigur; de brugtes tillige med andre Musikinstrumenter særlig ved Gudstjenesten.

132. Meksikansk Manuskript, udført c. 1600; viser stærk europæisk Paavirkning.

133. Fra Meksiko. Svær Stenbøjle af usikker Bestemmelse, mulig et Værdighedstegn. Raat formet Gudebillede af Sten. Hoveder af Ler; de fleste stamme fra Gudebilleder, der opstilledes i Husene. Trebenede Lerkar, der benyttedes som Spiseskaale. — Fra Central-Amerika. Dyrebilleder af Guld, anvendte som Smykker. Lerkar, særlig Bægere, prydede med Menneskeansigter. Hoveder og andre Brudstykker, hørende til Gudebilleder, af karakteristisk Præg; den staaende Figur fremstiller Regnguden Tlaloc, der ogsaa i Meksiko var Hovedguden. Fortrinligt slebne Perler af haarde Stenarter.

137.

Kolumbia, Ecuador og Venezuela.

I Kolumbias Højland havde Chibchafolket før Amerikas Opdagelse udviklet en ret høj Kultur med et veldrevet Agerbrug og en ejendommelig Industri. Lignende Forhold fandtes i Ecuador, hvorimod den karaibiske Befolkning i Venezuela stod paa et lavt Trin.

134. Fra Kolumbia. Menneske- og Dyrefigurer af Guld. Smykker af Guld og Kobber, mest Næse- og Øreprydelser samt Haandledsringe. Tenvægte af Sten og Ler, der anbragtes paa Haandtenen for at vedligeholde den omdrejende Bevægelse; lignende ere almindelige i den gamle Verden, hvor de gaa tilbage til fjern, forhistorisk Tid. Stempler af Ler, brugte til at paatrykke Legemet Ornamenter i forskellige Farver. Tre Kastetræer (se 161), meget sjældne. — Fra Venezuela. Stenredskaber og Lersager.

135—136. Figurer og Linieforbindelser, indhuggede i Klippeflader fra Venezuela. Lignende Fremstillinger kendes saavel fra det øvrige Amerika som fra de andre Verdensdele og maa sikkert opfattes som en primitiv Billedskrift.

137. Fra Grave og Bopladser i Ecuador. En stor Samling malede Lerkar. Redskaber af Sten. Smykker, særlig af Guld, Sten og Ler. En staaende Kvindefigur af Sølv med indlagte Baand af Guld og Bronze (se Afbildning).

Peru.

Det store Højland i de sydamerikanske Andesbjerge beboedes oprindelig af flere Kulturfolk. Ved Spaniernes Ankomst 1532 vare de alle underkastede Kechuafolket, der i og omkring det nuværende Peru havde grundlagt et mægtigt Rige. Et fremskredet Agerbrug var den vigtigste Næringsvej; Lamaen var tæmmet og holdtes som Husdyr. Industrien stod højt. Der opførtes storartede Bygninger, anlagdes Veje og Vandledninger. Af Metaller kendtes Kobber, Sølv og Guld, men ikke Jernet. En Deling af Samfundet i Familiegrupper var systematisk gennemført; i Spidsen for Staten stod Inkaen, den øverste Krigshøvding, der æredes som Ætling af Solen, Folkets Nationalguddom. Under Spaniernes Herredømme sygnede Kulturen hen. — Store Gravpladser have ydet rige Fund til Oplysning om Folkets daglige Liv.

141.

138. Mumiesvøb, som det anbragtes om den sammensnørede Mumie; et udstoppet Hoved er paasat for at give hele Pakken Udseende af et siddende Menneske. Muslingeskaller med forskellige Frugter, medgivne den døde som Fødemidler.

139. Det sædvanlige Mandsudstyr fra Grave. Økser og Køller, Krigernes Hovedvaaben, af Sten og Bronze. Stenkar, formede som Lamaer; til Kalken, der tyggedes sammen med Kokaplantens Blade, det almindelige Pirringsmiddel blandt Peruanerne. Forskellige Smykker, deriblandt et Par Øreprydelser af Sølv; bares kun af de fornemme. Kunstfærdigt flettede Slynger af Bast; de brugtes som Vaaben, men bares ogsaa som Haarbaand for stedse at være ved Haanden. Fuldstændig tildækket Mandsmumie.

140. Det sædvanlige Kvindeudstyr fra Grave. Bomuldstøjer og Fjerbroderi. Den peruanske Vævekunst stod højt; af Uld og Bomuld tilvirkedes Stoffer med rige Farver og ejendommelige Mønstre. Redskaber, anvendte ved Tøjernes Forfærdigelse: Tene og Garn, Arbejdskurv af flettet Græs. Kar af Sølv, Bambus og Græskar; firdobbelte Lerkar. Sandaler, skaarne af Skind eller flettede af Straa. Tilhyllet Kvindemumie.

141. Kar, hvis Overdel er formet som et Menneskehoved,

medens Underdelen fremstiller Kroppen; andre ere mere livfuldt modellerede i Form af Mennesker eller Dyr (se Afbildning). Pottemagerkunsten var særlig rigt udviklet i Peru, skønt Drejeskiven var ukendt; Karrene formedes paa fri Haand af fint, farvet Ler. To Dyrefigurer samt nogle Kar og Redskaber af Sten ere fra Argentina og Chile.

142—144. Kar, opstillede efter deres Findesteder; de fleste ere fra Kystlandet, hvor Lerkarindustrien især dreves.

145. Vaaben og Redskaber af Sten; fra Brasilien og Patagonien, hvor den lavt staaende Befolkning ved Europæernes Ankomst levede i en ren Stenalder.

Guyana og Brasilien

med tilgrænsende Lande beboes af mange, for en Del endnu ukendte Indianerstammer, hvoraf de fleste henføres til følgende Folkeætter: Karaiber og Aruaker i Guyana, bredende sig mod Sydvest indtil Andesbjergene, Tupier i det østlige og sydlige Brasilien, de saakaldte Tapuyaer (»Fjender«) eller Gës-Folk i det sydøstlige brasilianske Højland, tidligere ogsaa længere mod Nord. Af de i Museet repræsenterede Stammer høre Botokuderne og Kaingangerne til Tapuyaerne, Mundrukuerne og Kaigoa-Stammen til Tupifolkene. Folkevandringer, navnlig langs Floddalene, have adskilt oprindelig sammenhørende Stammer; disses Slægtskabsforhold ere i øvrigt endnu lidet undersøgte. Afpassende sig efter de vidt forskellige Betingelser, Naturen bød i de tropiske Urskove, paa Bjerghøjderne, i Lavlandet, paa Kysterne og langs Floderne, leve de fleste Stammer af Jagt og Fiskeri under forskellige Former; nogle Steder drives et primitivt Agerbrug (Næringsplanter, Tobak, Bomuld); Kvægavl var ukendt før Europæernes Kolonisation. Der findes en mærkelig Forskel i Kultur, endog mellem Nabofolk; Aruaker og Karaiber havde en ret udviklet Industri (Kurvearbejder, Lerkar), hos visse Tapuyastammer var derimod endog Buen ukendt.

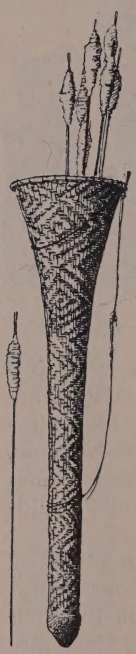

151.

146—153. Fra Stammer i Guyana. — **146.** Prydelser af brogede Fjer: Hovedtøjer, Halsbaand, Kapper, Rygprydelser; udbredte over det tropiske Syd-Amerika, af vekslende Form hos de forskellige Stammer. Smaa Forklæder, med Fjer eller Perler, Kvindernes eneste Beklædning. Halsbaand for voksne Mænd, med tilfilede Tænder af Vildsvin, som Bæreren selv havde nedlagt. — **147—149.** Brogede Fjerkraver. — **150.** Flettede Æsker med smukke, sorte Liniemønstre. Haandgjorte Lerkar, med rødglittet Overflade, delvis malede med geometriske Ornamenter; forfærdigede af Kvinderne hos Karaiberne. Brød af Melstoffet i Mandiokaroden og Redskaber til dets Tilberedning: Rivebræt med indsatte Smaasten; flettede Rør, til at udpresse den giftige Saft; Sigter; Prøver af det færdige Brød, bagt som tynde Kager paa en flad Sten. — **151.** Trækøller, det vigtigste Krigsvaaben.

Store Buer og lange Rørpile med Træspids, ofte med Od af Ben, dækket med et flerrummet Hylster; til Jagt paa Storvildt. Tregrenede Fiskepile. Kogger med smaa forgiftede Pusterørspile af Palmebladsribber, omvundne med en Tot Bomuld (se Afbildning); til Fuglejagt, kunne ramme paa lang Afstand. Beholdere med Plantegift (Curare) til Pile; Giften tilberedes hos Makusi-Stammen og spredes ved Handel. — **152—153.** Hængekøjer af Plantetrævler; bruges meget i de luftige Hytter, hvor Gulvet ofte vrimler af giftigt Kryb.

154. Fra Ecuador (Zaparo- og Jivaro-Folk). Fjerpynt; Smykker af Dyretænder, Frugter o. a. Tre præparerede Hoveder af faldne Fjender; ejendommelige Sejrstegn hos Jivaroerne.

155—156. Fra Tupi-Stammer i det nordøstlige Brasilien. — **155.** Iøjnefaldende Fjerkroner, røde og hvide. Rødfrynset Kvindeforklæde (jfr. 146), helt dækket med smaa Konkylier. Buer, Rørpile; Kogger med Pusterørspile (se 151). — **156.** Hængekøje (se 152—153).

157—160. Billeder af Indianere af forskellige Stammer, malede i Brasilien af A. Eckhout 1641 og 1654 forærede Frederik III af Johan Moritz af Nassau. Saavidt vides, de ældste større Malerier af Naturfolk. — **157.** Kvinde fra en Tupi-Stamme i Nordøst-Brasilien. — **158—159.** Krigere, hørende til Tapuyaerne i Nordøst-Brasilien; de føre Kølle, Spyd og Kastetræ Mage til dem, der findes i Skab 161. — **160.** Kvinde fra en Tapuya-Stamme, hos hvilken Menneskeæderi var i Brug.

161. Fra Botokuderne og andre Tapuya-Folk. Gamle, sjældne Vaaben: Køller, den ene prydet med indlagte Ringe af Muslingeskal (se Afbildning); Kastespyd med Træod; Kastetræ, et Redskab, som tillige med Kastespydet uden for Polaregnene næsten overalt er fortrængt af Bue og Pil. Buer; lange Rørpile. Hængekøjer. Raaber, dannet af Halen af et Kæmpebæltedyr.

161.

162—163. Fra Mundrukuerne og andre Stammer ved Amazonfloden. — **162.** Broget Fjerpynt: Hovedtøjer med langt nedhængende Kvaster, Arm- og Bensmykker, Kvindebælter. Knærangler og Kvindebælter med raslende Frugthylstre. Store Halssmykker af Dyretænder. — **163.** Gamle Trækøller med en ejendommelig Ornamentik, indlagt med Gibsmasse (se Afbildning). Trompet af to

163.

sammenbundne Træstykker med udskaarne Figurer; gammelt, sjældent Stykke.

164—165. Fra Stammer tæt Øst for Andesbjergene, ved Amazonflodens øvre Tilløb.—**164.** Ærmeløs Mandskjortel; Tøjet dannet af sammenbankede Basttrævler. Fjerpynt og Smykker af skinnende Billevinger. Broget malede haandgjorte Lerkar og lakerede Kalebasskaale; Dekorationen viser europæisk Paavirkning. — **165.** Rørpile og Spyd, med skarpe Spidser af flækket Bambusrør. Langbuer af Palmeved.

166. Fra Kaigoa-Stammen i Sydøst-Brasilien. Kvindedragt: Skørt med Bælte. Fjerpynt til Hoved og Haandled. Ejendommelige Læbesmykker: lange, skøre Stifter, dannede af Harpiks, med Hylstre, hvori de opbevares.

167. Fra Kaingange-Stammen i Sydøst-Brasilien. Klæder, vævede af en vildtvoksende Plantes Fibre; til Mandsdragten hører Skørt, Kjortel, Kappe og Fjerkrone. To Bundter sorte Bastsnore, bæres af Kvinderne krydsvis over Bryst og Ryg. Tykkere sorte Snore; vikles om Anklerne til Værn mod Slangebid. Haandgjorte, sortglittede Lerkar. Sten, hvormed Majsen knuses. Bæresele til Smaabørn, som Kvinderne bære paa Ryggen.

168. Fra det østlige Paraguay. Rørpile med lang Træod, deriblandt en sjælden Form: firkantet, med fine Tænder.

Chaco-Folk.

I Gran-Chaco, det skovløse, til Dels sumpede Sletteland Vest for Paraguay-Floden, leve flere, i Sprog og Kultur forskellige Stammer, dels som Fiskere paa Floder og Søer, dels strejfende om paa Jagt. Andre med dem beslægtede Folk ere vandrede ud til Matto Grossos Højsletter i Brasilien eller have taget Bolig paa Paraguays østlige Bred. A. Ross's Samlinger.

169. Fra Matto Grosso. Haandgjorte Lerkar med broget Ornamentik: Spiraler, lineære Mønstre; de fordybede Linier dannede ved at aftrykke Snore i det vaade Ler. Mandlige og kvindelige Idoler af haardt Træ; Formen holdt nær op ad den runde Stamme, hvori kun lidet dybe Indsnit.

170. Fra Stammer langs Paraguayfloden. Pile med lang Træspids, som bærer eller har baaret en Od af en tilspidset Rørknokkel.

171. Fra Angaité og andre Stammer. Pile med svær, stump

Træod, til Fuglejagt. Hovedtøjer, Halsbaand og andre Prydelser, af Strudsfjer, af Perlemor, med vedhængende Haler af Klapperslanger. Ejendommelig, langskaftet Stenøkse, af en Form, som bruges hos Tumanaha-Indianerne. Lerdunke med Menneskehoveder og Kalebasser; Dekorationen europæisk paavirket.

De sydligste amerikanske Folk

falde i følgende Hovedgrupper: Araukanerne i Chile, efter tapper Modstand mod Europæerne nu stærkt tilbagetrængte og delvis civiliserede; de nu næsten uddøde Puelcher paa Græssteppeme (Pampas) i Argentina; Patagonierne eller Tehuelcherne, høje, kraftigt byggede Jagtnomader i den sydligste Del af Fastlandet; Ildlænderne (Pescheræerne), lavt staaende, lidet talrigt Fiskerfolk paa Øgruppen ved Amerikas Sydspids og i de tilstødende Kystegne.

172. Fra Araukanerne. Store, iøjnefaldende Sølvsmykker, dannede af smeltede og udhamrede Mønter. Rødglittede Lerkar, til Dels af særegne Former, paavirkede af den gamle peruanske Keramik. — Fra Pampasfolkene. Kasteløkke (Lasso) af flettede Remme og Kastekugler (Bolaer), forbundne ved Remme: almindelige Jagtredskaber i Steppelandet og tillige brugte til Fangst af de forvildede Heste.

173. Fra Patagonierne. Broget malet Kappe af Guanakokalvens Skind, almindelig det eneste Klædningsstykke, trods det barske Klima. Rangle af Skind, hvormed onde Aander skræmmes fra de syge. Bue og korte, tynde Træpile med Stenod, fra Ona-Stammen i det indre af Ildlandet. — Fra Ildlænderne. Harpunspidser af Ben, til Sælfangst. Halsbaand af Konkylier eller Perler, dannede af smaa Fugleknokler. Muslingeskal, hvis skarpe Kant bruges som Kniv.

AFRIKA.

Stenalder.

Ligesom de andre Verdensdele har Afrika haft sin Stenalder, fyldigst oplyst i de nordlige og sydlige Egne; fra det lidet berejste indre endnu kun spredte Fund. Fra en tidligere Jordperiode (palæolitisk Tid) haves en Række ensartede Stenredskaber, fra den yngre Stenalder et Udvalg af forskellige Vaaben- og Redskabsformer. De ægyptiske Stenalderssager opbevares i Antiksamlingen.

174. Palæolitiske Stenredskaber fra Somaliland, Nordøst-Afrika, indsamlede af Englænderen H. W. Seton Karr. Yngre Stenalders Sager fra Guineakysten. Flintredskaber fra ældre og yngre Stenalder i Tunis, optagne og skænkede af den franske Forsker J. de Morgan.

Buskmænd.

I Afrikas sydligste Del leve de lavt staaende Buskmænd, spinkelt byggede Mennesker af ringe Legemshøjde, spredte mellem de kvægavlende Hottentotter. De have ikke faste Boliger, men strejfe om i Smaahorder, ernærende sig ved Jagt og Kvægrov fra Naboerne.

175. Mandsdragt. Korte Buer, Pile og Redskaber til Beredning af Pilegift. Stokke, hvormed man opgraver spiselige Rødder, den

eneste Planteføde, som kendes; en gennemboret Stenkugle giver Redskabet Vægt. Figurlige Fremstillinger paa Sten, deriblandt Gnu, Næsehorn, Struds; almindelige paa Klippevægge i Syd-Afrika.

Kaffere.

De bebo det sydøstlige Afrika indtil Kalahari-Ørkenen; mod Syd indtil Fiskefloden i Kaplandet, mod Nord til op mod de store Søer. De vigtigste Folkegrupper ere Zuluerne, til hvilke Matabelerne regnes, og Bechuanerne. Det er krigerske Folk, der drive Kvægavl og Agerdyrkning. Kvæget røgtes af Mændene; Agerbruget paahviler derimod Kvinderne, som bearbejde Jorden alene med Hakken; Ploven er ukendt.

176—177. Fra forskellige Stammer. — **176.** Mandskapper af Skind. Ejendommelige Brystsmykker for Kvinder, med mange langt nedhængende Perlerækker. Nakkeskamler, hvorpaa Hovedet hviler under Søvnen, for at Haarsættet ikke skal komme i Uorden. Vaaben: lette Kastespyd (»Assegajer«: Zuluernes Hovedvaaben i Kampen), Kastekøller, Bue, Læderskjolde. — **177.** Større udskaarne Trækar, Skeer og andet Husgeraad. Vandpiber, hvoraf den vilde Hamp ryges. Fyrtøj, bestaaende af to Pinde; Ild frembringes ved Drejning.

179. Fra Matabelerne. Hoved- og Skulderprydelser af sorte Strudsfjer; bæres af Krigerne.

180—181. Fra Bechuanerne. — **180.** Mands- og Kvindedragt af Dyrehud, som brugeligt overalt i Syd-Afrika. Solskærme af Strudsfjer. En Troldmands Halssmykke med paatrukne Knokler og Klove; anvendes ved Besværgelser, naar stjaalne Sager »vises igen«. — **181.** Dæk- og Angrebsvaaben, deriblandt et Kogger, som indeholder en Økse og flere Spyd. Musikinstrumenter (Træspil). Spillebræt til Mangala, et Spil, der er udbredt over hele Afrika og Syd-Asien. Nakkeskamler (se 176). Trækar og Skeer med Udskæring og indbrændt Dekoration: Dyrebilleder og lineære Figurer. Dukke af Straa og Kalebasser; barnløse Kvinder bruge den som Amulet.

Ovahereroer og Ovamboer

i Sydvest-Afrika, mod Nord indtil Kuneneflodens øvre Løb. Ovahereroerne leve af Kvægavl; Kød spises dog kun sjælden; den sædvanlige Føde er syrnet Mælk. De nordligere boende Ovamboer drive tillige Agerdyrkning.

182. Fra Ovahereroerne: Kvindedragt med højt Hovedsæt og besat med mange Jernperler, der bæres meget som Smykker. Trætragte, hvori Mælken sies. — Fra Ovamboerne: Spyd, helt af Jern, korte Buer, Dolke, Arbejdsøkser. — Fra begge Folk: Husholdningskar af Træ og Ler.

Centralafrikanske Folk.

Et bredt Bælte om Ækvator, fra Zambesefloden i Syd til Ubangifloden i Nord, beboes af en talrig Mængde Stammer, der som deres sydafrikanske Naboer tale Bantusprog, men i Levevis adskille sig fra dem: Kvægavlen, der hindres af den giftige Tsetseflue, erstattes af Agerbrug i det frodige Tropeklima, hvor der kan høstes 2—3 Gange om Aaret; tillige viger Skinddragten for vævede Plantestoffer. Ageren bearbejdes af Kvinderne og kun med

Hakke; Manden driver Jagt og Fiskeri; Urskove og Sletteland vrimle af Jagtdyr. Landet gennemstrømmes af Kongofloden og dens talrige Bifloder; østligere ligge de mange store Søer. Elfenben og Kautschuk ere vigtige Handelsvarer. Mod Syd og Øst har der dannet sig store Riger, mod Nord og Vest leve Stammerne adskilte under Stammehøvdinge. — Samlingerne ere for største Delen modtagne efter 1884 fra Danske i Kongostatens Tjeneste.

183—184. Fra Marutseriget ved Zambese (Østrigeren E. Holubs Rejser). — **183.** Trækar, Kurve og Kalebasser, enkelte med indridsede Dyrefigurer og geometriske Ornamenter. Udskaarne Træstole. Vandpibe, hvoraf man ryger vild Hamp; Læberne fatte om Hornets brede Ende. Amuletter af Ørnekløer. Rangle til Troldmandsdans. — **184.** Buer og Pile fra Mankoja-Stammen; Spyd til Jagt og Krig fra Marutserne og omboende Stammer.

185. Fra Landet omkring de store Søer (hovedsagelig Prmlt. J. Støckels og Kapt. R. I. Schows Samlinger). Kvindefigur fra en Wallendu-Landsby i Østranden af Ækvatorialskoven. Parerskjold fra Monduerne. Kvindesjal og Taske fra Mwembestammen Syd for Tanganika. Høvdingeskørt af Skindstrimler og Læbesmykker af Tin fra Chinamas. — Fra Yaostammen Syd for Niassa: lille Kniv, der bæres paa Overarmen; Haarnaal og Næsesmykke for Kvinder. — Fra Manyemaerne: flettet Skjold, Stridsøkser, Sværd og Spyd; Blæsehorn til Alarmsignal. Huer, Sandaler og brogede Siddemaatter, der have tilhørt Høvdingen Moanna Mohara. Bueformet Musikinstrument, spillet af Kvinderne; den ene Ende holdes mellem Tænderne. — Fra Makondierne nær Østkysten: Maske af Træ.

187.

186. Fra Balubaerne. Væv; fine mønstrede Stoffer væves af Kvinderne, grovere af Mændene. Buer og Pile. Høvdingespyd med en udskaaren Figur. Perledækkede Berlokker, der kun bæres af Høvdingeætten. Lændebælte af Elefanthud. Strengeinstrument. (Af J. Støckels Samlinger).

187. Fra Stammer om Kassaifloden. Kunstfærdigt smedede Stridsøkser (se Afbildning). Udskaarne Træsager: Bægere med plastisk udførte Hoveder. Smykker og Toiletsager. Strengeinstrument; Troldmandsrangler. Blæsebælg (se 190).

188—191. Fra Øvre Kongo. — **188.** Dolke af forskellige Former, hovedsagelig fra Egnen mellem Upoto og Stanleyfaldene. Krumt Bøddelsværd. Spyd; Vaabnene med de lange, brede Blade ere fra Stanleyfaldene. Buer og Pile. Betalingsmidler:

korsformede Kobberbarrer, der anvendes ved Kongofloden; Jern i Form som mægtige Spydblade, forarbejdede i Omegnen af Niangwe. — **189.** Ejendommelige malede Træmasker. Fetischfigurer, i hvilke Aanderne tænkes at tage Bolig. Hovedtøjer; den tagformede Skærm af spaltede Rør bæres af Kvinder ved Øvre Lomami. Elfenbenshorn til Alarmsignaler. Skjolde. Stødere, med hvilke Mandiokaroden bearbejdes til Mel. — **190.** Vinkelbøjet Træskjold fra Aruvimi. Brystpanser af Læder. Betalingsmidler af Jern, fra Lomami, formede som Økseblade og Spydspidser. Kobberdolke, der af Høvdingene uddeles som Lejdetegn. Blæsebælg til Smedning af Jern; ved Bevægelse af Stokkene presses Luften skiftevis ud af de to Rør. — **191.** Aarer med lange, metalomvundne Skafter og smukt udskaarne Blade.

192. Fra Stammer ved Lulongo og Maringa, Henry Tegners Samling. Vaaben, deriblandt et Kastevaaben af Træ. Musikinstrumenter: Blæsehorn af Træ; lille Tromme, bestaaende af en udhulet Træklods med Lydspalte. Fetischfigur.

193—94. Fra Mellemkongo og Bifloder. — **193.** Ceremonivaaben af Træ fra Ikattafloden. Barberkniv helt af Jern, med hvilken Hovedhaaret afrages; Æggen er i Bladets Forende. Fetischfigur. Kvindeskørter af Plantetrævler. — **194.** Ejendommelig Høvdingehue med udstaaende Vinger. Dragtdele. Spyd og Harpuner. Smalle flettede Skjolde fra Bangalaerne.

197.

195. Spyd, hovedsagelig fra Stammer ved Rukifloden.

196—200. Fra Ubangi og Bifloder. Herunder Kapt. Alb. Tillys Samling. — **196.** Stor Fetischfigur med Træmaske og Bastklædning. Dolke og Sværd; smalle, fremad krummede Hugvaaben fra Jakoma. Værdighedstegn for Høvdinge: en Kost af Abehaar og en Elefanthale. Smykker; bøjede, korte Metalstænger, der anbringes i Næsefløjene. Rageknive; den større til Hovedhaar og Skæg, de smaa til Øjenhaarene. — **197.** Fantastisk formede Kasteknive, der ved Kastet sættes i omdrejende Bevægelse (se Afbildning). Skjold, ved hvis Greb Kasteknive findes indstukne til Brug. Kar af Træ og Ler. Piber. — **198.** Hovedtøj af Fjer, Patronbælte af Læder og Dolk med Læderskede, der have tilhørt en Høvding ved Nedre Ubangi. Buer og Pile. Flettede Koggere. Skjold fra Jakoma. — **199.** Stol, dannet af en flerdelt Gren; paa en

Krog i Rygstødet have Trofæer af Menneskehoveder været ophængte; den har været Tronstol for den under 198 omtalte Høvding. — **200.** Spyd. Flettede Skjolde fra Øvre Ubangi mellem Kuango og Banziville.

201. Smukke gamle Spyd med udskaaren Stage og til Dels med gennembrudt Blad, indkomne til det kgl. Kunstkammer c. 1750, antagelig fra en af Staterne ved Kongos Munding.

202. Nedre Kongo, væsentlig fra Mayombe-Stammen (Prmlt. Støckels Samling). Græsflettede Huer, Tegn paa Høvdingeværdighed; udskaaren Stav med Høvdingens Billede i Elfenben foroven; Klokker og Rangler, hvormed Høvdingens Ankomst forkyndes. Masker, som bruges af Fetischpræsten under Besværgelser. Udskaaret Træbillede: en sort, der bæres af to hvide Mænd; det har hængt over Døren til en Høvdings Hytte; en Kalebas har optaget Midtpartiet. Forskellige Amuletter (smaa Trommer, Antilopehorn o. a.), der have beskyttet Husets Indgang. Bærekurve til Varer; Tasker til Jagt- og Rejsebrug; trehalset Vandkøler af Ler.

203. Fetischfigurer, hovedsagelig fra Vestkysten paa 5—9° sydlig Bredde; Spejlet betegner, at Guden ser alt. Høvdingehuer. Stridskøller fra Benguela og Loango. Trommer paa høj Fod med plastisk udførte, malede Figurer; de bruges paa Vestkysten ved Besværgelser.

204—205. Vævede Stoffer fra Egne ved Nedre Kongo og langs Vestkysten. I 204 Væv fra Gabun.

206. Fra Fanfolket omkring Gabun. Skjold af Elefanthud. Flitsbuer til giftige Pile, Efterligninger af de gamle europæiske Armbrøster. Kasteknive (se 197), her tillige anvendte som Hugvaaben. Signaltromme af Træ uden Skind (se 192); Tonerne varieres, naar man anslaar den paa forskellige Steder. Træspil med Kalebasser som Sangbund under Træstykkerne.

Negre.

Nord for de centralafrikanske Bantufolk bo de egentlige Negre, med Sahara som Nordgrænse og strækkende sig fra Atlanterhavet Øst paa til Sennar og Abessinien. Fremmede Folkeslag ere dog mange Steder trængte ind paa deres Grund, fremfor alle Fulberne, der nu ere Herskerfolket i de fleste større Riger i det vestlige Sudan. Særlig gennem deres Erobringer er Muhamedanismen nu raadende i den største Del af Sudan. Kun de sydligste Folk have bevaret den oprindelige Negerreligion, Fetischismen: Troen paa talrige Aander, der midlertidig tage Bolig i visse Ting, »Fetischer«, som da blive Genstand for Dyrkelse; ogsaa Naturkræfter, Torden og Storm, ere frygtede Guder. Hovedsagelig er Negeren Agerdyrker; dog forefindes Hyrdefolk, som Mandingoerne i Vest og Dinkaerne mod Øst. I det hele udgøre Negrene hverken sprogligt eller i Kultur en Enhed; selv mellem Nabofolk kan der være stærk Forskel: de hedenske Papeler paa Bissagosøerne og den overfor liggende Kyst ere lavt staaende Fiskerstammer, medens de nærboende, hovedsagelig muhamedanske Mandingoer høre til de videst fremskredne Negerfolk med gennemført Kasteinddeling.

207. Fra Papelerne. Hatte, Bælter og Skørt. Arm- og Ankel-

ringe, der ofte udgøre den hele Beklædning. Dansesmykke af Palmeblade af Form som et Sneglehus; det bæres paa Ryggen. Nakkeskammel. Rundt flettet Skjold. Tromme og Strengeinstrument. Fetisch: Kvindefigur af Træ.

208—215. Fra Senegambien og Liberia, mest fra Mandingoerne. — **208.** Fra Mandingoerne. Høvdingedragt af Leopardskind og Tøj med tilhørende Hjælm og Spyd; den har tilhørt Høvding Marannah (død i 1880erne) over Vai-Negrene i det indre af Liberia. Ternet Dragt med Læderbælte. Broderede Kjortler, den mørkeblaa baaren som Overdragt over den hvide. — Fra Jolofferne i Senegambien. Krigsdragt af ubleget Stof, oversyet med muhamedanske Amuletter; læderbetrukken Sadel med Stigbøjler af arabisk Form. — Fra Papelerne. Træspil med Kalebasser som Sangbund. — **209.** Hængekøjer. De af Bomuld ere fra Mandingoerne; Stoffet væves i smalle Strimler, der syes sammen. — **210.** Spyd, Bue, Pilekoggere og Krudthorn. — **211.** Sværd og Knive, Jagttasker. Husgeraad; Blæsebælg af Skind med Jernrør; en lille Morter til at støde Snustobak. — **212.** Straaflettede Sager. — **213.** Baadmodeller. — **214.** Agerdyrkningsredskaber: Spade og Hakker, hvormed Jorden før Regntiden bearbejdes til Saaningen. — **215.** Værdighedstegn for Høvdinge: det af tynde Rør sammenbundne Ris holdes i Haanden som Scepter; Elefanthalen bæres hængende paa Brystet. Elefanttænder, i hvilke Brevbærere opbevare deres Dokumenter. Lædertasker, hvori Koranen bæres hængende over Skulderen; Smaakapsler med indsyede Skriftsteder af Koranen og andre muhamedanske Amuletter. Fetischfigurer; den mørke med Perleskørtet (se Afbildning) hidrører fra en Kongegrav i Liberia, Kvinden med det høje Halssmykke fra Sierra Leone.

215.

216—228. Fra Guineakysten, navnlig fra de tidligere danske Besiddelser omkring Akra og fra Nabofolket Ashanti. — **216.** Dragt, besat med Metalklokker og Tøjstrimler; baaren af en Ashantihøvding. Almindelig Mandsdragt: et Bomuldsklæde, der svøbes om hele Legemet; kun højre Arm er fri. Sølvkæder og Perlesnore, der bære det lille Skørt, som i Reglen er Kvindernes hele Beklædning. Smykker af Guld, fint forarbejdede, og af gamle, venetianske Glasperler; to Fingerringe med de arabiske Tegn for Stjernebillederne i Dyrekredsen. — **217.** Lave Stole, udskaarne af eet Stykke Træ, til Brug for Husfaderen. Lerkar. Beholdere, dannede af udhulede Græskar. Haandkværn med aflang Løber, til Kornmaling. —

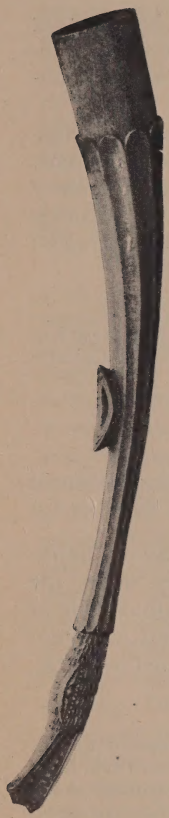

226.

218. Væv; de smalle Tøjstrimler sammensyes til større Stykker. — **219.** Bomuldstøjer. — **220.** Hængekøje. Stor Bærekurv til Rejsebrug. — **221.** Sværd fra Ashanti, med guldbelagt Træfæste; et Sværd, hvis Fæste og Skede er dækket af Rokkeskind, er omkring 200 Aar gammelt. Lette, vel forarbejdede Kastespyd. Patronbælter. Økseformet Jordhakke, det almindelige Agerdyrkningsredskab. En Aare med udskaarne og malede Ornamenter. — **222—223.** Stort Fiskenet, som de almindelig bruges ved Kysten. — **224.** To Trommer, fra Akra, benyttede ved Menneskeofringer 1841 og førte til Danmark i Anledning af Sagens Paadømmelse. — **225.** Dragt af tykke Snore; til Brug ved Dans eller Maskeoptog. Trommer; en af disse, af udhulet Træ og med Stemmeremme, tilhørte siden Midten af 18. Aarhundrede det kgl. Kunstkammer. Endnu ældre ere nogle Skeer og brede Armbaand af Elfenben. Lodder, benyttede af Ashantierne til Afvejning af Guldstøv. — **226.** Blæsehorn af Elefanttænder, til Dels kunstfærdigt udskaarne og af ret betydelig Ælde; flere forelaa allerede i Begyndelsen af 18. Aarhundrede i det kgl. Kunstkammer (se Afbildning); efter Sigende anvendte af Ashanti-Høvdinge som Signalhorn i Krig. Amuletter til Værn mod Sygdomme eller til Sikring af Sager mod Tyveri. — **227.** Baad fra Guineakysten; dannet af en udhulet Træstamme, nu overskaaren paa Midten. Sejlet er af Bastfletning. — **228.** Gamle og mærkelige Bronzesager fra Benin. Adskillige Hundrede af denne og anden Art fandtes i 1896 ved Englændernes Erobring af Byen Benin, liggende i Kongens Palads. De firkantede Plader, med Relieffremstillinger af Dyr eller af Mennesker, især Negre (se Afbildning), sjældnere Europæere, have oprindelig tjent som en dekorativ Søjlebeklædning, senere som

228.

Vægbeklædning i Paladset; Bronze-Negerhovederne have mulig haft en religiøs Betydning. For en stor Del hidrørende fra det 16. eller 17. Aarhundrede antages de udførte af Beninnegre; selve Metalteknikken er dog sikkert lært af fremmede.

229—231. Fra Stammer ved Øvre Nil; for en Del fra Østrigeren Ernst Marnos Rejser 1869—73. — **229.** Tromme, fra Dinkaerne. — **230.** Spyd; de med langt, smalt Blad fra Barierne. Køller, Buer og Pile. Skjolde. Kvindebælter med Frynser. Smykker og Amuletter. — **231.** Kastevaaben af Træ, som de australske Bumeranger; Kasteknive af Jern.

Akkaerne,

et af de saakaldte Dværgfolk, strejfe om i de vidtstrakte Skove ved Øvre Nil. De have en Gennemsnitshøjde af kun 1,40 M. og leve alene af Jagt. Enkelte Brugssager tiltuske de sig fra Nabostammer.

232. Spyd, Bue og Koggere med forgiftede Pile.

Monbuttuer og Niam-Niamer.

Monbuttuerne leve Nordvest for de store Søer, omkring Kongos Biflod Uelle, Niam-Niamerne Nord for dem. Begge ere Blandingsfolk, de sidste dog overvejende Negre. Smedehaandværket staar højt.

233. Vaaben, deriblandt mærkelige, svære Knive. Svære Skjolde af Træ og Fletværk. Aflang Bænk med Spanskrørs Sæde, for Mændene. Rund Træstol, bruges af Kvinderne. Lange Haarnaale af Elfenben og Jern. Strengeinstrumenter, anvendte hos Kongerne; Formen øjensynlig nedarvet fra Ægyptens Oldtid. Smedeværktøj.

Øst-Afrika.

Afrikas østligste Hjørne var befolket allerede i den palæolitiske Tid (se 174) og blev i ældre og yngre Tider stærkt paavirket fra Kulturfolkene mod Nord og i Arabien. Her leve nu Somalierne, der ere Hovedfolket i denne Del af Afrika; Vest for dem Gallaerne, grænsende mod Nord til Abessinien, mod Vest til Negeromraadet; sydligst, indtil Bantufolkene, leve Massaierne. Det er alle stridbare, indbyrdes krigende Folk, delte i mange Stammer, der hovedsagelig leve af Kvægavl, de nordligere tillige af Agerbrug. Muhamedanismen er trængt ind over største Delen af Omraadet; Hedenskabet hersker dog mod Syd, abessinsk Kristendom mod Nord.

234. Fra Somalierne. Langt Sværd, i hvis Fæste der er indsat et Stenblad. Høje Flasker af Fletværk, prydede med Kaurisnekker. Kunstfærdigt gjorte Sandaler.

235. Fra Gallaerne. Klæder, Vaaben, Smykker o. a., for største Delen fra Østrigeren Ernst Marnos Rejse 1869—73.

236. Fra Massaierne. Vaaben; Skjold af malet Bøffelhud. Krigerprydelser: Krans af Strudsfjer, der anbringes om Ansigtet; Knæbaand af Abeskind; Ankelbjælder.

Berbere.

I Nord-Afrika, mod Syd ind i Sahara, mod Øst til den libyske Ørken, ere Berberne Landets egne Børn. Men i Oldtiden indkom Fønikere, Græ-

kere og Romere, der koloniserede Kystlandet; i Folkevandringstiden grundede Vandalerne deres Rige; i Middelalderen bleve Araberne Herskere, og senere indflyttede Folk fra alle Middelhavets Kystlande. Gennemgaaende stærkt blandede, og mest med asiatiske Elementer, have flere Berberfolk dog holdt sig afsondrede. Med Kulturen staar det paa lignende Maade. Optagende Arven efter den klassiske Oldtid have Araberne præget Berbernes Liv, og Muhamedanismen blev indført; men store Forskelle findes mellem Befolkningen i Byerne, de agerdyrkende Stammer og Nomadefolkene. Uden Enhed ogsaa i politisk Henseende ere Berberne delte i mange Stater, Forbund, Stammer og Smaakredse, der nu i bestandig videre Omfang blive afhængige eller styrede af europæiske Stormagter.

237. Tuaregerne, i Central-Sahara. Den herskende Klasse lever som Karavanførere, Handelsmænd og Krigere; Ridekamelen er deres uundværlige Dyr. De livegne drage om med Hjorde af Faar og Geder. Foruden Mælk er Føden mest Korn, Dadler og Figen, der dog for en stor Del maa indføres. Saaledes ogsaa Klædningsstoffer, Vaaben og Industrigenstande. Haandværket er lidet udviklet. Skønt Tuaregerne ere stærkt paavirkede af Araberne, indtager Kvinden en høj Stilling. — Fra Premierløjtnant Daniel Bruuns Rejse i Tunis 1893. Mandsdragt; paa Brystet Hylstre med Amuletter. Ved den fuldstændige Beklædning skærme Tuaregerne sig mod Saharas Sol; med Hovedklædet kan Ansigtet helt tildækkes mod Ørkensandet. En Kamelsadel (se Afbildning). Lange Sværd og Dolke, der ved Hjælp af en Bøjle bæres langs venstre Underarm, med Fæstet nær Haanden. Ornamenterede Kar af Skind.

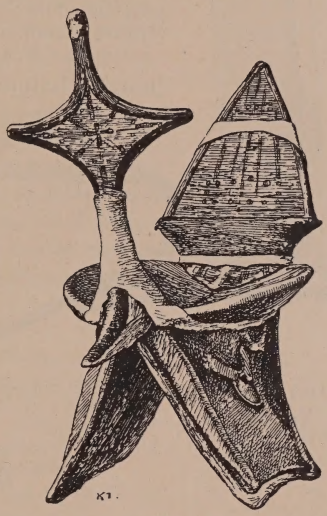

237.

238. Fra Berberstammer i Matmatabjergene, Tunis, besøgte af Daniel Bruun 1893: Mands- og Kvindedragter.

239—242. Mest fra Algier og Tunis. — **239.** Kvindeprydelser, til Dels fra første Halvdel af 19. Aarhundrede, af Sølv, Guld og uædle Metaller: Pandesmykker, Naale, Øren- og Armringe, i hvis Former der er bevaret ældgamle Traditioner. — **240.** Nutidens Lervarer, der betegne en ringe Fortsættelse af en fordums ædel Fabrikation hos de ledende Folk. — **241.** Forskelligartede Musikinstrumenter, deriblandt Trommer, der bestaa af en Lerkrukke overdækket med Skind. Agerdyrkningsredskaber: en Plov fra Tunis, hvis Hovedform er som i Romernes Tid (se Afbildning). — **242.** Vaaben: Sabler med Metalskede, som de bruges af Rifberberne,

og med udskaaren Træskede, som de forfærdiges af Flissa-Stammen; tre Geværer med Flintlaas, af Løjtnant Selchau-Hansen tagne fra algierske Arabere i en Træfning c. 1890.

Madagaskar

har, uvist naar, modtaget en stærk malajisk Indvandring, der har sat Hovedpræget paa Befolkningen. Hovaerne i det indre, de reneste Malajer, vare Herskerfolk fra 18. Aarhundrede, indtil Øen 1896 blev fransk Koloni. De ere Agerdyrkere, Kvægavlere og dygtige Haandværkere. Det tidligere Hovedfolk, de negerlignende Sakalaver mod Vest, er fortrinsvis Nomader. Mindre Stammer bebo den øvrige Del af Øen.

243. Fra Sydøstkysten omkring Vangaindranu (norsk Missionær Bjørn Elles Samling). Flettet Kvindedragt; Barnet bæres paa Ryggen, beskyttet mod Sol og Væde af de firkantede Maatter. Mandsskjorte med Bælte, hvori hænger Fyrtøj. Kar og Skeer. Fetisch, bestaaende af et Horn, fyldt med en indsmeltet Masse. — Fra andre Egne: Hat; fint Basttøj; Bælte; Vaaben.

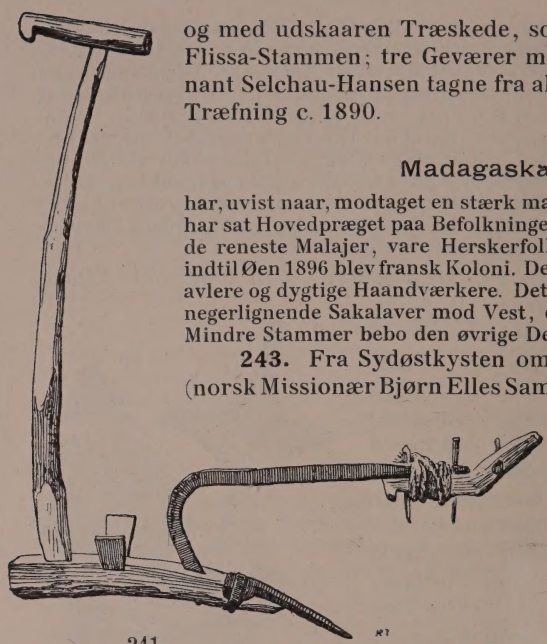

241.

ASIEN.

Den forhistoriske Tid.

Over hele Asien har der været en Stenalder, men ikke samtidig overalt. Sydpaa fandtes i meget fjerne Tider en palæolitisk Stenalder; nordpaa bredte Mennesket sig først langt senere. Yderst mod Nord varede Stenens Brug næsten til vore Dage; sydpaa fulgte tidlig en Bronzealder og derefter Jernalderen. I de gamle Kulturlande i For-Asien brugtes Kobberet allerede c. 4000 f. Chr. og Jernet i det 3. Aartusinde. Her var det Centrum, hvorfra Anvendelsen af Metaller bredte sig baade over Europa og Asien.

250. Fra For-Indien. Raat tilhuggede, palæolitiske Stenredskaber; butnakkede Stenøkser, Flækkeblokke og Knusestene fra yngre Stenalder. En Del af Økserne, fra Shevaroybjærgene i Syd-Indien, have af de nuværende Indbyggere været opstillede paa Altere og dyrkede som Tordenstene. Sværd og Spydspids af rent Kobber, fundne sammen med en Del lignende i Provinsen Etawah. To Kobberøkser fra Gungeria i Central-Indien, fremdragne med c. 400 lignende og c. 100 smaa Sølvplader. — Fra Kina. Bronzeblade til Vaaben af forskellig Art. — Fra Japan. Lerkarskaar og

raat tilhuggede Stenredskaber fra Skaldyńger som i Danmark, efterladte af en førjapansk Befolkning. Redskaber fra yngre Stenalder: Økser, Knive, Bor, Pilespidser, mest af de fra andre Landes Stenalder kendte Former. Smykker af Sten og Bronze fra Overgangen til den historiske Tid. To ældgamle Bronzevaaben, der efter at være gaaet af Brug have været opbevarede i Templer (se Afbildning). — Fra Bag-Indien og Indonesien. Stenøkser af forskellige Former. — En mærkelig guldbelagt Metalplade med figurlige Fremstillinger og Indskrift i et ukendt Sprog, hjembragt i 18. Aarhundrede af Forskeren Carsten Niebuhr som hidrørende fra »Grænsen mellem Sibirien og den store Lamas Land«.

251. Gravfund fra den ældste Jernalder i For-Indien, optagne af Missionær E. Løventhal i de sydøstlige Grænseegne af Mysore. Gravene vare store stensatte Kister med Dækstene, af lignende Form som Dysserne i Norden og næppe uden en vis Forbindelse med dem; tilsvarende Stengrave findes nemlig i Vest-Europa, Middelhavslandene og For-Asien.

250.

Samojeder og Ostjaker

leve i Vest-Sibirien, væsentligst mellem Floderne Ob og Jenissei. Samojederne, nordligst og østligst, ere Nomader med Rensdyr, der passes af Kvinderne, medens Mændene drive Jagt i Skovene eller paa Tundraerne. Ostjakerne ere stærkere russisk paavirkede; Fiskefangst og fast Bosættelse er ved at træde i Stedet for det gamle Nomadeliv.

252. Grosserer, Ltnt. C. Hages Samling 1881. — Svær Mandsdragt af Renskind til Vinterbrug og lettere Renskindspels, som de anvendes af begge Folk. — Fra Ostjakerne. Fortil aaben, indvendig mønstret Skindkappe, der har tilhørt en Fyrstinde ved Ob. Drengedragt. Buer og Pile; de stumpe til Fuglejagt. Flitsbue til Hermelinfangst; den afskydes af Dyret selv, ved at det sprænger en foran udspændt Traad. Ornamenteret Sybræt. Æsker og Kurve af Birkebark. Strengeinstrument. — Fra Samojederne. Kvindehue med nedhængende Metalprydelser. Øjenskærm af Skind. Figurer, der ere Genstand for Dyrkelse: en dyrelignende Natursten; Zobel af Træ; skindklædt Bjørn; Menneskefigurer af Træ og Tøj; Tøjdukkens Hoved er fyldt med Mønter.

253. Raat skaarne Gudebilleder af Træ; det mindre har staaet i en ostjakisk Gudelund paa en Ø i Obfloden.

Jakuter, Tunguser og Burjæter

bebo største Delen af Øst-Sibirien. Jakuterne, der bo nordligst, ere fortrinsvis Nomader; de drive Rensdyr- og Hesteavl, i mindre Omfang Jagt og Fi-

Palmebladsæsker. — **271.** Skibsmodeller, Kaffestel m. m., forarbejdede af Kryddernelliker, Nipsgenstande, der fra gammel Tid ere blevne udførte fra Amboina; nogle ere over 200 Aar gamle.

272—275. Celebes. — **272.** Brynie fra Makassar. Spyd, Sværd og Dolke. Maatter og Tøjer. — **273.** Spyd; nogle ere forsynede med Lassoer og anvendes ved Hjortejagt til Hest. — **274.** Bakker og Æsker af Palmebladsstrimler. — **275.** Store Skjolde, indlagte med Konkylier (se Afbildning), hjembragte i første Halvdel af 18. Aarhundrede, antagelig fra Celebes; lignende brugtes paa Molukkerne. — Fra Tominibugten (samlet 1891—1892 af Læge A. Lübbers): Basttøjer og Bankere til deres Forarbejdning. Mindre Skjolde; Kogger med Pusterørspile. Kurve. Lille Beholder til Betelkalk. Musikinstrumenter: opsplittede Bambusrør.

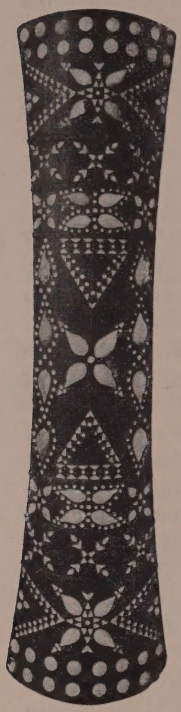

275.

279.

276—277. De smaa Sundaøer. — **276.** Fra Timor. Stjernemønstret Tøj. Sværd og Krise; Patrontaske. Skeer. Bambusbeholdere til Betelkalk og Tobak. — Fra Savu. Tøj og Tasker. — Fra Sumba. Tøjer med figurlige Fremstillinger. — Fra Sumbava. Spyd. — Fra Lombok. Vandkølere, der bruges ved Bryllupsceremonier. En i Træ udskaaren Fugl til Vægpryd. Spyd med Pusterør og Kogger til Pilene. Spydblade. — **277.** Spyd fra Sumbava.

278. Fra Malajstammen Kwei Yin paa det nordlige Formosa. Korte Kvinde- og længere Mandstrøjer, broderede med farvet Garn.

279—283. Fra Borneo; hovedsagelig samlet blandt Dajakerne i 1850erne. — **279.** Mandstrøjer; Mandsbælter af udbanket Bast. Kvindeskørter. Lange, tynde Spanskrørsstrimler, som Kvinderne sno om Overkroppen. Siddemaatter, der bæres hængende ned fra Bæltet. Smykker. Stempel, med hvilket Tatoveringsmønstret paatrykkes Legemet. Bærebræt for smaa Børn paa Moderens Ryg. Bærekurve til Byrder. Fakler. Musikinstrumenter. Amuletter. Udsmykkede Menneskehoveder (se Afbildning), der bevares som Trofæer ligesom Skalpene hos Nord-Amerikas Indianere. Spyd. —

280. Krigshuer og Pansere. Pusterør med Bajonet, Koggere til forgiftede Pile og Bræt til Beredelse af Pilegiften; Pusterøret findes hos Malajerne kun mod Vest og traadte her oprindelig i Stedet for Buen, der var ukendt. Fra Kyst-Malajerne: Sværd og Dolke. — **281.** Spyd fra Kyst-Malajerne. — **282.** Skjolde og Sværd fra Dajakstammer. — **283.** Store Sværd, som de have været i Brug paa Nord-Borneo og det nordlige Celebes; mindre, der ere ejendommelige for Vest-Borneo.

295.

303.

284—305. Java og Madura. Samlet ved Plantageejer R. S. Thal Larsen fra 1875 af og ved Læge J. Jespersen i 1890erne. — **284.** Mandsdragter. Hovedklæder, der bæres som en Art Turban. Hatte. — **285.** Kvindedragter; Skørter. Brudediadem, Bælteplader, Ringe og Haarsmykker. — **286.** Arbejder i Træ, Straa, Metal og Ler. Stel af Sølv og Malm til Betelblade, Arekanødder, Kalk o. a., der kræves til Beredelse af Betelskraa. »Batik«, Tøjer med ejendommelige Mønstre, frembragte ved, at Dele af Tøjet før Farvningen dækkes med Voks. Redskab, hvormed Vokset paalægges; det løber ud gennem den fine Tud. — **287—289.** Batik i forskellige Mønstre. — **290—294.** Flade, gennembrudte Figurer og Sætstykker af Bøffellæder, med hvilke Heltedramaer fra Javas hinduiske Glansperiode i 13.-14. Aarhundrede fremføres som Skyggebilleder, under Fremsigelse af Teksten. Paaklædte Trædukker til Fremstilling af Dramaer fra den første Tid efter Muhamedanismens Sejr i 15. Aarhundrede. — **295.** Flad Skuespilfigur af Træ, indkommen til det kgl. Kunstkammer for c. 200 Aar siden (se Afbildning). Masker og Hovedtøjer til Skuespil; oprindelig optraadte de maskerede Skuespillere ikke talende, idet Teksten fremsagdes af Lederen. Vægt. Mønter. Skriftprøver. Bæger af Stryknostræ; Vand, der har henstaaet en Tid deri, drikkes som Lægemiddel. Musikinstrumenter: »Anklung«, et oprindelig malajisk Instrument med hængende Bambusrør; Musikken frembringes ved at bevæge det frem og tilbage. — **296.** Et af flere Anklunger sammensat Instrument. — **297.** Orkester til Ledsagelse af Skuespil: Gongonger; Metal- og Træspil; Trommer, der slaaes med Haanden; Violin. — **298.** Alarmtromme for Vagtposterne ved Vejene. — **299.** Væv. — **300.** Køkkenredskaber. Knive til Husholdningsbrug, Skovhugst og Agerbrug. — **301.** Vogne og Plove med Aag til Okser. Rive. Rismortere. Olieperse. —

302. Krise, ejendommelige malajiske Dolke, oftest med flammet, damasceret Blad; nogle ere indlagte med Guld. De med Jernfæste anses for at være fra 15. Aarhundrede; flere have været c. 200 Aar her i Landet. Sværd. Gammel Malmkanon, opgravet paa Øst-Java. Jernpigge, der stikkes i Jorden for at hindre Fjendens Fremtrængen. — **303.** Spyd; de tarveligere ere Jagtvaaben. Guldindlagt Spydblad (se Afbildning). Buer og Pile. Korte, brede Knive, oprindelig Arbejdsredskaber; de bæres ved Besøg hos højere staaende for at betegne Underdanighedsforholdet. Store Knive fra Madura, brugte til Skovhugst og andet Arbejde. Fork af en tornet Træart; bruges af Byvagten til at indfange Urostiftere. — **304.** Meget lange Spyd, prydede med Fletning af Sølvtraad; de have været i det kgl. Kunstkammer for c. 200 Aar siden. — **305.** Gudebilleder af Sten fra den hinduiske Tid: Buddha, Ganesa, Vishnu o. a.; Java modtog tidlig Indvandring fra For-Indien, og baade Buddhismen og Brahmanismen have efterladt sig talrige Minder paa Øen; fra Slutningen af 15. Aarhundrede har Muhamedanismen været herskende Religion.

309.

306—310. Fra Øen Bali, tæt Nordøst for Java, det eneste Sted, hvor Brahmanismen holdt Stand mod Muhamedanismen. — **306.** Dragt af Basttøj, Hatte, brogede Tøjer. Sporer af Jern, der paabindes Hanerne under de Hanekampe, der foranstaltes som Forlystelse. Opiumspiber. Betelrekvisitter. — **307.** Vaaben. — **308.** Lange Spyd og Fiskeharpuner. — **309.** Træfigurer; til Dels Fremstillinger fra den hinduiske Mytologi, saaledes det fantastiske Dyr (se Afbildning). Een Figur er indrettet til at optage Krisen, naar Gæsten træder ind i Huset. — **310.** Stort Billede, malet paa Tøj.

311—314. Sumatra. — **311.** Fra forskellige Egne: Tøjer, Smykker, Betelrekvisitter. Læsepult til Koranen. – Fra Atjeherne paa Nordvest-Sumatra: Sværd med kløftet Greb; Bøsse; silkebroderet Hue. — **312.** Atjehiske Gravstene fra en muhamedansk Kirkegaard. De anbringes ved Gravens Hoved- og Fodende; den affladede Form ved Kvindegrave, de mangekantede ved Mandsgrave. — **313.** To gamle Malmkanoner fra Kwalu ved Østkysten. — **314.** Spyd.

315. Fra Gajoerne paa Sumatra, Øst for Atjeh, samlet af Bankdirektør J. Munthe-Brun 1900. Huer og gamle Turbaner; Lændeklæder og andre brogede Tøjer. Sølvsmykker og Ring med smaa Toilettesager af Sølv. Poser og Siddemaatter med indlagt Flitterguld. Ejendommeligt formede Lerkar. Væv. Fiskenet. Blæsebælg for Guld-

316.

smede. Stridshue og Skjold af Læder. Sværd og Pusterørspile.

316—318. Fra Battakerne i det indre af Sumatra, hovedsagelig samlet af Grosserer Alb. Petersen og Læge R. Römer. — **316.** Dragtstykker. Svære Øreprydelser af Sølv. Aag af Bambus; Husgeraad. Sværd og Dolke. Terninger og Brætspil. Amuletter og Spaapinde med Skrifttegn. Figurligt udskaarne Troldmandsstave; Horn og Daaser til Medicin. Gudebilleder, udskaarne i Træ (se Afbildning). — **317.** Kinesisk Tallerken med en dobbelt Bund til varmt Vand; bruges af Fyrsterne paa Rejser. Daaser til Betelkalk og Tobak. Musikinstrumenter. Bøger i det battakiske Sprog. Gudebilleder af Sten og Træ. — **318.** Spinderokke.

319—320. Nias, Engano og Mentaveiøerne. — **319.** Dragter. Hjelme og Pansere. Husgeraad. Musikinstrumenter. Smaa Husguder af Træ. — **320.** Skjolde, Spyd og Buer; de af Bambus ere fra Engano. Bambuskoggere til forgiftede Pile. Sværd med vedhængende Amuletfigurer af Træ. Fiskenet.

321. Fra Halvøen Malakka. Kogger til Pusterørspile; Sværd og Dolke. Spids til Fiskeharpun. Slynge.

322—328. Fra Nikobarerne, den tidligere danske Koloni; væsentligst fra Galathea-Ekspeditionen 1846. — **322.** Basttøj, brugt af den lavt staaende Shompenstamme i det indre af Stor-Nikobar. Kvindeskørter. Hovedprydelser. Smykker, der stikkes ind i Øreflippen; det sværeste fra Shompen. Redskaber til Beredelse af Brød: Køller til at udbanke Pandanusfrugten; Muslingeskal til at skrabe Melstoffet fra; Sier. — **323.** Lerkar, kun tilvirkede paa Øen Chowra. Husgeraad. Fakler til Fiskefangst; Fyrtøjer. — **324.** Aag med Kokosflasker. Bambusbeholder til Palmevin. Mast og Sejl til en Kano. — **325.** Hjelme og Huer til Stokkekamp. Flitsbuer af europæisk Form. Aarer og Øsekar. — **326.** Spyd og Lystre til Jagt og Fiskeri. Forstavnsprydelse til en Kano. — **327.** Efterligning af et europæisk Skib. — **328.** Menneskefigurer (se Afbildning); de i truende Stilling skulle skræmme Aanderne bort. Dyrefigurer, bestemte til Offergaver. Votivtavle fra en Troldmands Hytte. Musikinstrumenter. Stokke med Indsnit til Beregning ved Salg.

328.

329. Fra Andamanerne, hvis Beboere, Minkopierne, ere Negritoer; Sprog-

forskeren F. de Roepstorffs Samling. Smykker; nogle med Knokler af Bærerens afdøde Slægtninge. Bælter. Ejendommelige Buer. Harpunpile til Vildsvinejagt; Stagen hindrer Dyrets Løb i Skovtykningen. Økser og Knive.

330. Større Genstande fra Indonesien. Kurve o. desl., mest fra Java. Lerkar med Kurvefletning fra Madura. Tøjer og Maatter. Parasoller fra Java. Sadler: de større fra Bali, den mindre fra Gorontalo paa Celebes. Pusterør: det simplere fra Gajoerne paa Sumatra, det ornamenterede fra Malakka.

Kina.

Som Kina er det største af de asiatiske Riger, indtager det ogsaa den mærkeligste Plads blandt disse. Med en Historie, der gaar tilbage til det 2. Aartusinde f. Chr., hævede det sig tidlig til en høj kulturel Stilling, der langt overgik den, hvortil de omboende asiatiske Folkeslag samtidig naaede. Kunst og Industri udvikledes betydelig, og mange Opfindelser gjordes, der først langt senere skulde ske i andre Lande. Over alle Kunstfrembringelser er der et ganske eget Præg; for en Del er det en Følge af den afsondrede Stilling, Kina længe har indtaget over for Omverdenen. Til den høje Udvikling bidrog ogsaa den frodige Jordbund og de gunstige Forhold, hvorunder en større Del af Befolkningen lever. Kineserne tilhøre den mongolske Race; men blandt dem gives der flere Stammer, som i Legemsbygning og Levevis afvige ikke lidt indbyrdes. Ogsaa Sproget falder i mangfoldige Dialekter. Den officielle Religionsform er Konfucianismen; ved Siden deraf staar Buddhismen samt Taoismen, især hyldet af de lavere Klasser. Efter Erhverv deles Befolkningen i flere Grupper. Fornemst ere Embedsmændene og de lærde; derefter følge Agerdyrkerne og siden Haandværkere og Købmænd. Agerdyrkning er Kinesernes Hovednæringsvej; den beskæftiger største Delen af Befolkningen. Risen er den vigtigste Kornsort; ved Siden af den dyrkes især Tebusken. Kvægavl er kun ubetydelig.

Blandt Museets Samling af kinesiske Sager hidrører en lille Del fra det kgl. Kunstkammer, erhvervet hertil i det 18. Aarhundrede gennem det dansk-ostindiske Handelskompagni. Andet er indsamlet af Galathea-Ekspeditionen i 1846 og af Konsul F. Wolff. Værdifulde Samlinger ere i Aarene 1885—1900 skænkede af Købmand i Peking P. Kierulff.

331—333. Mandsdragt af gul Silke; har mulig tilhørt et Medlem af Kejserhuset. Ceremonidragter for Mandariner; Tøjets Farve veksler til Dels efter Ejermandens Rang; blaat Atlask bæres saaledes af de højere Mandariner. Mørkeblaa Dragt med tilhørende Hjelm, mulig baaren af en Anfører for de kejserlige Hustropper. Vinter- og Sommerhuer for Mandariner, til Dels udstyrede med det kejserlige Udmærkelsestegn, en Paafuglefjer. To dog ikke fuldstændige Sæt af Knapper til Mandarinhuer; Materiale og Farve veksle efter Bærerens Rang inden for de ni Grader af Mandariner. En lignende Bestemmelse har et firkantet Tøjstykke, Pu-tsi, med Fremstilling af et Dyr; saadanne Stykker bæres baade af Mandariner og disses Hustruer, fastsyede paa Overkjortlen; Pattedyr betegne Krigsmandariner, Fugle Civilmandariner; den forskellige Grad angives ved vekslende Dyreart. Perlekæder, hver efter Vedtægt dannet af 108 Perler; de bæres af Mandariner som Værdigheds-

tegn. Kostbare Kvindedragter. Støvler og Sko til Mænd og Kvinder; heriblandt ganske smaa Sko af broderet Silketøj, passende til kunstigt forkrøblede Damefødder. Dragter af mørkt Bomuldstøj, almindelige i den lavere Befolkning. En Sørgedragt med tilhørende Hue, alt paa sædvanlig Vis dannet af hvidligt Tøj. Kapper af Siv eller Græs; bruges især af Arbejdere til Beskyttelse mod Regn. Større og mindre Solskærme. Et af Bambusstokke dannet Stel med Tøjovertræk; det anbringes over Sengelejet til Værn mod Insekter.

334. Vifter af forskellig Art og Materiale. Den største er dannet af Argusfasanens Halefjer. Blandt de øvrige ere adskillige ægte kinesiske i Form og Udstyrelse; andre, især af Elfenben, lakeret Træ og Me-

336.

tal, ere derimod delvis af halvt europæisk Form og lavede efter Bestilling af Europæere; ikke sjælden bære de europæiske Monogrammer.

335—336. To store Lerfigurer, af en Civilmandarin og hans Hustru, samt seks mindre Lerfigurer gengivende Kinesere og Kineserinder af fornem Stand; alle erhvervede til det kgl. Kunstkammer Aar 1779. To Aar ældre i denne Samling ere fireogtyve smaa Lerfigurer, almindelig benævnte »Hoffet i Peking«; de forestille Kejseren og Kejserinden, kendelige paa den gule Dragt, og deres nærmeste Familie samt Mandariner med Hustruer. En henved 200 Aar gammel Gruppefremstilling af udmærket Arbejde: en fornem Olding og et Barn (se Afbildning); mulig er den en Allegori.

337. Andre Lerfigurer; enkelte hidrøre fra Kunstkammeret, saaledes en udmærket Fremstilling af en gammel Fisker (ældre end Aar 1766) og to tarveligere Figurer: en Civilmandarin og hans Hustru (ældre end Aar 1737).

338. Fem Lerfigurer forestillende danske Kinafarere; efter en

Indskrift paa een af dem synes de udførte i Kanton Aar 1731. Seks Aar senere vare de i Kunstkammerets Eje.

339—344. Porcelæn. Efter kinesiske Beretninger skal Porcelæn være tilvirket i Kina over 2000 Aar f. Chr., men sikkert lader det sig kun følge tilbage til det 9. Aarhundrede e. Chr. Højdepunktet i Udvikling naaede det i Slutningen af det 17. og i det 18. Aarhundrede. Efter de anvendte Glasurer og især Farver sondres mellem forskellige »Familier«, der afvekslende Ælde senere til Dels tilvirkedes samtidig. Fra det 14. Aarhundrede blev det ret almindeligt, at Porcelæn forsynedes med Tidsmærker paa fire eller seks Skrifttegn, der gengive Kejserens og Dynastiets Navn. Undertiden ere disse Mærker dog forfalskede for at give Stykkerne Udseende af højere Ælde. — **339.** Ensfarvet Porcelæn: rødbrunt (Okseblod), kejserblaat, grønt og hvidt; saakaldet Celadonporcelæn, med en graalig-grøn Glasur; det fremkom under Sung-Dynastiet (960—1367); omtrent samtidig dermed tilvirkedes krakeleret Porcelæn, hvis Glasur er fuld af fine Sprækker; oprindelig en Fejl ved Brændingen bleve disse Sprækker snart benyttede som Dekoration og kunstigt fremkaldte. — **340—341.** »Blaat og hvidt« Porcelæn: en omfangsrig Gruppe, malet med blaa Farver; det tilvirkedes sikkert i meget fjern Tid; men Prøver af det foreligge først fra Ming-Dynastiet, henved Aar 1500; der anvendtes mangfoldige Dekorationsmotiver, især Blomster, Planter, Drager, men ogsaa figurlige Fremstillinger; en Del dekoreredes i ikke-kinesisk Stil, beregnet til Udførsel. Saakaldet Riskornsporcelæn; Porcelænsmassen er gennembrudt med Smaahuller som Riskorn, og ned derover er Glasuren flydt; mod Lyset vise de sig gennemsigtige. — **342.** Porcelæn af den »grønne« Familie, fremkommen i Slutningen af 16. Aarhundrede; grønt er Hovedfarven, ved Siden deraf anvendes ofte jernrødt; Dekorationerne ere dels Figur-, dels Plantefremstillinger. — **343.** Porcelæn bl. a. af »Rosa«-

344.

Familien; ved dette, som opkom i Slutningen af det 17. Aarhundrede og havde sin Blomstringstid i det 18. Aarhundrede, er rosenrødt den fremherskende Farve; blandt Dekorationerne forekomme ofte storblomstrede Pæoner; Borter og Medailloner anvendes meget. Bakker, Kopper o. lign., af emailleret Blik, sædvanlig malede i sarte Rosafarver. Smaakar af Glas. — **344.** En Række af de anseligste og ypperste Porcelæner, af forskellig Art og Udstyrelse. Heriblandt en Vase med blaa Drager paa gul Bund (se Afbildning); den hidrører fra Perioden Kien-lung (Aar 1735—1796) og er formentlig tilvirket paa de kejserlige Porcelænsfabrikker i King-te-chen; gult er Kejserfarven. En kejserblaa Vase med Gulddekoration; var Aar 1783 indført til Danmark. Lidt ældre ere to slanke, blaa og hvide Vaser og en stor, blaa og hvid Bojan med Fremstilling af Paradisfugle. Aar 1732 indkom de to runde Vaser af Rosa-Familien, med Fo's (Buddhas) Hund paa Laaget.

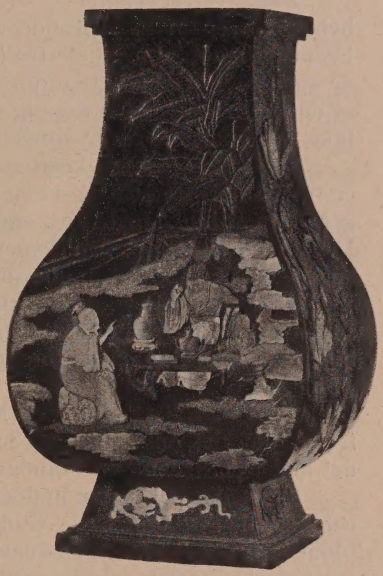

345.

345. Laksager. Til adskillige er der anvendt sort Lak, ofte prydet med Gulddekorationer eller med indlagte, forskelligartede Stoffer: Perlemor, Elfenben, Jade, Agat osv.; hertil hører en firkantet Vase af Tin (se Afbildning). Gennemgaaende naaede disse Arbejder ikke saa høj en Udvikling som de tilsvarende, sorte Laksager i Japan. Andet er overtrukket med rød Lak, ofte den røde Koral-Lak; Lakken er paalagt tykt og derefter udskaaren i Relief. Undertiden er der anvendt flere uensfarvede Laklag, og Udskæringerne ere da førte ned til vekslende Dybde, saa at forskellige Farver fremtræde.

346. Bronzekar, hyppig dekorerede med Fabeldyret Tao-te's Hoved, Cikadevinger og opløste Dyrefigurer paa en mæanderfyldt Baggrund; flere af disse Kar have sikkert haft Anvendelse ved Gudstjenesten, til Opbevaring af Offergaver. Træsager, enkelte udskaarne af Bambusrod til ejendommelige Figurer. Smaakar af grønlig Sten eller af den kostbare Jade; en Skaal af Jade, i Form af en udfoldet Lotusblomst, skal hidrøre fra det afbrændte Kejserpalads i Peking. Sager af Émail cloisonné.

347. Sager af Elfenben, til Dels dannede med stor Kunstfær-

færdighed; heriblandt et Stativ med flere i hinanden liggende Kugler, alle udskaarne af eet Stykke Ben. Fem Smaastatuetter forestillende Præster; de tilhøre senest Begyndelsen af 18. Aarhundrede og stamme fra Kunstkammeret. Sammestedsfra og af lignende Ælde er et Par Pagodetaarne; disse ere en Art Efterligninger af de til buddhistiske Templer knyttede Klokketaarne. Forskelligartede Smykker, især af Jade, Guld- og Sølvfiligran, til Finger og Haand. Et Foderal af Guld, til Beskyttelse af lange Negle. Haarnaale, flere med paalagte Isfuglefjer.

348. Vævet Tæppe; i Midten Mænd og Kvinder, der overbringe Gaver til et aldrende Ægtepar, paa Borten allegoriske Fremstillinger, bl. a. af de tre jordiske Goder, Kineserne anse for de største: høj Alder, Rigdom og meget mandligt Afkom. Tæpper af denne Art anvendes hyppig som Gaver ved festlige Lejligheder; ikke sjælden bære de Lykønskningsindskrifter og Givernes Navne.

349—351. Andre, kostbare Silketæpper. — **349.** Paa Midten er fremstillet Blomstervaser og rituelle Kar, foroven, mellem Drager, Tegnet for »langt Liv«, endvidere Paradisfugle (Symbolet paa Lykke) og taoistiske Emblemer. Rød Grundfarve paa Tæpper tillægges ofte Evne til at holde onde Aander borte.

352. Glasmaleri, formentlig fremstillende en offentlig Skiveskydning. I Trærammens Hjørner er udskaaret Flagermus (Sindbillede paa Lykke) og derimellem det hyppigt anvendte Tegn for »langt Liv«.

353—354. To fint udførte Malerier paa Spejlglas. Efter Sigende fremstiller det ene Kejseren med Følge, rede til at give Audiens, det andet en Scene i en Mandarins Hus ved en Søns Bryllup.

355—356. Billeder malede paa gennemsigtigt, flettet Papir; eet viser den buddhistiske Gud Kwan-yin staaende paa en Lotusblomst, et andet er den sædvanlige, allegoriske Fremstilling af de tre højeste jordiske Goder for Kineserne: langt Liv, Rigdom og meget mandligt Afkom.

357—359. Stor, rigt dekoreret Lakskærm, vistnok et Par Hundrede Aar gammel og hidrørende fra et Prinsepalads i Peking. Hovedfremstillingen er et Optog af Personer i europæiske Dragter, bevægende sig gennem et Bjerglandskab ned til en Strand, ved hvilken der ligger Skibe; en Indskrift forneden er tydet: Ding-Tsche Tieng-Mo ere gaaede ud for at forsone Frugtbarhedens og Kornets Guder. Pragtskærme af denne Art ere sædvanlig Gaver fra Kejseren eller høje Embedsmænd; de opstilles i Modtagelsesværelset lige over for Indgangen. Andet Bohave, heriblandt rødlakerede Stole, Skab og Skabsdøre, kostbart Bordtæppe af Silke, Spyttebakke i Form af en Skruptudse. Papirslygter, som disse anvendes i stort Maal til Ophængning i Værelserne; een af Papir og Silketøj er kunstfærdigt indrettet, idet Varmen fra det tændte

Lys sætter Figurer i Bevægelse. Nakkeskamler til Brug for Kvinder, for at den kunstfærdige Haarsætning ikke skal forstyrres. Tøndeformede Havestole af Porcelæn og Kummer til Guld- og Sølvfisk; een af disse, af Glas med Overtræk af Fletværk, hidrører fra Kunstkammeret (ældre end Aar 1766). Nipsgenstande af forskellig Art og Materiale, heriblandt nogle smaa Elfenbensmodeller af Skibe; een af disse er indkommen til Kunstkammeret før Aar 1737. Lang, rød Vimpel med det kejserlige Mærke, en femkloet Drage; slige Faner ere Udmærkelsestegn for Embedsmænd og bæres foran dem.

360—361. En Række aflange, lakerede Plader med malede Fremstillinger; de repræsentere vistnok Brudstykker af større Skærme og ere indkomne til det kgl. Kunstkammer før Aar 1737.

362. Skærm af Træ med indsatte Glasmalerier; foroven ses Lao-tse's Disciple, de »otte udødelige«, samt Tegnet for »langt Liv« omgivet af Lykkesymbolet Flagermusen; Midtpartiet siges at fremstille en hjemvendende Sejrherre, der for Kejserens Trone nedlægger erobrede Trofæer.

363. Skærm med Figurfremstillinger paa Tøj; den er et karakteristisk Vidnesbyrd om Kinesernes gennemgaaende ringe Kendskab til Perspektivet: fjernere Figurer og Genstande gøres vel mindre end de nærmere, men stilles i øvrigt blot oven over dem.

364. Lille Skærm med malet Fremstilling af Lao-tse's Disciple.

365. Stol af Bambus, indrettet til Udtræk; paa Rygstykket en Nakkeskammel.

366. To Stole af Bambusrør; forfærdigede i Kina i Slutningen af 18. Aarhundrede til Brug i den »kinesiske Sal« paa Dronninggaard ved Furesøen.

367. Lakerede Skabsdøre med en ofte anvendt Dekoration af forskelligartede Kar.

368. Gobelin-Stykker.

369. Store Porcelænskummer til Guld- og Sølvfisk.

370. Husgeraad; adskilligt heraf henved 200 Aar gammelt og hidrørende fra det kgl. Kunstkammer. Karakteristisk kinesisk er en Række Tepotter af rødt Stentøj eller Porcelæn; fremdeles et Spisestel bestaaende af Skaale, Kopper og Skeer; Spisepinde, der benyttes i Stedet for Gafler; Porcelænsskeer; Kande af Tin, med Perlemorsindlægning, til Opbevaring af en Art Frugtsaft; Bægere, kunstfærdigt udskaarne af Rinoceroshorn. Andet Husgeraad er derimod i halv-europæisk Stil og kun lavet til Udførsel, saaledes nogle Tekopper af Porcelæn med Blomsterdekoration og Kong Christian VI's Navnetræk, samt en Del større Porcelænskopper med et Yderlag i gennembrudt Arbejde.

371. Finere og grovere Vægte, til Dels med tilhørende Foderal; Vægtlodder af Messing. Tællemaskiner med et System af Kugler trukne paa Traade; de anvendes ved Sammentællinger, da disse

besværliggøres ved, at de kinesiske Tal hyppig skrives helt ud med Ord. Rangler, hvormed Gadehandlere give deres Nærværelse til Kende. En Gadehandlers Krambod med forskellige Smaasager af tarvelig Art: Briller, Smykkeringe, Mundspidser og Hoveder til Piber, Toiletteredskaber o. a.

372. En Gadebarbers Apparat: i et Aag bæres en Træbeholder med Kulbækken til Opvarmning af Vand samt et lille Skab med Skuffer til Rekvisitterne; Skabet tjener tillige under Barberingen som Stol.

373. Arbejdsredskaber. Messinglaase, flere ret snildt indrettede. En Sigte til Ris, dannet af flettede Bambustrevler. Sager henhørende til Søfart og Fiskeri: Kompasser, Snører o. a.

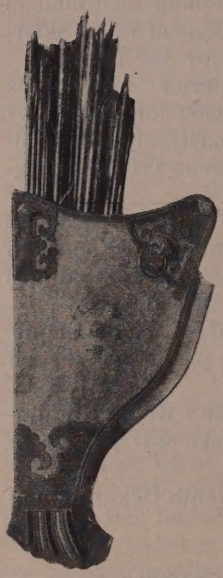

374.

374. Vaaben, til Dels vidnende om det ringe Standpunkt, Hærvæsenet indtog indtil for nylig i Kina. Flade Koggere til Opbevaring af Bue og Pile (se Afbildning). Pile, sædvanlig forsynede med Jernod; Armbrøst til samtidig Udskydning af to Pile. Skjolde; et af disse, lakeret og med farvede Fremstillinger, er henved 200 Aar gammelt. Luntebøsser. Sabler og Kaarder, dels een-, dels tveæggede; til Skedeovertræk anvendes af og til grønmalet Fiskeskind.

375—376. Jernkanoner i Form af Svingbasser, samt forskelligartede Hellebarder; alt erobret af Hollænderne i Aaret 1850 fra de oprørske Kinesere paa Borneos Vestkyst. Et rundt Skjold af Fletværk med en hyppig anvendt, malet Dekoration af et Uhyres Hoved. Et Par Langbuer, henved 200 Aar gamle.

377. Fugleflø jter: en Slags Legetøj, der fastgøres til Halefjerene af Duer; de ere dannede af papirstyndt skrabede Kalebasser eller af lette Bambusrør; Lyden frembringes under Dyrenes Flugt ved selve Lufttrækket. Insektbur af Porcelæn; heri indespærres en Art store Faarekyllinger, der bruges to og to til Væddekampe — en meget yndet Fornøjelse. Forskellige Sager henhørende til Spil: Kort, Brikker, Terningebægere, Skakbrikker o. lign. Tobaks- og Opiumspiber samt andre Rekvisitter henhørende til Opiumsrygning. Smaa Snustobaksflasker af Glas, Porcelæn eller Lak, ofte sirligt udførte; ved Laagets Underside er fæstet en lille Ske til Snuset.

378. Musikinstrumenter. Ved nogle af Violinerne er Sangbunden dannet af en Kokosnød eller et Stykke Bambus, og Overtrækket bestaar af Slangehud. Klangtavler af Bronze, til Ophængning i Stativ. Store Gongonger af Bronze.

379. Penselbeholdere af Træ, Bambus eller Porcelæn. Rigt udskaarne Penselstativer, især af Fedtsten; enkelte af disse ere indkomne til Kunstkammeret før Aar 1737. Tuschkopper af Porcelæn eller Fajance. Tusch; et enkelt Stykke formet i Skikkelse af Litteraturguden Kwei-sing. Signeter. Bøger, deriblandt een med silkebroderede Billeder af de atten fornemste buddhistiske Patriarker.

380. Gudebilleder forestillende Buddhismens Stifter, Gotama Buddha, siddende paa Lotusblomsten, Renhedens Symbol; Hændernes vekslende Stilling karakteriserer Gudens Virksomhed som den prædikende, den barmhjertige eller den i filosofisk Grublen hensunkne Buddha. Smaa Bronzestatuetter af Buddha som Dreng, staaende paa Lotusblomsten; med Hænderne peger han mod Himlen og Jorden. Statuetter af Kwan-yin, Barmhjertighedens Gud, næst Buddha den i Kina mest dyrkede buddhistiske Guddom; fremstilles i mangfoldige Skikkelser, hyppigst som en Kvinde, staaende eller siddende paa et Dyr og undertiden med to Følgesvende; i de Statuetter af Kwan-yin, hvor han paa Armen bærer Barnet Zenzai, har man med Urette villet se en Efterligning af Jomfru Maria med Christusbarnet. Enkelte af Kwan-yin Figurerne hidrøre fra Kunstkammeret og ere henved 200 Aar gamle. Porcelænsfigur af een af Buddhas femhundrede første Disciple, de saakaldte Lohan, fremstillet som en veltilfreds Præst. Lamaistiske Alterstager; de opstilles paa Altere, der ere helligede Buddha, i et Antal af otte; hver bærer et af de otte buddhistiske Emblemer. Buddhismen indførtes officielt i Kina Aar 61 e. Chr. og optræder her under et Par Former; Foisme kaldes den Form, der hersker i de sydlige Dele af Riget, Lamaisme den i de nordlige Dele.

381. Silketæppe, paa hvis Midtparti ses en stor Buddhafigur omgiven af 370 smaa. Saadanne Tæpper anvendes især i lamaistiske Templer, idet Lamaerne ynde at afbilde populære Guddomme i et stort Antal ganske ens Eksemplarer.

382. Statuetter, hovedsagelig af taoistiske Guddomme. Taoismen leder sin Oprindelse tilbage til Filosofen Lao-tse (f. Aar 604 f. Chr.), hvis Lære nedskreves i Bogen Tao-te-king. Lao-tse fremstilles som en langskægget Olding med meget høj Pande. Lao-tse's nærmeste Disciple, de »otte udødelige« Pa-sien eller Senniner. Kwan-ti, Krigens Gud og tillige Værnegud for Købmændene; siddende i Krigsdragt, ledsaget af sine to Krigsfæller, Sønnen Kwan-ping og Vaabendrageren Tsow-tsang, med Morianshoved. Kwei-sing, en af Litteraturens og Videnskabens Beskyttere: et dæmonagtig udseende Væsen, holdende Griffel eller Pensel og en Metalbarre og ofte staaende paa en dragelignende Fisk. Pu-tai, Personifikation af Lykke og Tilfredshed: i Skikkelse af en lille, tykmavet Mand, hvilende paa en Sæk, der indeholder hans Gaver til Menneskeheden; egentlig en buddhistisk Præst, men æret i lige Grad af Buddhister og Taoister.

383. Andre Gudebilleder. Bronzestativer til buddhistiske Gudebilleder, formede som en Lotusblomst. Flere Sæt af Porcelænsfigurer til Røgelsepinde, forestillende Fo's (ɔ: Buddha's) Hund; de fleste ere indkomne til det kgl. Kunstkammer før Aar 1737. Andre Stativer til Røgelsepinde, af Porcelæn eller Bronze, dannede i Skikkelse af en Dreng med en Vase i Hænderne.

384—386. Gudebilleder til Anbringelse over Husaltere; bl. a. forestille de Kwan-yin, Kwan-ti og Kwei-sing.

387—388. To Sæt af Vægtavler med Sentenser; de have hængt over Husaltere, een paa hver Side af Alterbilledet. Paa Bagsiden af en af de med Porcelænstegn forsynede Trætavler staar, at Træet hertil fornyedes femte Gang i Aaret 1747.

391.

389. Kultusgenstande, hovedsagelig bestemte til Anbringelse paa Husaltere; saaledes et fuldstændigt Sæt af Vaser, Kar og Stager af Tin. Blomstervaser af forskelligt Materiale, deriblandt en værdifuld af Émail cloisonné, med en Fremstilling midtpaa af Fabeldyret Tao-te's Hoved. Røgelsekar. Tæpper til Fastbinding paa Alterbordets Forside. Libationsskaale, der til Dels benyttes ved Ofringer til Ære for afdøde Kejsere. Tempelklokker, altid uden Knebel; Lyden frembringes ved Slag med et Træstykke. Model af et Tempelalter.

390. Røgelsekar af nyere cloisonné-Arbejde, med en Dekoration af stiliserede Blomster, hvorimellem de otte buddhistiske Emblemer. Paa Laagets Knop Tegnet for »langt Liv« og det hagekorsformede Lykketegn.

391. Røgelsebrændere, formede snart som Kar, snart som Ferskener (Symbol paa langt Liv), et Fabeldyr, Lao-tse siddende paa en Hind eller paa den Bøffel, der efter Sagnet bortførte ham fra Verden (se Afbildning). Værdighedstegn, Yu-i, i Reglen forarbejdede af kostbart Materiale; de betragtes som Tegn paa høj Stilling og Magt, men ere tillige Symboler paa Lykke og langt Liv. En Yu-i af Ibenholt med paalagte, udskaarne Jadeplader (se Afbildning) skænkedes Aar 1822 Kong Frederik VI. Møntsværd; de anbringes i Husene, over Sengen, for at afværge ondt og bringe Lykke, men bruges tillige af Gøglere. Kompas, som Sandsigere an-

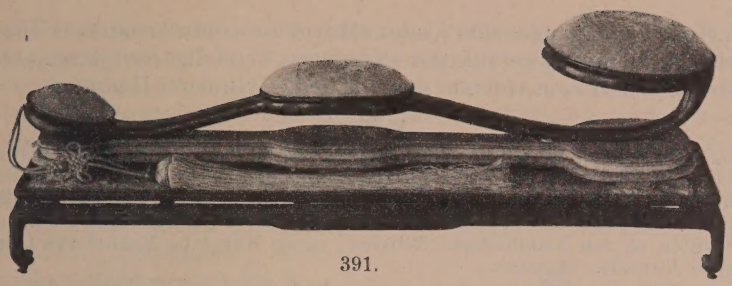

391.

vende, naar de skulle udfinde en heldig Plads til Huse, Grave o. l. Spaa-Apparater: Bægere med beskrevne Pinde; Lykkeklodser. En omvandrende Spaamands fuldstændige Sæt af Apparater.

Tibet,

det barske Højland Nord for Indien, hører af Navn under Kina, men er i det væsentlige uafhængigt, med sin egen Hersker, Dalai-Lama. Befolkningen, der er af mongolsk Afstamning, ernærer sig mest ved Kvægavl. Den tibetanske Kultur er afledet fra For-Indien; herfra stammer Religionen, en særlig Form af Buddhismen, der efter Præsteskabets (Lamaernes) overlegne Indflydelse sædvanlig betegnes som Lamaismen; ogsaa Skrift og Billedkunst ere optagne fra Indien.

392. Genstande med religiøs Bestemmelse: Haandklokke og Tordenkile, der bruges ved visse Ceremonier; Bede-Cylindre, indeholdende en trykt Bøn, som antages at virke, naar Cylinderen svinges rundt; utildannet Sten med en indridset hellig Formular, fra en Mur, der er bygget alene i religiøst Øjemed og dækket med saadanne Stene. Fint udførte, til Dels forgyldte Bronzefigurer, gengivende forskellige overnaturlige Væsener og mytiske Skikkelser; den mangearmede Figur forestiller »Dødens Overvinder«, udstyret med mange Redskaber, Figuren med Vasen (se Afbildning) Amitayus, en Personifikation af det evige Liv. Hovedsmykke til en Lama; Mandshue; ejendommeligt Kvindehovedtøj fra et Folk i Kashmir. Stort Ma-

392.

leri paa Papir, gengivende Scener af Livet hos centralasiatiske Folkeslag; flere Steder ses Billeder af Lamaer, kendelige ved deres gule Dragt, een af dem ridende med en Bede-Cylinder i Haanden.

Korea,

Halvøen mellem det gule og det japanske Hav, siden Aar 1905 afhængigt af Japan, beboes af en agerdyrkende Befolkning, der hører til den mongolske Race. Sproglig er den nærmest beslægtet med Japanerne, men i øvrigt i alle Henseender stærkest paavirket fra Kina. Herfra have Koreanerne modtaget Skriften og den buddhistiske Religion; ogsaa Kunst og Haandværk følge alene kinesiske Mønstre.

393. Vase og Røgelsekar af støbt Jern, fint dekorerede i kinesisk Stil. Votivfigurer, deriblandt en siddende Buddha, udskaaren af blød Sten og forgyldt. Vaser af Fajance. Hat af national koreansk Form. Skærmbræt med Scener af Koreanernes daglige Liv i Hus og paa Mark; flere af Billederne forestille Behandlingen af Risen, den vigtigste Kornsort i den sydlige Del af Landet.

Birma, Siam og Annam.

Af de tre Hovedlande paa den bagindiske Halvø er nu kun Siam uafhængigt, Birma siden Aar 1886 britisk Provins, Annam (med Tonkin, Kambodja og Cochinkina) under fransk Overhøjhed. Befolkningen, der er af mongolsk Æt, har gennem Aarhundreder været under stærk Paavirkning, dels fra For-Indien, dels fra Kina; den indiske Indflydelse har Overvægten mod Vest (i Birma), den kinesiske mod Øst (i Annam). Hovedreligionen er Buddhismen, en Verdensopfattelse og Morallære, grundlagt af Gotama Buddha i det nordlige For-Indien c. Aar 500 f. Chr., nu uddød i sit oprindelige Hjemland og bevaret i renest Form i de bagindiske Lande. Største Delen af Sagerne indsamlet af A. de Richelieu og H. Hertz.

394—395. Klædninger, til Dels fra mindre kultiverede Bjergfolk i det indre af Birma og Siam. Gul Mandarinkappe fra Annam. Broderet Overklædning for den kongelige Livvagt i Annam. Brede, lette Hatte af ejendommelige Former, flettede af spaltet Spanskrør, beklædt med Palmeblade; nødvendig Hovedbedækning i det tropiske Klima. Store Halsringe og andre Smykker af Sølv fra de nævnte Bjergfolk. Skuespillermasker, der dække hele Hovedet, fra Kambodja; de to forestille dæmoniske Væsener (se Afbildning). Barreformede Sølvmønter, Møntnaal af Træ og Regnepenge af Porcelæn, fra Siam. Bøger, hørende til Buddhismens hellige Skrifter, og mindre Skriftstykker fra Birma; Skriften indridses med en spids Stift paa smalle Palmeblade. Kar, Kister og andet Bohave.

395.

396—397. Broderet Forhæng

med Billeder af Birmas Sagnhistorie, fra det kongelige Palads i Hovedstaden Mandalay. Store Solskærme med langt Skaft, der bæres over fornemme Personer. Rødlakerede Processionsstave med kinesiske Skrifttegn, fra Tonkin. Birmanske Buddhafigurer af den fastslaaede Type, der gentages uden Afvigelse, men af forskelligt Materiale, forskellig Størrelse og Kunstværd (se Afbildning); en Del af Figurerne Krigsbytte fra Englændernes Krig med Birma i Aarene 1824—1826. Skaale og Daaser af det karakteristiske siamesiske Porcelæn. Sølvskaale, hørende til Bordservicet, fra Siam. Redskaber til Tillavning af Betelblade og Arekafrø, et almindelig brugt Pirringsmiddel. Rød- og sortlakerede Daaser og Æsker med Blomsterdekoration, fra Siam.

396.

398. Siamesiske Figurer, for største Delen forestillende Buddha, staaende med fremadvendt højre Haand eller siddende med korslagte Ben, de sidste kun lidet afvigende fra de tilsvarende birmanske Buddhabilleder (se 396—397); flere af Bronzefigurerne jordfundne og ret gamle. Stor, knælende Figur af Rosentræ, bærende den siamesiske Kongekrone; fra Templet Wat Wangna i Siam. Amuletter (Tigerklo, Tigertand o. a.) og religiøse Billeder, fra Siam.

399—400. Vaaben fra forskellige bagindiske Folk; ejendommelige Former ere: Sværd, brede forneden og anbragte i en Skede, der er aaben i den ene Bredside; Hugvaaben, som føres af Elefantryttere, bestaaende af en svær, enægget Klinge paa et langt, i Spidsen bøjet Skaft; Pragtsværd af japansk Form med siamesisk Dekoration, Aar 1861 sendt som Gave til Frederik VII fra Kongen af Siam. Musikinstrumenter: Træspil, Gongonger, Pauker o. a.

401. Værktøj, Køkkenredskaber og Lerkar, mest fra Siam.

Japan.

Det gammel-japanske Ørige bestod af 4 store og Hundreder af smaa Øer liggende i en 450 Mile lang Bue. Bjergrigt, med høje Toppe, er næppe 1/8 dyrkeligt Land. Et lykkeligt Klima, med varme Somre og megen Regn, giver

en rig Vegetation og letter Dyrkningen af de for Japanerne vigtigste Planter, Ris og Te, Hamp og Bomuld. Havets og Indvandenes Rigdom paa Fisk har stor Betydning for Ernæringen. Kvægavlen er ringe, og Mælkeprodukter benyttes ikke. Japanerne ere et mongolsk Folk med indblandede Elementer fra de oprindelige Ainoer og vistnok fra Malajerne. Et livligt og begavet Folk, arbejdsomt og tappert, med aaben Sans baade for Natur og Kunst. Familielivet staar højt. Historien gaar tilbage til Aarhundrederne e. Chr., da Forbindelserne begyndte med Korea og Kina. Herfra modtoges Grundlaget for Kulturen, for Religion, Kunst og Industri. Skønt den kinesiske Indflydelse bestandig fortsattes, blev dog Kulturen national-japansk, og i Kunstindustrien naaedes et selvstændigt Mesterskab. Opdaget af Portugiserne 1542, blev Landet dog først ret aabnet for Europæerne 1868.

402. Mandsdragter. Rød Underkjortel, rødlig og hvidmønstret Overkjortel, af Silke: for en buddhistisk Præst. Underkjortel og Benklæder af hvidt, Overkjortel af rødt Silketøj, Hue med en bagtil udstaaende Vinge, sortlakerede Sko: for en Shinto-Præst. Daglig Mandsdragt, med Benklæder af blaa- og sortstribet Silke og Overkjortel af sort Silketøj, hvorpaa hvide Mærker, der angive Familien. En Ceremonidragt fra ældre Tid med lyseblaa Bryst- og Benbeklædning.

403. For en Kvinde af den højere Klasse: to Underbeklædninger af Bomuldstøj, to Overkjortler af Silke, bredt Livbaand. Efter Aarstiden bæres flere eller færre Kjortler over hinanden, af samme Snit, aabne fortil, uden Knapper og meget lange, saa at de slæbe. Ærmerne paa Japanernes Kjortel have paa Siden en Aabning for Haanden, medens Enden er lukket og tjener som Lomme. Hvid Kvindedragt, blomstermønstret i Silke og Guld, med bredt, guldindvirket Livbaand, paa Ryggen bundet i den sædvanlige, store Sløjfe. Kvindedragt af gullig Silke med Blomster i blaat og graat.

404. Kvindefigur med Skærm mod Sol og Regn, i den almindelig anvendte, tohjulede Vogn, der trækkes af een eller to Løbere. Forskellige Dragtstykker; Landboernes Regnkapper af Planteblade. Flade Hatte, mest brugte paa Rejser. Fodbeklædninger af Straa, kun anvendte uden for Huset, og af Træ med Klodser under Saalen, til daarligt Føre.

405. Kvindepynt, alene anvendt paa Haaret: Naale, Haarpinde, Baand. Toilettesager: Kam, Tandbørste, Sminkekost.

406—407. Vifter, almindelig anvendte, i tarveligere Udstyring ogsaa af Mænd og Krigere. Firkantede Papirstykker, brugte som Lommetørklæder; de bæres i Enden af Ærmet.

408. Metalspejle, med dekoreret Bagside.

409. Piber med tilhørende Foderal og Tobakspung; fæstes til Bæltet ved en Knap. Fyrstaal med Pung til Tønderet. Sager henhørende til Mønt og Spil.

410—412. Husudstyr. Tykke Maatter til at sidde og ligge paa. Nakkeskamler til Sovebrug. Smaa Spiseborde, altid kun til een Person; et sort lakeret og forgyldt har sin fuldstændige Be-

sætning af de sædvanlig brugte Skaale. Lakerede Spiseskaale af forskellig Farve, med Laag. En lille Ovn, der bæres ind til Madlavningen. Bord med to Plader, hvorpaa de forskellige Kar og Redskaber, der anvendes ved Ceremoniellet i Teklubberne. Rygestel med Skuffer til Tobak og med to Metalbeholdere, til Gløder og til Tobaksaske; Rygningen indførtes i Japan af Portugiserne i 16. Aarhundrede. Smaa Skabe med Skuffer til Kvindernes Toilettesager og Smaating. Metalspejle paa Stativ, som de stilles paa Gulvet. Stativet til Husherrens Sabler. Aabne Varmebækkener og dækkede Haandvarmere; en af disse viser den tykmavede Velværets Gud, Hotei. Malede Skærmbrætter; de storttegnede Heste paa gylden Grund skyldes en Kunstner af den store Kano Motonobus Skole. Lanterner, tilsparsom Oplysning af Huset.

413. Agerdyrkningsredskaber.

414. Bærestole for Standspersoner af forskellig Rang.

415—418. Rustninger. Ældst er et Brystharnisk og en Hjelm, indlagte med Sølv og Guld (se Afbildning). Derefter komme to sort lakerede Rustninger med Forgyldning; de have været her i Landet i 200 Aar. De fleste øvrige ere fra Tiden ned imod det gamle Vaabenudstyrs Afskaffelse, 1868. Fra 12. Aarhundrede af anvendtes Rustninger, de ældste af svært Jern; fra Slutningen af det 16. Aarhundrede gjordes de lettere og mere bevægelige, af lakerede Jernskinner.

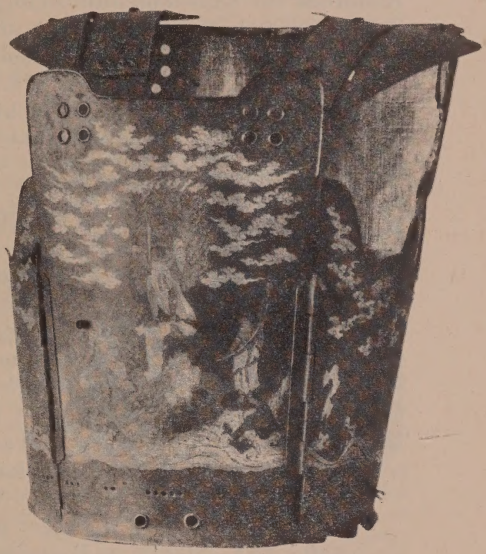

415.

419. Buer og Pile, til Jagt og Krig; Kogrene bære Ejerens Vaabenmærke. Geværer efter portugisiske Forbilleder fra 16. Aarh.

420. Lanser, især med Sabelblad. Rigt udstyrede Sværd; de vare Krigerens Hovedvaaben og bares som en Forret af de højere Klasser. Dolke; baarne sammen med Sværdet af de højest stillede, og alene af visse lavere Klasser. Fra 1876 er det forbudt baade Embedsmænd og Privatfolk at bære Vaaben.

421. Parerplader til Sværd. Især paa disse blev der fra 17. til 19. Aarhundrede anvendt det yderste af Kunst og Arbejde.

422. Masker til Skuespil. Musikinstrumenter: den store 13-

strengede »Koto« spilles med en kunstig Negl; ved de mindre Guitarer anvendes et Plektrum.

423—426. Malerier. Aflange Billeder til Ophængning paa Væggen: »Kakémonoer«. Fortsatte Billedrækker i smal Rulleform: »Makimonoer«. Billedblade af forskellig Art. Malerierne udførtes i Vandfarve, paa Papir eller Silketøj. Den ældste Maler nævnes ved Aar 600. Først fra det 10. Aarhundrede af rejste sig dog en national japansk Malerkunst, der uafbrudt fortsattes og oftere fornyedes i forskellige Kunstnerslægter og Skoler. Første Halvdel af 18. Aarhundrede var Kunstens Blomstringstid. Fra dette og det følgende Aarhundrede hidrøre vistnok de udstillede Billeder.

427. Billedbøger med Træsnittryk. Af mangeartet Indhold og hidrørende fra mange Kunstnere, blandt hvilke Mesteren Hokusai, død 1849.

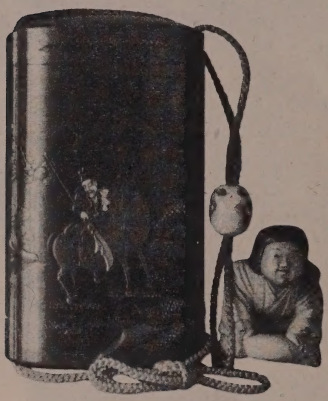

429.

428. Træsnit: Billedtryk og Plader. Skrivetøjer til at bære i Bælte og Æsker med Skriverekvisitter.

429. Lakarbejder med Maleri og Indlægning, fremstillede af Japanerne med uovertruffet Mesterskab. Fortrinlige »Inro«: Etuier med flere Rum, der sammenholdes med en Snor og ved en Knap, »Netske«, fæstes til Bæltet (se Afbildning). Drikkekopper, Æsker, runde Daaser med Mikadoernes og Tokugava-Fyrsternes Vaaben. Figurlige Fremstillinger og »Netsker« i Elfenben.

430—431. Stentøj og Porcelæn. Glaserede Lervarer gaa tilbage til det 11. Aarhundrede. I det 17. Aarhundrede naaede Fabrikationen sit Højdepunkt; de første af de berømte Satsuma-Arbejder ere fra Begyndelsen af det følgende Aarhundrede. Fabrikationen af Porcelæn blev indført fra Kina i det 16. Aarhundrede; det tilvirkedes i Mængde som Handelsvare til Europa: et for Kong Christian VI udført Stel er saaledes halvt europæisk.

432. Kunstarbejder i Emaille, navnlig Fade og Vaser. Det fra Kina indførte Cloisonné-Arbejde har ikke faaet nogen synderlig Udvikling.

433—434. Bronzearbejder, stedse støbte. Mest Røgelsebrændere til Gudstjenesten, pompøse og i Dyreform. Fantastiske Blomstervaser.

435. Gudsdyrkelsen. De talrige højere og lavere Guddomme i den almindelig udbredte Buddhareligion, der indførtes fra Kina i det 6. Aarhundrede: stor, rigt forgyldt »Amida« med oval Glorie, som den

højeste Gud tronende paa Lotusblomsten over en høj, forgyldt Fod. Ottearmet Guddom paa Lotusblomsten; rund Glorie. Guden »Fudomio-o«, med Sværd og Reb i Hænderne; bagved Flammer. Af Bronze: den kvindeligt udseende »Kvannon«. Den gammel-japanske, billedløse Shintoreligion: en Stang med vedhængende Papirslæg, der staar paa Alteret som et Symbol for Guddommen.

436. Buddhistisk Alterskab med fuldt Tilbehør.

437—440. Større Tempeludstyr. — **437.** Kakémono med Buddhas Dødsleje, omgivet af sørgende Guder, Mennesker og Dyr. — **438.** Tempelkar af Bronze. — **439.** Lanterner af Bronze, opstillede omkring Templet. — **440.** Tempelklokke ophængt under et udskaaret Tag.

For-Indien.

Den store forindiske Halvø, et Land med tropisk Klima og en overvældende rig Natur, beboes af Folk af forskellig Afstamning. Draviderne i Syd-Indien og de spredte kolariske Stammer antages for Rester af den oprindelige Befolkning. Allerede i fjern forhistorisk Tid trængte Arierne, der hørte til samme Æt som de fleste europæiske Folk, ind og udbredte deres Kultur over største Delen af Halvøen. De toge især Indus- og Gangesflodens frugtbare Opland i Besiddelse; Urbefolkningen fortrængtes dels mod Syd, dels op i Bjergegnene. Ca. 1000 Aar e. Chr. grundlagde Muhamedanerne en Række Stater i Nord-Indien. — Indernes Hang til verdensfjerne Grublerier har i høj Grad svækket deres Handlekraft. Langt den vigtigste Næringsvej er Agerdyrkningen; fra Kvægavlen holde religiøse Fordomme de fleste Indere borte. Haandværksdueligheden er stor, og Kunstindustrien er særlig i Metalarbejdet naaet meget højt. Saavel Bygnings- og Billedkunsten som Videnskaben og Digtningen frembragte fordum Storværker; men i den nyere Tid er der paa alle de nationale Kulturomraader indtraadt et Forfald. Samfundet er ved Skel af social og religiøs Art delt i mange Smaagrupper, Kaster, der indbyrdes ikke tør have mindste Forbindelse; den vigtigste Kaste dannes af Præsterne, Brahmanerne, hvis Indflydelse tidligere var meget stor. Fra Indien er Buddhismen, en af de store Verdensreligioner, udgaaet, men er nu helt fordreven herfra. En stor Del af Inderne er Muhamedanere; langt de fleste bekende sig dog til Hinduismen, et vidtspændende Religionssystem, der rummer Rester baade af den gamle ariske Naturdyrkelse, af Brahmanernes filosofiske Spekulationer og af Urbefolkningens Dæmonkultus. Dens Tilhængere falde i to Afdelinger, efter som de tilbede den ene eller den anden af de to Hovedguder, Vishnu eller Siva. — Flere af de kolariske Bjergfolk ere kun lidet berørte af den arisk-indiske Kultur. Et af de bekendteste er Santhalerne i Nord-Indien, blandt hvilke Kristendommen i den senere Tid har vundet stor Fremgang; Samlingen herfra er væsentlig kommen gennem den danske Mission. Største Delen af den øvrige indiske Samling er tilvejebragt af Missionær E. Løventhal i Vellore.

441—445. Klædedragt. — **441.** Mands- og Kvindedragt af det i Syd-Indien almindelige Snit. Sølvbælte; bæres af alle bedrestillede sydindiske Kvinder. — **442.** Stort, rigt broderet Sjal fra Kashmir. Teatersmykker af malet og forgyldt Træ med indlagte kulørte Glasstykker; bestemte for Konge, Dronning og Minister, de tre vigtigste Personer i de gamle indiske Skuespil, der endnu opføres, dels af omvandrende Trupper, dels af Dilettantselskaber i Byerne.

— **443.** Et stort Stykke Kattun med en i brogede Farver paatrykt mytologisk Fremstilling. Guirlander og Buketter af Tøjblomster og Papir; bruges som Fest- og Æresgaver. Mands-, Kvinde- og Drengedragt, som Muhamedanerne i Nord-Indien sædvanlig bruge dem. — **444.** Smukke broderede Trøjer, Huer og Tøfler. — **445.** Sandaler af Læder og Træ; de første fastholdes til Foden ved Remme, de sidste ved en Tap, der skydes ind mellem Tæerne. Blandt disse findes et Par, smukt indlagte med Perlemor, der har været i Museet siden c. Aar 1750.

446—449. Smykker og Toilettegenstande. — **446.** Armsmykker af Glas, Lak, Træ, Horn og Messing for de fattige og af Guld og Sølv for de velhavende Kvinder. Medens Mændene i Indien kun bære Øren- og Fingerringe, behænge Kvinderne næsten hele Legemet med Smykker. — **447.** Kvindesmykker: Ankelprydelser af Sølv; Hoved-, Øre- og Næsesmykker, de fleste af Guld og besatte med Perler og Ædelstene; Blyringe, der bæres i Ørene for at udvide Gennemboringen. — **448.** Forskellige Kvindesmykker, deriblandt smaa, hjerteformede Plader af Metal, der bæres af Smaapigerne i en Snor om Hofterne og udgøre deres eneste Beklædning. Grove, togrenede Kamme af Metal; Tættekamme af Træ og Horn. Beholdere af Muslingeskal, Horn og Metal til Parfume og Skønhedsmidler, der bruges af Kvinderne. Barberknive; Mændene rage ofte hele Forhovedet og anbringe her deres Værneguds hellige Tegn. — **449.** Kvindesmykker: Hals- og Brystprydelser; Hoftesmykker; Taaringe af Sølv. Sølvplade med vedhængende Nøgler; bæres af Brahmankvinder ved Bæltet som Tegn paa husmoderlig Værdighed.

450—451. Husgeraad og Redskaber. — **450.** Lamper paa høj Fod af Metal og Træ. Vandkander af Metal med lang Tud; benyttes af Muhamedanerne ved Haandvasken før og efter Maaltiderne. Kar af Kobber og Messing af forskellige Former; bruges som Koge- og Spisekar. Plumpt Spisestel og lille Spisebord af Træ. Ildsteder af Ler med paasatte Kogekar af Messing og Ler. Kager af præpareret Kogødning; anvendes som Brændsel. — **451.** Kar af Ler og Sten til Brug i Husholdningen. Fad og Kop af sammensyede Blade; saadanne benyttes ved Gilder, da de her brugte Kar efter Religionens Forskrifter skal tilintetgøres. Sleve af Kokosnøddeskal med Træskaft; Krydderibeholdere af Messing af forskellig Form. Svære Hakker til Bortlugning af Ukrudt; Segle til at indhøste Risen, Sigter til at rense og Kurve til at opbevare den; Haandkværn, hvorpaa den males. Risen er den hyppigst dyrkede Kornart i Indien og udgør den daglige Føde for den allerstørste Del af Befolkningen. Stenplade, hvorpaa Krydderierne til Karrien, den til Risen almindelig nydte Sauce, rives.

452. Agerdyrkningsredskaber. Store Slæbebrætter, der af Okser trækkes hen over Markerne for at jævne deres Overflade.

Primitiv Træplov. En ved en Jernring udspændt Lædertragt, der bruges til at hejse Vand op af Brønden.

453. Spinde- og Væveredskaber: Garnvinder, Tene og Spoler; lille Væv. Hængelaase af Jern og Messing. Sager vedrørende Handel: Vægte og Vægtlodder; Regnebræt. Forskellige Bure, hvori Muhamedanerne holde Agerhøns og Lærker som Kamp- og Sangfugle. Ridetøj: Jernbidsler; Ridepisk med udskaaret Elfenbenshaandtag. En stor Samling Vifter, de fleste flettede af Straa og Palmeblade; nogle ere prydede med Paafuglefjer.

454. Vandpiber, til Dels pragtfuldt udstyrede; en meget stor og smuk Pibe med klokkeformet, sølvforgyldt Vandbeholder har c. Aar 1800 tilhørt en Fyrste af Lucknow. Genstande anvendte ved den i Indien meget udbredte Beteltygning: Tænger til at knække Arekapalmens Frø og smaa Mortere til at knuse dem; Beholdere af Metal til Kalken, sammen med hvilken Arekafrøene og Betelpeberens Blade tygges; Spyttekrus. Legetøj: broget malede Trædukker; alle Haande Menneske- og Dyrefigurer af Metal.

455. Musikinstrumenter. Tarveligt udstyrede Trommer og Fløjter. Et Par Messinglurer, der bruges ved festlige Optog. Strengeinstrumenter, deraf flere smukt udskaarne og indlagte med Elfenben.

456. Værktøj. Redskaber, anvendte ved Indvindingen af Palmesaft, hvoraf den af Inderne meget yndede Palmevin tilberedes: Reb og Løkke, dannede af Palmebladstrevler, hvorved man bestiger Træet; Værktøjskurve, lavede af Kokosnøddens Haser; Kurv, flettet af Palmeblade, til Saften. Ufærdige Industrigenstande: Sølvsmykke, Messingbakke, Stenrelief. Ved hvert Stykke ere de ved Forarbejdningen brugte Mejsler og Stempler henlagte. Guldsmedeværktøj: Ambolt, Hammer, Tænger. Træstempler til Trykning af Bomuldsstoffer. Redskaber til Fugle- og Fiskefangst.

457—459. Kunstindustri. — **457.** Krukker og Vandbeholdere af Messing og Kobber, Jern og Tin med graverede og indlagte Ornamenter. Fint ciselerede Sølvflasker til Rosenvand. De indiske Metalarbejder dækkes gerne af en rig Dekoration, mest bestaaende i stiliserede Plantemønstre. Forgyldt Bronzestatuette af Gudinden Parvati, staaende under et i Sølvfiligran udarbejdet Træ, i hvis Krone der sidder Paafugle. Elfenbensarbejder: rigt udskaarne Vifter og Kamme. Æsker af Sandeltræ, beklædte med en Mosaik i Liniemønstre af smaa Stykker Elfenben, Tin o. lign. Sirligt malede Miniaturportrætter. Glaserede og malede Lerkar. — **458.** Tre i Alabast fint udskaarne Modeller af muhamedansk-indiske Bygningsværker. — **459.** Træskulptur. Dørkarm og Dør, begge med rige Udskæringer; To Relieffer; det ene viser en Kriger i Kamp, det andet en Handelsmand i sin Bod; de have hørt til en Pagodevogns Træbeklædning.

460. Skrift og Skrivetøj. Fra Syd-Indien: Bøger af Palme-

blade; Jerngrifler, hvormed Skrifttegnene indridses. Fra Nord-Indien: Rørpenne, hvormed der skrives paa Papir; Blækhuse af Ler og Metal. Gamle, officielle Skrivelser fra indiske Fyrster, indlagte i Musselinsomslag. Forskellige Spil, deriblandt et gammelt Skakspil.

463.

461—465. Vaaben. — **461—462.** Runde Skjolde af Læder og Metal. — **463.** Sværd og Dolke, til Dels af europæiske og vestasiatiske Former; paa nogle Sværd er Fæstet skjult af en Art Staalhandske, der dækker Underarmen. Ejendommelige indiske Dolke, hvis Fæste dannes af to med Tværstænger forbundne Jernskinner (se Afbildning). Vaabnene ere ofte smukt udførte; Inderne vare tidligere berømte Vaabensmede. Kastevaaben: flade Trækøller i Lighed med den australske Bumerang; Staalringe, der udslynges, idet de hvirvles om Pegefingeren. Fægtevaaben, brugte af Gøglerne ved Fyrstehoffer: »Tigerkløer«, bestaaende af fire skarpe Staalblade, der bæres skjulte i Haanden, og hvormed man holder Modstanderen fast; to sammenføjede Antilopehorn med Staalblade for Enderne og et lille Messingskjold ved Midten, saaledes paa een Gang et Forsvars- og Angrebsvaaben. — **464.** Partisaner og Fanestænger. Buer og Pile; Elfenbensplader, der paaspændtes det venstre Haandled for at værne mod Slaget af Buestrengen. Gamle Elfenbenskrudthorn med fint udskaarne Dyrefremstillinger (se Afbildning). Et Par gamle Pistoler med lakerede Skafter og smukt graverede Løb; de have været i Museet siden Aar 1745. — **465.** Spyd fra forskellige Egne af Indien.

466—470. Stenskulpturer fra Vishnu-Templer. — **466.** Statue af Vishnu, fremstillet firearmet med sine Attributter, Konkylien og Kasteskiven. Vishnu tænkes som en mild og menneskevenlig Guddom; mest dyrkes han i en eller anden af sine Avatarer, de ti Legemliggørelser, hvorunder han har gæstet Jorden. — **467.** Tre Relieffer

464

i sort Sten. Deres Fremstilling er den samme: Vishnu med to Tjenere; men Udførelsen er af meget forskellig Værd. — **468.** To Statuer

470.

af Lakshmi, Vishnus Hustru, fremstillet firearmet med Vishnus Attributter. Den ene Statue viser hende siddende paa den hellige, sammenrullede Brilleslange, hvis fem Hoveder danne en Baldakin over hende—. **469.** Statuette af Lakshmi. — **470.** Smukt udført Statuette af Abeguden Hanuman, Vishnus Hjælper under en af hans Avatarer og en af de mest yndede Guder i Indien (se Afbildning).

471—473. Stenskulpturer fra Siva-Templer. — **471.** Stor Linga af Sten; Lingaen er Symbol paa Sivas livgivende Virksomhed og opstilles gerne i Templerne i Stedet for et Billede af Guden. Siva tænkes som en grum og ødelæggende, men ogsaa som en skabende Guddom. Liggende Okse af Sten; saadanne opstilles uden for Siva-Templerne med Snuden vendt mod Lingaen indenfor. Oksen var Sivas hellige Dyr. — **472.** To Statuer af Ganesa, Sivas Søn, der fremstilles med Elefanthoved; han er en af Indiens populæreste Guder. — **473.** To Statuetter af Kartikeya, Sivas Søn, fremstillet med seks Hoveder og tolv Arme, ridende paa en Paafugl.

474. Fem gamle og sjældne Bronzestatuer (se 495), med følgende Fremstillinger: Siva som Jætternes Overvinder; omgiven af en Flammeglorie danser han paa en falden Fjende (se Afbildning) — to Billeder af Parvati, hans Hustru — Siva og Parvati, siddende sammen — Ganesa.

475. To Offerstene, hvorpaa der bringes blodige Ofre. Den ene, hvorpaa figurlige Fremstillinger, har staaet uden for et Siva-Tempel.

476—478. Stenskulpturer fra den lavere Kultus. — **476.** To raat udførte Relieffer; det ene fremstillende en Dæmon og hans Hustru, det andet tre kvindelige Dæmoner, Kannimar, der

474.

om Natten jage gennem Luften og true de vejfarende. Disse Dæmoner dyrkes særlig af Syd-Indiens Lavkastefolk. — **477.** Tre Stene med Fremstillinger af Slanger; til saadanne ofres der mange Steder i Indien, hvor Slanger fra gammel Tid ere blevne dyrkede som Guddomme. Den ene Sten, hvorpaa en femhovedet Slange er afbildet, er paa sin øvre Del helt gennemtrukken af den ofrede Olie. — **478.** Statuette af Mari Attal, en Gudinde, der menes at værne mod Kopper og Kolera, Indiens frygteligste Sygdomme.

484.

479—482. Stenskulpturer fra et lille Tempel ved Hullabid i Syd-Indien, bygget i det 13. Aarhundrede. — **479.** To Relieffer med livfuldt skildrede Kampe mellem Hestfolk og Ryttere paa Stridselefanter. Rammerne bære Indskrifter i det kanaresiske Sprog. De ofte kolossale indiske Tempelbygninger dækkes altid af en Vrimmel af Billedhuggerarbejder. — **480.** Relief med smukt udførte figurlige Fremstillinger, indrammede i en rig Løvværksdekoration. — **481.** Relief med tre dansende og spillende Guder; foroven og forneden Bladranker. — **482.** Relief med ni Guder siddende i Række, hver med sit hellige Dyr under sig.

483—484. Gamle, jainitiske Tempelskulpturer. — **483.** Topsten til et Taarn paa et Jaina-Tempel. Jainismen er en fordum mægtig, religiøs Sekt, der har bygget talrige pragtfulde Templer. Ligesom Buddhismen anerkender den ingen Guder; derimod ærer den fire og tyve hellige Mænd, Jaina'er. Disse ere alle afbildede paa hver af Stenens fire Sider. — **484.** To Jaina-Statuer, begge nøgne og tydeligt paavirkede af græsk Kunst. Den ene er anbragt i en Ramme, smykket med et fantastisk Mylder af Plante-, Dyre- og Menneskefremstillinger (se Afbildning).

485. Statue af Vishnu og Siva, forenede i een Guddom, staaende, samt Statuer af Parvati, siddende, og af Vishnu, hvilende paa den hellige, femhovedede Brilleslange. De ere alle meget smukt udførte og have — paa nær den ene liggende Vishnufigur — staaet i eet Tempel, indviet baade til Vishnu og Siva. Sten med Fremstilling af de fire og tyve Jaina'er; den sidste af disse, der særlig æredes, er afbildet langt større end de andre.

486. Stenskulpturer, til Dels smukt udførte; fra forskellige gamle hinduiske Templer.

487—488. Mindre Fremstillinger af Hinduismens Guder. — **487.** Bronzestatuetter af Lakshmi og af Vishnu, særlig i hans mest yndede Avatar som Krishna, hvor han fremstilles som et Barn. Hanuman- og Ganesabilleder, deriblandt en stor malet og paaklædt Leddedukke af Ganesa. Malet og forgyldt Træstatue til Brug ved Processioner, fremstillende det vingede Fantasivæsen Garuda, Vishnus Hjælper. Trolddomsmidler, Sakra'er: Kobberplader med indridsede Trylleord. — **488.** Fremstillinger af Siva og Parvati, dels udskaarne og malede Træbilleder, dels Bronzestatuer. En rigt udskaaren og i grelle Farver malet Gruppe viser Parvati i hendes Skikkelse som den blodtørstige Gudinde Durga, omgiven af Ganesa, Kartikeya og andre sivaitiske Guddomme. Smaa Lingaer af Metal. Bronzestatuetter af Kartikeya og af forskellige Dæmoner og Halvguder. Kultusgenstande, deriblandt forskelligt Tilbehør til Husaltere.

496.

489—492. Religiøse Processionsgenstande. — **489.** Broget malet Processionsdyr, fremstillende Gudinden Kalis hellige Løve; paa Ryggen er i en Glorie anbragt en paaklædt Bronzefigur af Kali. Paa denne Maade føres Gudebillederne ved de store Fester i højtideligt Optog rundt i Byerne. Genstande, der bruges ved den muhamedanske Muharramfest (se 490): malet Træfigur, fremstillende et vinget Fantasidyr med Kvindehoved og Hestekrop, der efter Muhamedanernes Tro bringer de døde til Paradis; Smaafaner, der foroven ende i Messinghænder. — **490.** Stor Sølvpapirsmodel af Muhameds Sønnesøn Husseins Grav. Under Muharramfesten føres den rundt i højtideligt Optog og kastes til sidst, paa Festens tiende Dag, i en Flod. — **491.** Et Par lange Messingbasuner; blæses parvis ved Kaliprocessioner. — **492.** Model af en Pagodevogn fra den tidligere danske Besiddelse Trankebar. Ved højtidelige Lejligheder køres Gudebillederne paa saadanne Vogne rundt i Gaderne.

493. Stort Maleri med Voksfarver paa Bomuldstøj; udført i Byen Jaganatha og fremstillende det derværende Vishnutempel, et berømt Valfartssted.

494—498. Kultusgenstande. — **494.** Store Hænge- og Staalamper af Metal; til Tempelbrug. — **495.** En Samling gamle, smukt og svært støbte Gudebilleder og Tempelinventar, for største Delen

hørende til en Sivakultus. Sammen med de under Nr. 474 nævnte Statuer fandtes de Aar 1799 gemte i Jorden nær Trankebar. Kar af Kobber og Messing, der anvendes ved Tempeltjenesten. — **496.** Tempelinventar: Lamper af forskellige Former; Fluevifter, dannede af Yakoksens langhaarede Hale; store Krumknive, brugte ved Offerdyrenes Slagtning; Trompet, dannet af en Konkylie og udstyret med store Messingprydelser (se Afbildning); smaa Klokker af Bronze. Store, flade Trommer; anvendes af Lavkastefolkene ved religiøse Optog. — **497.** Flade Metalbakker samt udskaarne og bemalede Konkylier paa Messingtrefødder; anvendes ved Tempeltjenesten. Rosenkranse, forskellige efter som de benyttes af Vishnu- eller Sivadyrkere. Amuletter af forskellig Art. Stenplader til at rive Sandel paa og Beholdere af Træ og Metal til at opbevare den; Sandelpulveret spiller en vigtig Rolle i Gudstjenesten. — **498.** Udskaaret Træbord; bruges ved Bryllupsceremonier.

499. Selvplagerredskaber, ofte af bizarre Former. De indiske Selvplagere, Fakirer, udgøre en egen Klasse Mennesker, der leve som Tiggere og af Folket æres som hellige Mænd.

500. Dæmonkultus. Kvindedragt med stor, fantastisk Maske og Hovedpynt; bæres af dem, der besværge Kali. Dragt, der bæres af Præsten for Gudinden Angul-Amma; han spiller en stor Rolle blandt den lavere Befolkning som Djævleuddriver o. lign. Broget malet Træfigur af den i sydindiske Landsbyer almindelig dyrkede Gudinde Yell-Amma, der beskytter mod Slangebid. Genstande, anvendte ved Pariaernes, den laveste Befolkningsklasses, Gudsdyrkelse: smaa Lamper af Ler, hvori der brændes Kamfer og Olie; Trefork af Jern; tre kegledannede, rød- og gulmalede Stene. Tryllemidler mod Virkningen af det i Indien meget frygtede »onde Øje«: Kludedukke, der ophænges i et Træ; to hvidmalede Menneskehoveder og en flad Skaal af Ler; anbringes paa nybyggede Huse. Tryllefigurer af Dej; de bruges ved Heksekunster til Skade for de Mennesker, de forestille.

501—504. Fra Santhalerne. — **501.** Klædedragt og Bohave. En stor Samling Kvindesmykker af Metal, til Hals, Haandled, Ankel og Taa. Bjældeprydede Skindstykker, der ved Dansene bæres om Hofter og Ben. Hofte- og Skulderklæder af Bomuldstøj; de første bæres baade af Kvinder og Mænd, de sidste kun af Kvinder. Bærestang og Bærekurve, dannede af en over en Træring udspændt Snorefletning. Lav Stol. — **502.** Husgeraad. Væv og Garnvinder. Lamper og Husholdningskar af Ler og Metal. Arbejdsredskaber: Ret- og Tværøkser; Hakker og Segle. — **503.** Primitive Agerdyrkningsredskaber. — **504.** Vaaben: Buer og Pile; Økser; runde Haandskjolde af Jern med Dolkblad. Musikinstrumenter, der anvendes ved de store Danse i Saa- og Høsttiden: stort lurformet Blæsehorn, Guitar, Fløjter og Trommer.

Singhalesere.

Singhaleserne, et med de ariske Indere beslægtet Folk, bebo den store frugtbare Ø Ceylon. Agerbruget er det vigtigste Livserhverv. Den herskende Religion er Buddhismen.

505. Vaaben: Buer og Pusterør med smukke, paamalede Ornamenter; rigt prydede Dolke, tidligere baarne som Værdighedstegn. Haarsmykker for Kvinder og Mænd: Sølvnaale med »Ceylon-Diamanter«; Kamme af Messing og Skildpaddeskal. To Elfenbensstatuetter af en Konge og en Dronning. Lerkar, dekorerede med stiliserede Plantemønstre i grelle Farver; bruges ved Gudstjenesten Genstande, anvendte ved Beteltygningen: straaflettede Betelbeholdere; stor Spytteskaal af Messing.

506. Gudsdyrkelse. Et fuldstændigt Sæt fantastisk udskaarne og broget malede Træmasker (se Afbildning); bæres af Dansere, der besværge Sygdomsdæmoner. Dragt af gult Bomuldstøj; bruges af buddhistiske Præster.

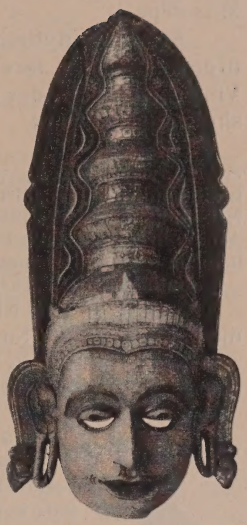

506.

Kalmukker.

Kalmukkerne ere et mongolsk Folk, der bor i Dsungariet. De leve som Nomader under en patriarkalsk Samfundsordning og bekende sig til Lamaismen (se 392).

507. To Malerier paa Papir med Silkerammer, fremstillende Emner fra den buddhistiske Mytologi. Tekop af Træ, til helligt Brug; et Stykke gul Silke, hvori den har været indsvøbt. Te, presset til en flad, firkantet Kage; saaledes forsendes Teen fra Kina. Øresmykker af Sølv; bæres af Kvinderne. Svær Lædersvøbe, der bruges som Ridepisk og under Parforcejagt paa Ulve som Vaaben.

Kirgiserne,

eller som de selv kalde sig: Kasakerne, ere vidt udbredte i Central-Asien. I Turkestan og Pamir ere de bragte under russisk Herredømme. De ere omvandrende Hyrdefolk, næsten uden Agerbrug og med ringe Haandværk. Hjordene bestaa i Turkestan af Kameler, Heste, Faar og Geder; i Stedet for de første træder Yakoksen i det højtliggende og barske Pamir. Kirgiserne ere Muhamedanere.

Samlingen er fra Premierløjtnant O. Olufsens Rejser 1896—1899.

508. Mandssager. Fuldstændig Dragt, af Uld og Bomuldstøj, hvid Filthue; bæres om Sommeren. Pels og Hue af Skind, til Vinterbrug.

509. Kvindesager. Konedragt, med Særk og Benklæder af Bomuld, broget Silkekjortel, stort Hovedtøj og langskaftede Støvler.

Fuldstændigt Ridetøj; Kvinderne ere lige saa dygtige Ryttere som Mændene.

510. Let flytteligt Telt med alt indre Tilbehør, som den vandrende Kirgiser fører det med sig. Nogle have dog Lerhuse til Vinterbrug. Væv, der opstilles paa Jorden; Væversken sidder overskrævs paa Garnet.

Turkomanerne

ere omflyttende Kvægavlere i Steppelandet Øst for det kaspiske Hav eller bosiddende i de frugtbare Oaser og deres Byer. Tidligere afsondrede fra Nabofolkene og bekendte for røverske Overfald ere de siden 80erne i forrige Aarhundrede russiske Undersaatter i Provinsen Transkaspien. De ere Muhamedanere, delte i mange Stammer.

Samlingen er i 1898 købt i Merv, hos Tjenkinserstammen.

511. Mandens Klædning og Udstyr. Fuldstændig Kvindedragt, med sølvforgyldte Smykker besatte med Agater.

512. En fornem Turkomans rigt udstyrede Sadel- og Hestetøj med alt Tilbehør. Vævede Tæpper og Opbevaringstasker.

Tadschiker og Usbeker.

514.

Den fast bosiddende Befolkning i Central-Asiens turkestanske Lande bestaar for største Delen af Sarter, der omfatte to forskellige Elementer, Tadschikerne og Usbekerne, de første af persisk, de sidste af tyrkisk Æt. Agerdyrkning og Frugtavl staar højt; der drives en udstrakt Handel og en mangeartet Industri, navnlig Vævning og Tæppefabrikation. Alle ere Muhamedanere. Disse Lande ere gammel Kulturgrund, behersket af Oldtidens Grækere, af kristne Fyrster og af vekslende, muhamedanske Folk. Siden 1874 ere de tidligere Smaariger forenede i et russisk Generalgouvernement. Kun Bokhara og Khiva ere endnu selvstændige Stater.

O. Olufsens Indsamlinger 1896—1899.

513. Fra Turkestan: Klædningen. Mandens Vinterdragt, med Pels, fuldt Tilbehør ved Bæltet, skindforet Fløjlshue. Rig Kvindedragt; Ansigtet skjules af et Hestehaars Slør; langskaftede Støvler med Overtrækssko. Begge Dragterne ere fra Byen Osch.

514. Pragtfulde Klædningsstykker, som de bæres af de højest staaende i Bokhara. Ejendommeligt er Overtræksskoene uden paa Støvlerne. Rigt sammensat Kvindepynt og brogede Smykker; se Afbildningen: et Hængesmykke af Sølv, Guld, Stene og Koral; Kæderne bære en Lugteflaske og Toiletteredskaber.

515. Fra Khiva. Mands- og Kvindesager, Husgeraad o. a. Fuldstændig Mandsdragt, hvortil en hvid Faareskinds Hue, der bæres Sommer og Vinter. Under den sidder en Silkehue, der ikke aftages inden Døre. Fuldstændig Kvindedragt, yderst den store

Overklædning, der i Forbindelse med Sløret af Hestehaar ganske tilhyller Kvinden, naar hun færdes uden for Huset.

516. Ridetøj. Et fuldstændigt Sæt fra Byen Osch: Læderkapselen ved Sadelknappen indeholder Drikkekar. Fra Bokhara: sølvbroderet Dækken, Hovedtøj til Hesten og Mankeprydelse med Besætning af Turkiser. Klokker til Kamelerne i Karavanen.

517. Bordkar af Kobber og Messing, mest blankt fortinnede. Enkelte svært forarbejdede Kar ere af høj Ælde; flere af udmærket Arbejde og med persisk Ornamentik kunne være et Par Hundrede Aar gamle; de fleste ere nye og pyntelige, men prægede af Kunsthaandværkets Forfald. Et Fad med en derpaa staaende Kande, udstyrede med Emaille og Turkiser, anvendes ved Maaltidet til Haandvask.

518. Metalfade og Kar til Husbrug. Messinglaag til Maden.

519. Al Slags Redskaber og personlige Brugsgenstande.

520. Ornamenteret Murbeklædning i glaseret Ler fra gamle Bygninger i forskellige Byer.

521. Dobbeltdør, som den anvendes overalt i Turkestan.

522. Det gamle Vaabenudstyr, der først er gaaet af Brug ved Russernes Fremtrængen; næsten alt fra Bokhara. Musikinstrumenter. Redskaber til Falkejagt, en Fornøjelse, der er bevaret fra den ældste Middelalder.

523. Religionen. Dragt og Udstyr for en muhamedansk Tiggermunk af »Kalandarernes« Orden; fra Bokhara 1898. Metalskaale til Vand, der indvies ved at henstaa paa en Helgengrav. Yakoksens Hale, der ophænges paa en Stang ved Helgengravene. Bedetæppe, Lædervifte til Brug ved Bønnen. Tempelinstrumenter.

524. Store Metalstager fra Moskeer.

Vakhanerne

ere et lille, fattigt Folk af iransk Afstamning, boende sydligst i Pamirs Højland, navnlig i Pændschflodens Dal, der danner et neutralt Bælte mellem det russiske og britiske Herredømme. De bo i Smaabyer og drive Agerbrug, Frugt- og Kvægavl. Haandværket frembringer kun simple Uldtøjer og Agerbrugsredskaberne af Træ. Religionen er en Blanding af Ildtilbedelse, Buddhisme og Overtro. Under Styrelse af Høvdinge anerkende de Emiren af Bokhara som Overherre.

Fra O. Olufsens Rejser 1896—1899.

525. Ensartede Mands- og Kvindedragter, til Sommerbrug. Manden har en Kniv ved Bæltet, Kvinden bærer Perler af Lapis lazuli, begge Dele tiltuskede fra Afghanistan. Buer til Jagtbrug; der skydes med en Sten, som lægges paa den dobbelte Streng. Oppustede Gedehuder, hvorved man svømmer over Floderne. Musikinstrumenter o. a.

Persere.

Det nuværende Persien beboes dels af Tadschiker, de mere eller mindre blandede Efterkommere af Oldtidens Persere og Medere, dels af talrige Stammer, mest af arabisk og tyrkisk Rod, der gaa under Fællesnavnet Ilijat; af tyrkisk Herkomst ere saaledes Kadscharerne, til hvilke Fyrstehuset siden 1794 har hørt. Tadschikerne drive hovedsagelig Agerbrug og Byerhverv, medens de indvandrede hyppigst ere Kvægavlere. Den oprindelige Ildtilbedelse maatte ved Arabernes Sejr i 7. Aarhundrede vige for Muhamedanismen; faa Ildtilbedere leve endnu i Nord-Persiens Bjergegne og i Pamir.

526. Sølvbeslaaet Vandkøler af Tin, Elfenbensdaase med udskaarne Rytterfigurer og en ottekantet Skaal af udskaaren Sten med forgyldt Sølvbeslag og cloisonné-Arbejde; indkomne til det kgl. Kunstkammer omkring Midten af 18. Aarhundrede. Metalbeholdere med figurlige Fremstillinger. Røgelsebrændere med gennembrudte Mønstre. Fane med persisk Indskrift, fra c. 1760.

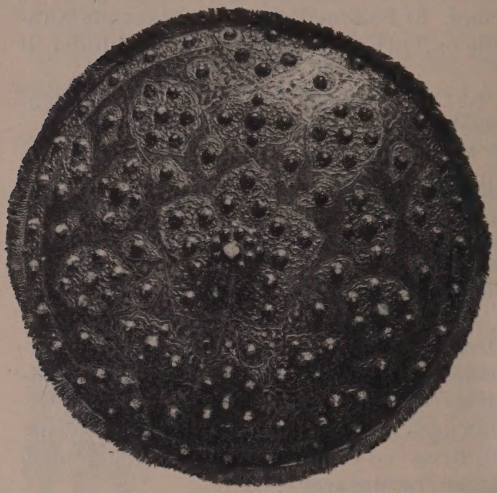

528.

527. Signetringe og Seglstene. Skrivetøjer med Rørpen. Spillekort. Miniaturmalerier fra 17.—18. Aarhundrede, af historisk Indhold; en persisk Samler i 18. Aarhundrede har bragt dem i Bogform sammen med europæiske Kobberstik. Et indbundet Koranhaandskrift, der har tilhørt den i 1848 fordrevne Premierminister Hadji Mirza Aghasi. Rosenkranse og Plader af Jord fra Kalifen Husseins Dødssted, hjembragte i 18. Aarhundrede af Forskeren Carsten Niebuhr; Pladerne lægges under Bønnen paa Gulvet, og man berører med Panden den hellige Jord.

528. Kostbare gamle Sager, der tidligere have været opbevarede paa Rosenborg Slot; de ere antagelig komne med et persisk Gesandtskab til Kong Christian IV: Vaaben, Ridetøj og en Skaal af en udskaaren haard Sten, alt prydet med Ornamenter i Guld og forskelligartede Stene (se Afbildningen: en hvælvet Metalplade).

529—530. Vaabenudstyr i persisk-nordindisk Stil, prydede med figurlige Fremstillinger i graveret Arbejde og ofte med Indlægning af Sølv; hovedsagelig Konferensraad A. Heides Samling 1900. Gammel Rustning med Ornamenter i Guld.

For-Asien og Tyrkiet

med de afrikanske Middelhavslande udgøre, trods den højst forskellige Befolkning, i visse Henseender eet Kulturomraade: de industrielle Frembringelser, Bohave, Vaaben o. desl. hos Byboerne bære et fælles arabisk-tyrkisk Præg. Som Udbredere af Muhameds Lære trængte Araberne frem langs hele Afrikas Nordkyst og gik derfra endog over til Spanien. Efter at det mongolske Folk Tyrkerne 1453 havde omstyrtet det østromerske Rige, mødte de under deres videre Fremtrængen i Nord-Afrika den overlegne arabiske Kultur, der kom til at præge de følgende Aarhundreders tyrkiske Kunstindustri. Ved Siden af Byernes Fælleskultur findes hos de saa forskelligartede Folk over det store Omraade ikke-udviskede Rester af gamle Særkulturer. Saadanne Sager fra Berberne i Nord-Afrika findes i Skab 238—242; fra de forasiatiske Folk, der kun ere svagt repræsenterede i Samlingen, ere de derimod opstillede under den arabisk-tyrkiske Gruppe.

531. Fra Tyrkiet. Messingprydede Uniformer for Officerer af det gamle, 1827 opløste Janitsharkorps. Uniform med rød Trøje og Patronbælte; for det Fodfolk, der i Slutningen af 18. Aarhundrede oprettedes som Modvægt mod de urolige Janitsharer. Dragt for en højtstaaende Embedsmand; om den høje Fløjlshat bares Turbanklæde. Bedetæppe med en stiliseret Fremstilling af en Moske; det udbredes under Bønnen med Tagets Spids vendt i Retning af Mekka. — Fra Tunis. Dragter fra Begyndelsen af 19. Aarhundrede for en Prinsesse og en lille Pige af fornem Stand.

532. Fra Arabien. Kaftan, som den bæres af den jævnere Befolkning. Vaaben og Smykker: smaa Efterligninger i Karneol af Pilespidser; de bruges af Kvinderne i Yemen som Halssmykke, der sikkert tillige har Betydning som Amulet.

533. Fra Syrien. Rød, broderet Kofte, der bæres af Landboerne. Ærmeløs Overklædning og Hovedbedækning med et nedhængende gult Klæde, særlig brugte af de omflyttende Beduiner. Højt Hovedtøj for en drusisk Kvinde; de krigerske Drusere bebo særlig den sydlige Del af Libanon og Hermon.

534. Fra Kurderne, de stærkt blandede Efterkommere af det gamle mediske Bjergfolk, Karducherne. Ældre Dragt, der har været baaren af en af de under tyrkisk Højhed staaende Prinser. Brudedragt af blegrød Silke. — Fra Armenierne: Kvindedragt af brunt Klæde.

535. Smykker, Amuletter og Rosenkranse. Alrune: menneskelignende Rod af Mandragoraplanten, der er skattet som Amulet. Daaser til Moskus og Sminke; Øjelaagets Rand farves sort, Haandflader og Negle røde. Skakspil, Piber og Tobakspunge. Skriverekvisitter og Seglstene.

536. Hængelampe til Olie. Stor Røgelsebrænder i gennembrudt Arbejde. Metalkar, til Dels med Indskrifter. Stor Ske, i hvilken Kaffebønnerne brændes; Kaffemøller af Messing.

537. Kaffekopper med Fodstykke af Metal; to med indfattede kostbare Stene ere Gaver til Kong Christian VII fra Kejseren af

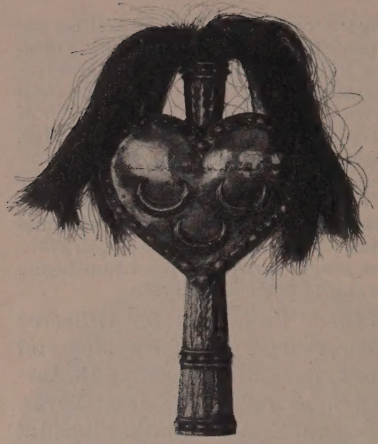

544.

Marokko. Kar af rødt Ler, nogle med Smaastene indsatte i Lermassen; ikke faa ere fra 18. Aarhundrede. Ildgryde med Kogekar og Si. Musikinstrumenter. Vægfliser; de mindre ere fra mauriske Bygninger i Spanien, særlig fra Alhambra.

538. Perlemorsindlagt Træarbejde, der fremstilles i Damaskus. Læsepult til Koranen. Lave Borde, paa hvilke Forfriskninger hensættes; Gæsterne sidde omkring dem paa Gulvet. Træmorter, hvori Kaffen stødes.

539—543. Fra Ægypten. — **539—540.** Udskaarne Skabsfyldinger og Panelstykker. — **541.** Tremmevindue fra et Beboelseshus; i den lille Karnap hensættes Vandkøleren for at paavirkes af Lufttrækket. — **542.** Vinduer med indsatte farvede Glasstykker; de bruges saavel i Moskeer som i Privathuse. — **543.** Agerdyrkningsredskaber, deriblandt en Plov og en Tærskemaskine af den i Orienten almindelige Form; den køres hen over Kornet, hvorved Straaet sønderdeles og Kærnerne falde fra.

544. Tyrkiske Vaaben fra 17. Aarhundrede, hovedsagelig Trofæer fra Kort Adelers Sejr over Ibrahim Pascha 1654, saaledes Standarden og Skjoldene (se Afbildninger). Sværdet, som Kort Adeler selv skal have fravristet den tyrkiske Feltherre, førtes senere af Kong Christian V i den skaanske Krig.

545—548. Sadler og Ridetøj, Pragtsabler, Bøsser og Pistoler. — **545.** To Sadler, der 1753 ere tilstillede Kong Frederik V fra Beyen af Tunis. — **546.** Pailletbesat Sadel, modtaget samme Steds fra af Kong Frederik den VII. Ægyptisk Pragtsadel fra Begyndelsen af 19. Aarhundrede. —

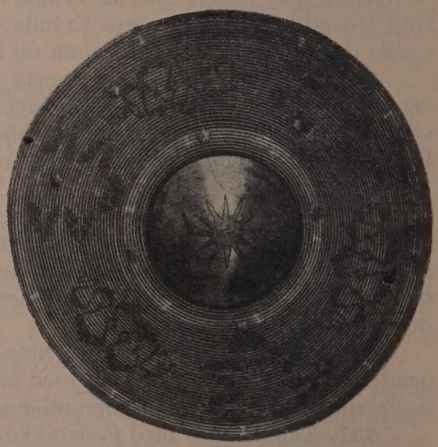

544.

547. Sadel, som den bruges af fornemme Arabere. — **548.** Udstyr til en Ridekamel.

549. Rustningsdele; Krudthorn; Pauker, der parvis bares hængende ved Sadelknappen.

550. Sager, samlede i Algier 1840 af Historiemaler, Prof. Niels Simonsen. Maurisk Mands- og Kvindedragt. Græsk Mandsdragt med hvidt Skørt. Dragtstykker og Vaaben.

Tscherkesserne

have deres Hjem i Kaukasus; men krigerske og stolte, som de ere, søgte de efter Russernes Sejr ved Midten af 19. Aarhundrede i stort Tal bort til Egne i For-Asien og Europa under tyrkisk Højhed: de højere Klasser bekende sig nemlig til Muhamedanismen.

551. Mandsdragter med svær Filtkappe og Hætte, baarne af Bjergboer i Kaukasus; Hættens lange Baand ere bestemte til i Regn at vikles om Halsen. Drengedragt; Brystprydelserne ere oprindelig Hylstre til Patroner. Sværd med smalt Fæste; de stikkes saa dybt i Skeden, at Fæstet delvis skjules. Tveæggede Dolke; de ældre og bedre af indenlandsk Arbejde, de ringere af russisk Fabrikation. Pistoler med indlagt Metalarbejde; Tscherkesseren bærer altid Vaaben.

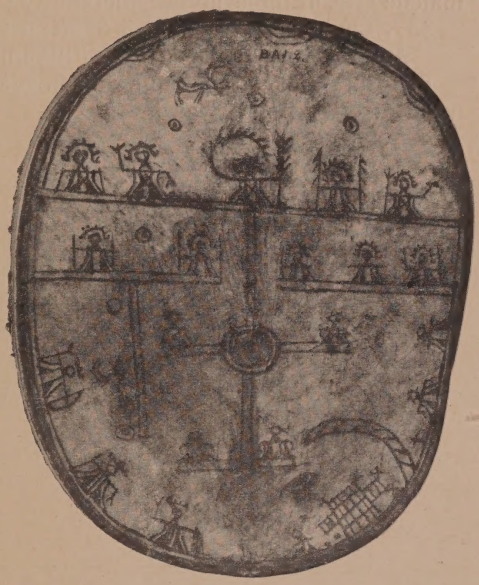

552.

Lapperne

leve spredte nordligst i Norge, Sverige, Finland og Rusland, ikke 30,000 Mennesker paa 10,000 □ Mile. De høre til den finske Folkegruppe og ere i Slægt med asiatiske Folk, men trængte allerede i tidlig Tid frem til Europa. Efter Bosted og Levevis deler man dem i Fjeldlapper, der ere Rensdyrnomader, Skovlapper, der tillige leve af Jagt og Fiskeri, og Sølapper, der hovedsagelig ernære sig ved Fiskeri, men desuden drive Agerbrug. Den tiltagende Opdyrkning tvinger efterhaanden Lappen til at opgive det gamle Nomadeliv. I et Par Hundrede Aar have de været Kristne.

552. Gamle Trommer med religiøse Fremstillinger (se Afbildning), i hedensk Tid brugte ved Besværgelser; de ere hjembragte fra norsk Lapmarken af Missionærer i Begyndelsen af 18. Aarhundrede. Sommerdragt for en Kvinde. Bælte og Tasker, broderede

med Tintraad. Vugge, der ophænges i Snore fra Hyttens Loft. Benredskaber til Afskrælning af Fyrrebark, der bruges til Tækning.

553—554. Skier og Styrestave til Skiløb; Bjørnespyd.

555. Baadformet Fragtslæde, der trækkes af Rensdyr.

Det øvrige Europa

falder for største Delen uden for Samlingens Ramme og er kun svagt repræsenteret, mest gennem Dragter.

556—557. Fra Rusland. — **556.** Den i Brystet stærkt broderede Dragt har været baaren af en Mordvinkvinde ved 19. Aarhundredes Midte; de andre Dragter ligesom de tynde Skaale og de malede Trækar opbevaredes allerede 1737 i det kgl. Kunstkammer. — **557.** Langt Spyd med snoet Skaft; det hidrører fra samme Tid.

558. Fra Grækenland: svær Filtkappe og broget Kvindedragt. — Fra Bulgarien: Skindkappe for en Bjergbo. — Gammelt, pragtfuldt udstyret, polsk Sværd.

58-B 13416

1909.